

Lars André Flaten

Flytande Bjørn

Mellom hardkokt krim og kunstlitteratur

Masteroppgave i bibliotek- og informasjonsvitenskap

Høgskolen i Oslo, Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag

Sammendrag

Denne studien undersøker romanen *Flytande Bjørn* av Frode Grytten og hvordan den ble vurdert av et utvalg kritikere og et utvalg informanter. Studien består av tre deler. I den første delen undersøker jeg om romanen med rette kan kalles hardkokt krim. I denne delen anvender jeg John G. Caweltis modell for hardkokt krim. *Flytande Bjørn* følger formelforventingene i person- og miljøtegning, men bryter sterkt med avgjørende formelforventninger i handlingsmønsteret, og kan derfor ikke kalles ekte hardkokt krim. I den andre delen og den tredje delen undersøker jeg hvordan henholdsvis et utvalg kritikere og et utvalg informanter vurderer romanen. I disse to delene anvender jeg Tzvetan Todorovs sjangerteori, som sier at det finnes to målestokker for litteraturvurdering – én populærlitterær som foretrekker verk som følger sjangernormene og én kunslitterær som foretrekker verk som bryter med dem – samt Erik Bjerck Hagen og Per Thomas Andersens teori om litterære kvalitetskriterier. Kritikere og informantene både vurderer boka ulikt og vektlegger ulike ting. Fire kritikere vurderer romanen positivt og to kritikere vurderer den negativt. Alle kritikere legger vekt på sjangerbrudd og språk i deres vurdering. De fire informantene gir alle boka en middels vurdering. Alle informantene legger vekt på sjangeroppfyllelse i deres vurdering.

Forord

Etter å ha holdt på med denne masteroppgaven ett helt år, er det med en blanding av glede og vemod jeg nå avslutter arbeidet og leverer inn det ferdige produktet. Det har vært en morsom, spennende og minst lærerik prosess, og jeg har hatt mange gode hjelpere på veien. Jeg ønsker å takke informantene mine. Uten deres velvilje hadde det ikke vært mulig å realisere denne oppgaven. Jeg vil også takke førsteamanuensis Cecilie Naper for utmerket veiledning og god støtte underveis. Takk til bibliotekarene ved Ringerike folkebibliotek og spesielt biblioteksjef Astrid Haug, som hjalp meg med å finne informanter og som stilte bibliotekets møterom til min disposisjon. Og takk til min kjære mor, som velvillig tok imot utfordringen og stilte opp som testinformant.

Oslo, 16. juni 2010,

Lars André Flaten

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	8
1.1. Problemstilling.....	8
1.2. Oppbygging av teksten	9
2. TEORI	10
2.1. Formellitteraturteori.....	10
2.1.1. Kulturtyper og arketyper	10
2.1.2. Moralske fantasier og virkelighetsflukt	11
2.2. Hardkokt krim.....	12
2.2.1. Handlingsmønstret	13
2.2.2. Persontegningen	14
2.2.3. Miljøtegningen	16
2.2.4. Den moralske fantasien	17
2.3. Sjangerteori.....	18
2.3.1. Sjangrenes funksjon	18
2.3.2. Tre tekstlige dimensjoner.....	19
2.4. Litterær kvalitet	19
2.4.1. Andersens fire kategorier kriterier	20
2.4.2. Hagens tre estetiske urkriterier	22
3. METODE	23

3.1. Det kvalitative forskningsintervju	23
3.1.1. Det fortolkende perspektiv.....	24
3.2. Valg av informanter	25
3.2.1. Informantene	26
3.2.2. Svakheter ved informantene.....	27
3.2.3. Intervjueren	27
3.3. Gjennomførelse av intervju	28
3.3.1. Transkribering og analyse	28
4. ANALYSE AV <i>FLYTANDE BJØRN</i>	30
4.1. Handlingsreferat	30
4.2. Handlingsmønster	33
4.3. Persontegning	36
4.4. Miljøtegning	40
4.5. Moralsk fantasi	42
4.6. Ikke helt hardkocht	42
5. HVA KRITIKERNE MENER	44
5.1. Valg av kritikere	44
5.2. Aftenposten: ”Så å si hver eneste setning er god å lese”	45
5.3. Dagsavisen: ”Mangefasettert portrett av maktesløshet”	46
5.4. Dagbladet: ”Stilsikker Vestlandsnoir”	47

5.5. Klassekampen: ”Begrenset repertoar”	48
5.6. Stavanger Aftenblad: ”Han lukkast godt med å underholde”	49
5.7. Bergens Tidende: ”Forbausende standardisert og typetegnet”	50
5.8. To leire.....	51
5.8.1. Kritikernes vurdering	52
6. HVA INFORMANTENE MENER.....	54
6.1. Valg av informanter	54
6.2. Turid: ”Hm, er det ikke flere sider her?”	55
6.3. Bjørnar: ”Han overbeviser ikke meg”	58
6.4. Vilde: ”Har jeg misforstått greia?”	61
6.5. Olga: ”Han utleverer Odda ganske kraftig”	64
6.6. ”Det mangler noe på slutten”	67
6.6.1. Informantenes vurdering	68
7. MELLOM HARDKOKT KRIM OG KUNSTLITTERATUR	69
7.1. Konklusjon.....	70
8. LITTERATURLISTE	71
9. VEDLEGG	73
9.1. Intervjuguide.....	73
9.2. Samtykke til opptak av intervju.....	75
9.3. Intervju 1: Turid.....	76

9.4. Intervju 2: Bjørnar	92
9.5. Intervju 3: Vilde.....	106
9.6. Intervju 4: Olga.....	120

1. INNLEDNING

Noe som alltid har fascinert meg med skjønnlitteratur er hvordan ulike personer kan vurdere samme roman fullstendig ulikt. Mange kloke hoder har kommet med teorier for å forklare dette. En av dem er den fransk-ungarske litteraturteoretikeren og filosofen Tzvetan Todorov. I essayet ”Kriminallitteraturens typologi” skriver Todorov at det finnes to grunnleggende målestokker for litterær vurdering, og at begge er knyttet opp mot hvordan de forholder seg til sjangernormer. Han sier at lesere som forventer litteratur som følger sjangernormene i en bestemt sjanger, sjelden setter pris på kunsthitteratur som bryter sterkt med disse normene. Lesere som forventer litteratur som bryter med bestemte sjangernormer, setter sjelden pris på populærlitteratur som følger dem trofast. For lesere av populærlitteratur er de beste bøkene de som ”passer best inn i sjangeren”. For lesere av kunsthitteratur er de beste bøkene de som ”finner opp sin egen sjanger”. (Todorov 1995 s. 203-204) Verk som scorer høyt på den ene målestokken, scorer ofte lavt på den andre.

Men noen ganger kommer det litteratur som scorer godt på begge målestokkene. Den hardkokte krimromanen *Flytande Bjørn* virker å være en slik roman. Den fikk gode kritikker da den kom, vant Rivertonprisen for 2005 (Rivertonklubben 2010), og lå fem uker på bestselgerlistene i Norge, nærmere bestemt på skjønnlitteraturlista i uke 39 2005 og uke 13 2006, samt på billigboklista i uke 17, 18 og 19 2006 (Bokhandlerforeningen 2010). I tillegg er boka solgt til ni land (ANB 2007). *Flytande Bjørn* har altså klart det kunststykket å begeistre både kritikere og vanlige lesere. Hva er det ved denne boka som gjør at den fascinerer både kritikere, som liker formelbrudd, og vanlige lesere, som foretrekker at formelen følges? Det er mitt anliggende i denne oppgaven.

1.1. Problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven er: Hva er det ved *Flytande Bjørn* som gjør at den fascinerer både kritikere og vanlige lesere? Fascineres de av det samme eller av helt ulike ting? Min hypotese er *vanlige lesere fascineres av bokas hardkokte kriminalintrige, mens kritikerne fascineres av bokas språk og eventuelle brudd med den hardkokte kriminalintrigen*. For å teste

denne hypotesen vil jeg undersøke tre forhold: Er *Flytande Bjørn* hardkokt krim? Hvordan vurderer kritikerne romanen? Hvordan vurderer vanlige lesere romanen?

1.2. Oppbygging av teksten

I kapittel to presenterer jeg teorien jeg bruker. I kapittel tre greier jeg ut om det kvalitative forskningsintervju og reflekterer over hvordan jeg gikk frem for å få tak i fire informaners mening om boka. I kapittel fire undersøker jeg om *Flytande Bjørn* med rette kan kalles hardkokt krim. Her vil jeg bruke John G. Caweltis teori om formellitteratur generelt og hardkokt krim spesielt, og Tzvetan Todorovs sjangerteori. I kapittel fem undersøker jeg hvordan kritikerne vurderer romanen og i kapittel seks undersøker jeg hvordan vanlige lesere vurderer romanen. I begge disse kapitlene vil jeg bruke Erik Bjerck Hagen og Per Thomas Andersens teori om litterære kvalitetskriterier. I kapittel sju vil jeg kort oppsummere og konkludere. Helt til slutt kommer litteraturlisten og vedleggene.

2. TEORI

2.1. Formellitteraturteori

Formellitteratur er litteratur bygd opp rundt en standardisert sett formelforventninger. I boka *Adventure, Mystery, and Romance* sammenligner Cawelti litterære formler med spill. Akkurat som fotball er formelfortellinger individuelle versjoner av generelle mønstre definert av et sett regler. Fotballkamper følger alltid de samme reglene, men hver kamp er likevel forskjellig fra de andre, og for de interesserte kan fotball være utrolig givende uansett hvor ofte spillet repeteres. (Cawelti 1976 s. 19)

2.1.1. Kulturtyper og arketyper

Cawelti sier at litterære formler er en kombinasjon av kulturtyper nedfelt i en arketype. Med *kulturtyper* mener Cawelti konvensjonelle måter å behandle en spesifikk ting eller person. Det kan være stereotypiske persontegninger eller konvensjonelle hendelser og miljøtegninger. I klassisk britisk kriminallitteratur er for eksempel den eksentriske detektiven en konvensjonell persontype, det mystiske drapet på en greve (eller en annen person høyt oppe i sosiale hierarkiet) en konvensjonell hendelse, og herregården drapet fant sted i en konvensjonell miljøtegning. I andre kriminalsjangre finnes det andre konvensjoner. Kulturtyper er altså konvensjonelle mønstre for person-, hendelses- og miljøtegninger som varierer både fra sjanger til sjanger, men også fra tid til tid og fra samfunn til samfunn. Kulturtyper er med andre ord svært kulturspesifikke. Med *arketyper* mener Cawelti generelle fortellerstrukturer som ikke er begrenset til en spesifikk kultur eller periode. Cawelti beskriver fem arketyper som, om ikke universelle i sin appell, har vært populære i mange forskjellige kulturer til mange forskjellige tider: Eventyr, romantikk, mysterier, melodrama og fremmede vesener og tilstander. I denne oppgaven vil jeg greie ut om eventyret og mysterier.

Eventyret er det enkleste og den mest utbredte arketypen. Eventyr handler om en helt eller gruppe helter som overkommer hindringer og farer, og utfører et viktig og moralsk oppdrag. Ofte blir helten motarbeidet av en skurk og ofte er det en dame involvert. Cawelti mener appellen er

åpenbar. Eventyret presenterer en helt, som publikum identifiserer seg med, som gjennomgår en rekke prøvelser for til slutt å oppnå en triumf. Cawelti skiller mellom to typer helter. Superhelten med eksepsjonelle evner, og den alminnelige helten, ”en av oss”, som har mangelfulle egenskaper og holdninger som ofte deles av publikum. (Cawelti 1976 s. 39)

Mysterier handler om etterforskningen og oppdagelsen av skjulte hemmeligheter. Oppdagelsen fører vanligvis til en fordel for helten, som leseren identifiserer seg med. I mysteriet er den moralske fantasien at problemer alltid har en klar og rasjonell (og ofte ønskelig) løsning. (Cawelti 1976 s. 42-43)

En fortelling kan inneholde elementer fra flere arketyper. Mysterier er en arketype som ofte inngår som underordnet i andre formler, spesielt det heroiske eventyret. Cawelti mener årsaken til dette er at søken etter skjulte hemmeligheter i seg selv først og fremst er en intellektuell og resonerende aktivitet. En slik aktivitet er nødvendigvis av størst interesse for dem som har interesse for og øvelse i tankeprosesser. Andre vil ganske fort miste interessen for en struktur som er dominerende rasjonell og vil heller foretrekke mysterier som del av heroisk eller romantisk handling. (Cawelti 1976 s. 43)

2.1.2. Moralske fantasier og virkelighetsflukt

Cawelti beskriver formellitteratur som *moralske fantasier* om en forestilt verden hvor helten, som leseren identifiserer seg med, overgår virkelighetens grenser. Den tapre helten overvinner fiendene og overkommer store farer. Den pene heltinnen får elskovsbegjæret oppfylt. Den lidende helgenen belønnes etter mange lidelser. (Cawelti 1976 s. 38)

Cawelti skiller mellom to ulike måter litteratur henvender seg til leseren. *Eskapistisk litteratur* søker å bekrefte leserens idealiserte oppfatninger av seg selv og verden, mens *mimetisk litteratur* søker å problematisere leserens oppfatninger. Formellitteratur heller i stor grad mot eskapistisk litteratur og mindre mot mimetisk litteratur. Hensikten er ikke å konfrontere leseren med motiver og erfaringer som leseren foretrekker å ignorere, men å ta lesere ut av seg selv ved å bekrefte et idealisert selvilde. (Cawelti 1976 s. 38) For å oppnå virkelighetsflukt og bli fortapt i forestilte

verdener, trenger leseren de sterkeste former for interesse og stimulus, og derfor legger formellitteratur vekt på action, handling og stereotypiske karakterer. Ettersom formellitteratur er virkelighetsflukt, gjenspeiler denne litteraturen målgruppens moralske fantasier og ønsker. (Cawelti 1976 s. 19)

Cawelti skiller også mellom moralske fantasier og materielle fantasier. *Materielle fantasier* er innbilte verdener hvor verden fysisk skiller seg fra den vanlige virkeligheten, men hvor personene og situasjonene ikke beskrives på en idealiserende måte. Den klassiske barneboka *Alice i eventyrland* foregår i en verden hvor ting, tid og rom ikke styres av ordinære naturlover, men det er ingen virkelighetsflukt hvor leseres idealiserte selvbilde bekreftes. Boka fremstiller Alice på en realistisk måte og de mange fantastiske karakterene hun møter er der for å kaste et ironisk eller satirisk lys over mennesket og samtidens britiske samfunn. (Cawelti 1976 s. 38) Det klassiske eposet *Ringenes Herre* foregår også i en verden hvor ting, tid og rom ikke styres av ordinære naturlover, men det er en virkelighetsflukt hvor leserens idealiserte selvbilde bekreftes. Fortellingen følger et typisk heroisk handlingsmønster, hvor de gode kjemper mot de onde, og hvor alt går bra til slutt. *Alice i eventyrland* er med andre ord materiell fantasi, hvor bestemte oppfatninger problematiseres, mens *Ringenes herre* er moralsk fantasi, hvor de gode vinner over de onde.

2.2. Hardkokt krim

Den hardkokte kriminalfortellingen oppstod i USA på 1920-tallet. Formelen ble skapt av mange forfattere, spesielt de som skrev for det populærlitterære magasinet *Black Mask*. Cawelti trekker frem Dashiell Hammett som den mest betydningsfulle. Han ga uttrykk til den nye formelen i en serie noveller publisert mellom 1928 og 1932. Spesielt romanen *Maltserfalkenen*, med privatdetektiven Sam Spade i hovedrollen, anses å være verket som virkelig satte standarden for sjangeren. Cawelti trekker også frem forfattere som Mickey Spillane og Raymond Chandler som viktige bidragsytere. (Cawelti 1976 s. 139)

I følge Cawelti defineres den hardkokte formelen av arketype (grunnleggende handlingsmønster) og kulturtype (miljøtegning og karaktersett). Den hardkokte detektivfortellingen ligner den klassiske detektivfortellingen i utforming. Begge formlene handler om etterforskningen og oppklaringen av en kriminell hendelse. Men det er en viktig forskjell mellom de to typene for kriminaletterforskning. I den klassiske detektivfortellingen er den underliggende arketypen mysteriet, og i den hardkokte detektivfortellingen er eventyret den underliggende arketypen. (Cawelti 1976 s. 142)

Det sentrale i den klassiske detektivfortellingen er løsningen av mysteriet. Helten står overfor et mysterium, hvor det ligger igjen mange spor og fokuset er heltens intellektuelle arbeid med å sette sporene sammen og løse mysteriet. Den klassiske detektiven har en distanse til saken og hans liv er aldri i fare. (Cawelti 1976 s. 142) Det sentrale i den hardkokte fortellingen er heltens søken etter oppdagelse og oppnåelse av rettferdighet. Helten legger ut på moralske oppdrag hvor han må overvinne hindringer, beseire skurken og innkassere belønningen. Belønningen kan være penger, beundring fra andre menn eller kjærlighet og sex fra kvinner. Løsningen av mysteriet er riktignok også en viktig del av fortellingen, men den heroiske handlingen er den sentrale. Den hardkokte detektiven vikles inn i saken, og han blir både fristet av gode tilbud og truet på livet. Den hardkokte detektiven bruker sin rettferdighetssans og overlevelsessevner til å straffe skurker som politiet ikke har evne eller vilje til å straffe. (Cawelti 1976 s. 142-143)

2.2.1. Handlingsmønstret

Den hardkokte fortellingen starter med introduksjon av detektiv og presentasjon av den kriminelle hendelsen, fortsetter med selve etterforskningen, og avsluttes med oppklaring av saken og et oppgjør med den kriminelle. Cawelti trekker frem to grunnleggende trekk ved handlingsmønsteret som konstituerer den hardkokte sjangeren.

Det første grunnleggende trekket er et fortellergrep Cawelti kaller ”eksponeringsrytmen”.

Detektiven hyres av en arbeidsgiver til å etterforske en tilsynelatende mindre alvorlig og enkel sak, som for eksempel en forsvinning. Underveis i etterforskningen ramler detektiven over flere lik. Han oppdager at den opprinnelige forbrytelsen ikke er en isolert hendelse, men et symptom

på tilstedeværelsen til en skjult kriminell organisasjon. Til slutt leder sporet tilbake til de velstående og respektable nivåene i samfunnet og eksponerer en allianse mellom dem og den kriminelle underverden. Parallelt med detektivens oppdagelser skifter oppdraget karakter og mål. Oppdraget hans handler ikke lenger bare om å løse saken, men om å eksponere denne korrupsjonen og ta et moralsk oppgjør med den. (Cawelti 1976 s. 146-149)

Det andre grunnleggende trekket er heltens personlig involvering i etterforskningen. Den hardkokte detektiven blir emosjonelt engasjert i skjebnen til ofrene. Ofte er det første offeret en person detektiven kjenner eller har sympati for. Heltens etterforskning blir etter hvert farlig for de mektige bakmennene, og han opplever å bli motarbeidet på flere hold. Han trues på livet, trues med tap av lisens eller anseelse, eller fristes med ulike bestikkelser. Detektivens bytte av mål er ikke alltid i klientens interesse, men ettersom han involveres personlig i saken og følger sin egen æreskodeks, er han ikke fremmed for å bryte med arbeidsgiveren (Cawelti 1976 s. 143-147)

Når detektiven har løst saken, har tiden kommet for et oppgjør med den hardkokte skurken. Ettersom helten blir emosjonelt forbundet til noen av personene involvert, eller fordi den kriminelle hendelsen rokker ved hans selvbilde, er dette oppgjøret viktig. Oppgjøret er personlig og involverer ofte vold. I enklere hardkokte fortellinger vil detektiven, etter å ha oppklart saken, utøve rollen som dommer og bøddel. I mer komplekse fortellinger er konfrontasjonen mindre voldelig og mer psykologisk. (Cawelti 1976 s. 143) Den hardkokte helten vinner alltid over skurken og han mottar vanligvis en belønning. Det kan være at hans bedrifter omtales i avisene, at motet hans applauderes av kvinnelige beundrere, eller at han mottar en betaling for tjenestene. (Cawelti 1976 s. 157)

2.2.2. Persontegningen

Cawelti deler den hardkokte fortellingens persontyper inn i fem grupper: helten, offeret, skurken, "femme fatale"-figuren og bifigurene. Den hardkokte detektiven er en ensom og fremmedgjort mann som tar avstand fra de aksepterte samfunnsverdiene. Den hardkokte detektiven bor ofte i byens falleferdige strøk, tjener lite og har få venner. Gjennom lang erfaring har han lært at ondskap og korrupsjon gjennomsyrer storby-samfunnet, og det har gjort ham desillusjonert og

kynisk. Utad kan han virke som en fiasko, men han har valgt denne livsstilen frivillig. Den hardkokte detektiven er hva Cawelti kaller en ordinær heltetype, men han er på ingen måte uten evner. Den hardkokte detektiven er gatesmart og tøff, og kan både gi og få juling, men på grunn av æreskodeksen gir han bare juling til dem som fortjener det. På grunn av sine evner er hans tjenester er etterspurt av de rike, de mektige, og de vakre. Seksuell tiltrekning er et annet viktig karakteristikk ved den hardkokte detektiv. Det er få fortellinger hvor han ikke spiller rollen som enten forføringen eller den forførte. (Cawelti 1976 s. 144-153)

Cawelti mener den hardkokte heltens verden minner om det bitre, gudløse universet kjent fra forfattere som Crane, Dreiser og Hemingway. Samtidig har han personlige kvaliteter som minner mer om de edle ridderne til Sir Walter Scott. Han er en mann av ære og integritet, og tar ikke del i jaget etter penger, rikdom og makt. Han er en instinktiv beskytter av de svake, han forsvarer de uskyldige, hevner de feilbehandlede. Han er den ene lojale, virkelig moralske mannen i en korrump og tvetydig verden. (Cawelti 1976 s. 149-151) Cawelti er ikke den eneste som har sett denne ridder-tendensen. I essayet "Storbyriddere" beskriver Terry Curtis Fox den hardkokte heltens som storbyens ridder, "på jakt etter sannhetens hellige gral midt iblant den amerikanske storbyjungelens faretruende fordervelse." (Fox 1995 s. 156)

Den hardkokte offeret spiller en annen rolle enn offeret i den klassiske detektivfortellingen. Den hardkokte heltens involveres emosjonelt engasjert i skjebnen til ofrene hvis mord han etterforsker. Ofte er offeret en person detektiven kjenner eller har sympati for. For den hardkokte heltens er den opprinnelige offeret ikke en mystisk gåte som skal løses, men heller et tragisk dødsfall som er beklagelig. Seksuell tiltrekning er et annet viktig karakteristikk ved den hardkokte detektiv. Det er få fortellinger hvor han ikke spiller rollen som enten forføringen eller den forførte. (Cawelti 1976 s. 144-153)

Den hardkokte skurken introduseres tidlig og spiller en viktig rolle gjennom hele fortellingen. Den hardkokte skurken kan være en respektabel samfunnsborger med betydelig politisk og sosial innflytelse. Den hardkokte skurken kan også være en person som står ham nær, for eksempel en god venn eller en attraktiv dame som detektiven er interessert i. Gjennom etterforskningen avslører detektiven den hardkokte skurkens bånd til den skjulte kriminelle organisasjonen, og med det hvem den hardkokte skurken egentlig er. (Cawelti 1976 s. 147-148)

Cawelti deler bifigurene inn i to grupper. Den første gruppen består av dem som først virker respektable samfunnsborgere, men som viser seg å være del av det korrupte samfunnet. Den andre gruppen består av den hardkokte heltens allierte. Felles for heltens allierte er at de deler heltens forakt for det korrupte samfunnet eller gjenkjenner heltens ære uten den harde fasaden. Storbyens beboere er altså enten med eller mot detektiven. (Cawelti 1976 s. 152-153)

Den hardkokte fortellingen har en spesiell persontype som kalles ”femme fatale”. Dette er seksuelt attraktive kvinner med janusansikt: På den ene siden tilbyr de helten kjærlighet og sex, på den andre siden utsetter de ham for fysisk og psykologisk fare. Denne typen kvinner virker uskyldig på overflaten. I hardkokte fortellinger er sex alltid knyttet til forbrytelse. I mange hardkokte fortellinger er det nettopp heltens kjærlighetsobjekt som viser seg å være den hardkokte skurken. Ingen form for nærhet er mulig for den hardkokte helten, som må verne om sin integritet i et råttent samfunn. (Cawelti 1976 s. 154)

2.2.3. Miljøtegningen

Den moderne storbyen har en viktig plass i den hardkokte detektivfortellingen. Fortellingene foregår nesten uten unntak i glamorøse storbyer som Los Angeles. Cawelti mener det bare er slike byer som har den nødvendige kombinasjon av korrupsjon og glamour til situasjonene og tempoet i hardkokte detektivfortellinger. Den hardkokte detektivfortellingen tegner et dystert bilde av den moderne storbyen, og beskriver den som et menneskeskapt ødeland hvor ondskap ikke lenger er et isolert fenomen, men noe som gjennomtrenger hele samfunnet. Storbyen virker kanskje vakker, glitrende og glamorøs på overflaten, men under overflater skjules en verden av tomhet, korrupsjon og vold. Storbyen styres av en hemmelig allianse mellom de rike og respektable og den kriminelle underverdenen. Politiet er enten korrupte eller ute av stand til å gjøre noe med den hemmelige alliansen. Det etablerte respektable samfunnet er på vei til å råtne bort. Storbyen er også et sted med store seksuelle fristelser, kroppsliggjort av slående attraktive kvinner. Den hardkokte detektivfortelling byr på mange miljøskildringer av storbyen, spesielt dens mørkere sider. Cawelti sier at på sitt beste er den hardkokte romanen like atmosfærisk som den gotiske roman. (Cawelti 1976 s. 154-157)

2.2.4. Den moralske fantasien

Cawelti sier at innbakt i formellitteratur en ligger det moralske fantasier som reflekterer publikums fantasier og ønsker. Hva er den moralske fantasien i hardkokt krim? Cawelti påpeker at den hardkokte formelen spiller på flere strenger. Den hardkokte detektivfortelling kan først og fremst ses på en som en tradisjonell heroisk fantasi hvor helten overviner hindringene, slår skurken og vinner belønningen. Den hardkokte detektiven står alene mot et korrupt og voldelig samfunn som truer med å ødelegge ham. Når detektiven blir jult opp er det ikke et møte med døden. Det er tvert imot et symbol på hans tøffhet og evne til å overleve. Når hans elskede dør er det ikke et tegn på den uunngåelige kraften til menneskelig dødelighet, men et tegn på at han unngått den fatale fellen kjærlighet. (Cawelti 1976 s. 161)

Under den hardkokte kriminalfortellingen ligger også en moralsk fantasi som bekrefter at de velstående er korrupte, og at det ærlige enkeltindividet vinner til slutt. I den hardkokte detektivfortellingen har de rike og vellykkede gjort suksess på grunn av bånd til den kriminelle underverden. De har oppgitt sin ære og integritet til fordel for status og velstand. Den hardkokte helten har gjort det motsatte. Han har gitt opp status og velstand til fordel for ære og integritet. Og det er nettopp gjennom å tvilholde på denne æren og integriteten, at den hardkokte helten lykkes og til slutt beseirer de korrupte. (Cawelti 1976 s. 159)

Den hardkokte krim kan også ses på som en moralsk fantasi hvor den mannlige helten lykkes i håndtere farlige uavhengige kvinner. Den hardkokte detektivfortellingen oppstod i USA på 20-tallet. Det var en tid hvor kvinner oppnådde nye friheter og som en konsekvens ble mindre avhengig av mannen. Cawelti mener at den hardkokte detektivfortellingen kroppsliggjør en maskulin frykt for feminin aggresjon. Jo mer økonomisk og sosialt uavhengig kvinnen blir av mannen, jo mer blir mannens selvtilitt og status truet. Den mannlige helten kommer i en psykologisk konfliktssituasjon hvor han på den ene siden ønsker kjærlighet og sex fra farlige kvinner, samtidig som han på den andre siden må beskytte sin selvstendighet og integritet mot dem. Den eneste forløsningen på denne konflikten er først å oppnå damenes gunst og deretter å ødelegge forholdet til dem. (Cawelti 1976 s. 159)

2.3. Sjangerteori

Cawelti (1976) sier at formellitteratur er forutsigbar i fortellerstruktur (arketype) og persontegning og miljøtegning (kulturtype), men han sier ikke noe om språk og stil. Dermed kan både litteratur som er stilistisk sett forutsigbar (kiosklitteratur) og litteratur som er original stilistisk sett (for eksempel Raymond Chandler) være formellitteratur. *Flytande Bjørn* er en bok som både kan leses som kunstillitteratur og som formellitteratur, og derfor trenger jeg teori som kan brukes på både formellitteratur og annen skjønnlitteratur. Jeg velger å bruke Tzvetan Todorovs sjangerteori fordi han også har en kategori for språk og stil.

2.3.1. Sjangrenes funksjon

I essayet "Origins of Genres" skriver som nevnt Todorov at det finnes to målestokker for litterær vurdering. Den populærlitterære, som foretrekker at sjangerforventningene følges, og den kunstillitterære, som foretrekker brudd med forventningene. (Todorov 1995 s. 203-204) I essayet "On the Origins of Genres" utdyper Todorov årsakene til denne todelingen. Han sier at det ikke finnes litteratur som er fullstendig sjangerfristilt og sjangre fungerer som "forventningshorisonter" for lesere og "skrivemodeller" for forfattere. Lesere leser i funksjon av samfunnets eksisterende forventningshorisonter, som de er blitt kjent med gjennom blant annet bokdistributørene, skolesystemet, litteraturkritikere og vanlige folks bokprat. Selv om leserne leser ut fra de eksisterende forventningshorisonter, behøver de ikke være bevisst på disse. Forfattere skriver i funksjon av (men ikke nødvendigvis i enighet med) de eksisterende forventningshorisontene, og dette kan gjelde både inne i teksten og utenfor den, for eksempel på bokcoveret. (Todorov 1990 s. 18-19) All individuelle tekster forholder seg til sjangrenes normer på en eller annen måte, enten ved å følge dem, noe som typisk for populærlitteratur, eller ved å bryte med dem, som er typisk for kunstillitteratur. (Todorov 1990 s. 13) Hver tidsepoke og hvert samfunn har sine bestemte forventningshorisonter og akkurat som hvilken som helst annen institusjon, kaster de lys over de konstitutive trekkene til samfunnet som de tilhører. (Todorov 1990 s. 19)

2.3.2. Tre tekstlige dimensjoner

Todorov at litterære sjangre kan beskrives fra to ulike perspektiver. I følge det *historiske* perspektivet, som baserer seg på empirisk observasjon, er sjangre klasser med tekster som historisk sett nettopp har blitt oppfattet som å tilhøre deres respektive sjangre. Fra dette perspektivet finnes en sjanger først når tilstrekkelig mange mennesker har oppfattet at en gruppe tekster har felles egenskaper. (Todorov 1990 s. 17) I følge det *analytiske* perspektivet, som baserer seg på abstrakt analyse, er sjangre klasser av tekster som deler hva Todorov kaller ”diskursive egenskaper”. Diskursiv egenskap kan være et hvilket som helst aspekt ved en tekst. Todorov fordeler dem i tre kategorier: semantiske aspekter (som er tekstens innhold), syntaktiske aspekter (som er relasjonen mellom delene i teksten blant dem selv) og verbale aspekter. Forskjellen mellom sjangre kan befinne seg i hvilken som helst av disse tre diskursnivåene. (Todorov 1990 s. 18)

Todorovs inndeling i tre tekstlige dimensjoner kan betraktes som en utvidelse av Caweltis inndeling i to. I boka *Kvinner, lesning og fascinasjon* skriver Cecilie Naper at de semantiske aspektene tilsvarer ”persontegning og miljø”, de syntaktiske aspektene tilsvarer ”fortellermønsteret”, og de verbale aspektene tilsvarer ”kommunikative forhold som språk, stil og fortellerforhold og den konteksten som litteraturen er skrevet og blir lest innenfor”. (Naper 2007 s. 122) Populærlitteratur som verdsettes høyt av kritikere (som Raymond Chandler) følger gjerne konvensjonene i fortellermønster og persontegning og miljø, men bryter med konvensjonene i språk, stil og fortellerforhold.

2.4. Litterær kvalitet

Godt språk handler jo om litterær kvalitet, men hva er litterær kvalitet? I boka *Litteraturkritikk* skriver Erik Bjerck Hagen at litterær kvalitet vurderes ut fra bestemte kvalitetskriterier. Det finnes mange kriterier, teoretisk sett finnes det like mange kritiserer som det finnes adjektiver i språket, og kritikerne er slettes ikke enige om hvilke kriterier som skal anvendes og hvordan de

skal vektlegges. Kritikerens oppgave blir derfor å forklare hvorfor verket skal vurderes ut fra et bestemt kriterium, og hvordan det scorer på dette kriteriet. (Hagen 2004 s. 40-41)

2.4.1. Andersens fire kategorier kriterier

Selv om mangfoldet av kriterier er stort, er det vanlig å grovsortere dem inn i større hovedkategorier. Hagen viser til artikkelen ”Kritikk og kriterier” Per Thomas Andersen beskriver fire kategorier kriterier. Hagen bruker bare et avsnitt på å beskrive de fire kategoriene, så jeg skal bruke Andersens artikkel og gi en grundigere gjennomgang av hver av dem. *Moralske/politiske* kriterier er kritikk ut fra tekstens holdninger til livsspørsmål. Disse kriteriene kan kjennes igjen i utsagn som ”Gir ein bitande avsløring av Apartheid-systemet” og ”Med høy temperatur og full styrke hudfletter han samtidskulturen. (Andersen 1987 s. 17) *Kognitive* kriterier er kritikk ut fra tekstens intellektuelle nivå eller tankekraft. Disse kriteriene kan kjennes igjen i utsagn som ”Engasjerer sin leser og utdyper hans erkjennelse” og ”X sitter inne med betydelig viten om sitt stoff”. (Andersen 1987 s. 18) *Genetiske* kriterier er kritikk ut fra tekstens plassering og funksjon i kulturen, den litterære tradisjonen eller det gjeldende forfatterskapet. Disse kriteriene kan kjennes igjen i utsagn som ”X har stor litterær produksjon bak seg” og ”Forhastet utgivelse. Ikke godt nok bearbeidet”. (Andersen 1987 s. 20) *Estetiske* kriterier er kritikk ut fra teksten form. Andersen skiller mellom de estetiske kriteriene kompleksitet, integritet og intensitet. (Andersen 1987 s. 21)

Kompleksitet handler om tekstens tekstnivåer. Dette kriteriet kan kjennes igjen i utsagn som ”Det finnes så mange sjatteringer i denne boken” og ”X er en bok med mange fasetter, og en sterk leserappell på flere plan”. (Andersen 1987 s. 21) Teksten behøver ikke være vanskelig å lese. ”Selv den letteste realistiske fortelling, ja selv det enkleste kort-dikt kan være komplekst ved for eksempel å kunne leses på flere nivåer.” (Andersen 1987 s. 21) Motsetning er den éndimensjonale teksten. Formellitteratur. Kompleksitet er et kriterium kritikerne gjennom tidene har vektlagt.

Integritet handler om forholdet mellom tekstens enkeltdeler og den helheten de sammen utgjør. Dette kriteriet kan kjennes igjen i utsagn som ”Min hovedinnvending er at X går to ærend samtidig, som både dikter og som tenker. Han skal både skrive dikt og utlegge ideer” og ”Aldri

har tenkeren og dikteren Z utfylt og beriket hverandre i høyere grad enn her”. (Andersen 1987 s. 22) Andersen vil likevel ikke kalle det et helhetskriterium, da ”det vi oppfatter som det helhetlige, er ofte identisk med det gjenkjennelige, og det vil i litterære sammenhenger si de etablerte og normerte genrer. Vi kan dermed lett komme til å knytte dette kriteriet til det tradisjonelle.” (Andersen 1987 s. 22) Integritet kan altså fort knyttes opp mot om en tekst følger sjangernormer godt nok eller ikke. Original litteratur som bryter med det etablerte normsystemet kan rammes av kriteriet om integritet.

Andersens tredje estetiske kriterium er *intensitet*. Andersen mener dette er en ”helt grunnleggende tekstlig kvalitet, for i siste instans vedrører dette kriteriet tekstens evne til å holde på leseren gjennom en hel bok.” (Andersen 1987 s. 22) Dette kriteriet kan kjennes igjen i utsagn som ”Han viser det i levende bilder som brenner seg inn sinnet” og ”Y blir for lang. Den taper seg i intensitet gjennom siste fjerdedelen”. (Andersen 1987 s. 22) Andersen påpeker at det ikke fins noen generell enighet om hva som skape en teksts intensitet, fordi ulike tekster er ”spennende på svært ulike måter og fungerer på mange forskjellige spenningsnivåer.” (Andersen 1987 s. 22) Av den grunn bruker han begrepet intensitet i stedet for begrepene underholdningsverdi eller spenning, fordi han mener disse begrepene assosieres med underholdnings- og spenningslitteratur. Intensitet er et kriterium som går igjen i kritikken.

Andersen påpeker at kriteriene må holdes argumentasjonslogisk fra hverandre. Han sier: ”Et moralsk eller politisk kriterium kan ikke brukes til å trekke konklusjoner om den spesifikt estetiske kvalitet, og den veldreide eller spennende fortelling er ikke nødvendigvis en interessant eller betydelig roman.” (Andersen 1987 s. 23) Samtidig påpeker Hagen at det ofte er vanskelig å vurdere en tekst ut fra ett isolert kriterium. For eksempel er estetiske kriterier ofte overlappende med kognitive og moralske/politiske kriterier. Selv om et verk kan være estetisk glitrende, blir det sjelden verdsatt høyt ”hvis dets ideer er umodne eller tåpelige eller i det hele tatt ikke på høyde med dets språklige pretensjoner.” (Hagen 2004 s. 41)

2.4.2. Hagens tre estetiske urkriterier

Kvalitetskriteriene kan altså deles inn i moralske/politiske kriterier, kognitive kriterier, genetiske kriterier og estetiske kriterier. I tillegg til Andersens estetiske kriterier kompleksitet, integritet og intensitet, trekker Hagen frem tre andre estetiske kriterier. Hagens første kriterium er *virkelighet*. Hagen sammenligner kriteriet med antikkens logos (overtalelse gjennom sak). Dette kriteriet handler om et verks virkelighetsskapende evne. I følge Hagen er kjennetegnet ved gode verk at de produserer ”fiksjonelle virkeligheter som vi ikke har problemer med å akseptere som reelle mens vi leser, selv om vi vet at de bare beskriver *tenkte* eller *mulige* virkeligheter.” (Hagen 2004 s. 46) Litteratur som skaper spennende tenkte virkeligheter vil score høyt på dette kriteriet.

Hagens andre kriterium er *oppriktighet*. Oppriktighet handler om forfatterens og dermed verkets troverdighet. Hagen sammenligner kriteriet med den klassiske antikkens etos (overtalelse gjennom talerens karakter). Hagen sier at ”et litterært verk er troverdig dersom det sier noe treffende og levende om vår verden på en måte som teksten eller opphavsmannen antas å stå fullt inne for.” (Hagen 2004 s. 45) Litteratur som beskriver verden på en troverdig måte vil score høyt på dette kriteriet.

Hagens tredje og siste kriterium er *fremmedhet*. Hagen trekker linjene tilbake til patos (overtalelse gjennom tilhørernes følelser). Hagen sier at fremmedhet er en sekkebegrep for kriterier som originalitet, uforutsigbarhet og stil. Det handler om å gjøre verket uforutsigbart og dermed spennende og interessant. Det kan handle om å skape en original verden. Eller en distinkt stil. Stor litteratur er den litteraturen vi ikke vet ”hvor vi har før siste ord er lest, og et slikt ord kan like gjerne være en ny begynnelse som en stabil stans.” (Hagen 2004 s. 48) Litteratur som bryter med formelforventningene vil score høyt på dette kriteriet.

3. METODE

For å få kunnskap om vanlige leseres mening om *Flytande Bjørn*, bestemte jeg meg for å finne noen personer som hadde lest boka og snakke med dem. Følgelig falt det seg naturlig å benytte en kvalitativ metode, hvor en gjør dyptgående og fleksible undersøkelser med noen få, fremfor en kvantitativ metode, hvor man gjør standardiserte undersøkelser med et stort utvalg. En kvalitativ metode har flere fordeler. En får personlig kontakt med informantene, umiddelbare svar på spørsmålene en stiller og eventuelle misforståelser kan diskuteres og oppklares. En kvalitativ metode har også noen ulemper. Den viktigste er at funnene ikke er statistisk generaliserbare. Til det er for få personer med, og utvalget er heller ikke foretatt etter de prinsippene som gjelder for tilfeldig utvalg.

3.1. Det kvalitative forskningsintervju

Den vanligste formen for kvalitativ metode er det kvalitative forskningsintervju. I boka *Det kvalitative forskningsintervju* reflekterer Steinar Kvale og Svend Brinkmann over utfordringene ved denne metoden: ”Selv om det er lett å intervju, er det vanskelig å gjøre det skikkelig.” (Kvale og Brinkmann 2009 s 21) For det første er forskeren selv forskningsinstrumentet i det kvalitative forskningsintervju, noe som stiller store krav til vedkommendes sosiale kompetanse. (Kvale og Brinkmann 2009 s 101) For det andre er ikke det kvalitative forskningsintervju én standardisert universalmetode. Det finnes en rekke ulike typer forskningsintervjuer, og det er ingen fasitsvar for hvordan de bør utføres. Jeg kom frem til at jeg ønsket å møte informantene hver for seg på et fysisk sted for å undersøke deres meningsverden. Jeg bestemte meg derfor for å følge Kvale og Brinkmanns oppsett for det semistrukturerte livsverdensintervjuet. I et semistrukturert livsverdensintervju ”søker intervjueren å innhente ”beskrivelser av intervjupersonens livsverden, og særlig fortolkninger av meningen med fenomenene som blir beskrevet.” (Kvale og Brinkmann 2009 s. 47) Semistrukturert betyr at intervjuet ”er verken en åpen samtale eller en lukket spørreskjemasamtale. Det utføres i overensstemmelse med en intervjuguide som sirkler inn bestemte temaer, og som kan inneholde forslag til spørsmål.” (Kvale og Brinkmann 2009 s. 47) Intervjuene tas vanligvis opp på bånd og transkribert, og ”den

skrevne teksten og lydopptaket utgjør til sammen materialet for den etterfølgende meningsanalysen.”

3.1.1. Det fortolkende perspektiv

Valg av studieobjekt og metode har vitenskapsteoretiske implikasjoner. Forskerens kunnskapssyn avhenger ofte av hvilke fenomener en skal studere. I boka *Enhet og Mangfold* skriver Kristen Ringdal at ”[n]aturvitenskapene studerer i hovedsak fysiske objekter, men samfunnsvitenskapens materie er mennesket som tenkende og handlende vesen.” (Ringdal 2007 s. 42). Kvale og Brinkmann beskriver to perspektiver på vitenskaplig kunnskap om den sosiale verdenen, og illustrerer dem med metaforene om henholdsvis gullgraveren og den reisende. Gullgraven forstår kunnskap om den sosiale verden som gullklumper som ligger nede i jorda, hvor de venter på å bli funnet. Gullgraven graver og graver og når han endelig finner gullklumpene, har han funnet den fulle og hele meningen. (Kvale og Brinkmann 2009 s. 68) Den reisende forstår kunnskap om den sosiale verdenen som den erfaringen han sitter igjen med etter å ha vært på reise i et fremmed land. Den reisende vandrer i landskapet og snakker med folk og når han kommer hjem har han lært mye om det fremmede landet. Den reisende har ikke lært den fulle og hele meningen, for han har ikke rukket å vandre overalt eller å snakke med alle om alt, men han har fått et godt innblikk i deres meningsverden. (Kvale og Brinkmann 2009 s. 68)

Gullgravermetaforen og reisendemetaforen gjenspeiler henholdsvis et positivistisk kunnskapssyn og et meningsfortolkende kunnskapssyn. Ettersom jeg i min undersøkelse skal undersøke menneskers meningsverden og ikke gråsteins materielle egenskaper, finner jeg det mest nyttig å ta utgangspunkt i perspektivet til den reisende. Jeg skriver med andre ord fra et *fortolkende perspektiv*, som sier at kunnskap om den sosiale verden som noe som *oppstår* i møtet mellom intervjuer og den intervjuede, og som ikke ferdige gullklumper som venter på å bli gravd opp.

3.2. Valg av informanter

Hva slags informanter en velger og hvor mange er en viktig avgjørelse. Ettersom *Flytande Bjørn* er ei bok som kan leses både som kriminalroman og som noe annet, ønsket jeg lesere som foretrekker krim og annen formellitteratur, men som også er i stand til å lese og like annen litteratur. Jeg ønsket lesere uten noen litteraturfaglig utdanning eller spesialkompetanse, for å skape en kontrast til de profesjonelle litteraturkritikerne. Jeg ønsket flere kvinnelige informanter enn mannlige informanter, ettersom flere kvinner enn menn leser skjønnlitteratur (SSB 2010 s. 30). Jeg ønsket meg informanter som hadde lest boka på forhånd, og jeg ville ha minst fire og helst seks av dem. Hva valg av antall informanter angår, var det to hovedfaktorer jeg la vekt på. Den første faktoren er hvor mange informanter jeg faktisk trengte. I følge Kvale og Brinkmann bør en intervjuer ”så mange personer som det trengs for å finne ut det du trenger å vite.” (Kvale og Brinkmann 2009 s. 129) Ettersom jeg hadde plukket ut seks kritikere ville et godt sammenligningsgrunnlag være seks informanter. Den andre faktoren er den tiden og de ressursene jeg hadde tilgjengelig. Jeg hadde to måneder på meg til å finne informanter, intervju dem i rekkefølge, transkribere intervjuene og analysere dem. Jeg er bare én person og jeg hadde andre arbeidsoppgaver i tillegg. I lys av dette hørtes fire til seks informanter overkommelig ut.

Jeg bestemte meg for å lete etter informanter på Ringerike folkebibliotek. Til folkebibliotekene kommer alle slags mulige folk for å låne bøker, og folkebibliotekarene besitter dessuten en unik spisskompetanse på lånernes lesevaner, noe som ville være meg til hjelp. Jeg er selv fra Hønefoss og hadde praksis på Ringerike folkebibliotek mitt første år på bibliotek- og informasjonsvitenskap, og det er også en av grunnene til at jeg valgte å prøve lykken der. Jeg fortalte biblioteksjef Astrid Haug om prosjektet mitt og hva slags informanter jeg var på jakt etter, og hun var positiv til å hjelpe meg. Jeg ble med bibliotekarene på jobb bak skranken tre dager, omtrent en til to timer hver gang. Hver gang bibliotekarene identifiserte en låner de mente oppfylte kravene mine, sa de ifra til meg og så tok jeg kontakt med vedkommende. Det tok noen forsøk før jeg fikk tak i alle informantene jeg trengte. Flere ville ikke være med da de oppdaget at boka var på nynorsk. Omsider fikk jeg tak i fire personer som var villige til å lese boka og møte meg til intervju. Hver informant fikk et eksemplar av boka både for at de faktisk fikk lese den men også som en takk for hjelpen.

3.2.1. Informantene

Informantene er anonymisert og betegnes ikke ved deres egentlige navn. Turid er en dame i femtiårene bosatt i Hønefoss. Hun jobbet i mange år som kokk, men tok for noen år siden lærerutdanning og jobber i dag som lærer ved en ungdomsskole i en forstad utenfor Oslo. Turid beskriver seg selv som altetende når det kommer til litteratur. På grunn av jobben leser hun en del klassikere, men på fritiden foretrekker hun krim- og spenningslitteratur. Turid brenner for å spre leseglede til ungdom.

Bjørnar er en mann i syttiårene bosatt i Hønefoss. Han er pensjonert lærer som har undervist på alle nivåer, fra barneskole til videregående. Han har også utdanning som sanger og har blant annet sunget i operakoret for Den Norske Opera. Bjørnar har vært ivrig leser siden barndommen og er altetende når det gjelder litteratur. Han leser helst spenningslitteratur, reiseskildringer og klassikere.

Vilde er en dame i 30-årene bosatt i Ringerike. Hun har bachelorgrad i økonomi fra Høgskolen i Buskerud og arbeider som storkundeansvarlig på en trevarebedrift i Hønefoss. Vilde er en ordentlig lesehest og er spesielt glad i seriebøker. På det meste kan hun lese to seriebøker om dagen. Vilde liker også å lese krim og har spesielt sansen for Mary Higgins Clark.

Olga er en dame i 60-årene bosatt i Hønefoss. Hun har 45 år i detaljbransjen bak seg, hvorav 27 år som butikksjef. Nå er Olga pensjonist. Hun beskriver seg selv som veldig samfunnsinteressert og har vært politisk aktiv. Olga har likt å lese bøker nesten før hun lærte å lese. Hun er flittig bruker av ”nye bøker”-hylla på det lokale biblioteket og leser alt fra seriebøker og kriminallitteratur til biografier og historiske romaner. Hun er spesielt glad i *Kristin Lavransdatter*, som hun omtaler som ei bok hun aldri blir ferdig med. Olga leser ikke bare bøker på norsk, men også på svensk, dansk og engelsk. Hun har ikke noen problemer med å lese nynorsk heller.

3.2.2. Svakheter ved informantene

Det er noen svakheter med informantene jeg samlet inn. For det første har halvparten bakgrunn fra læreryrket. Turid er ungdomsskolelærer og Bjørnar er pensjonert lærer med erfaring fra både barneskole, ungdomsskole og videregående skole. Begge har undervist i norskfaget, og dette gir dem en viss litteraturfaglig kompetanse. For det andre hadde ingen av informantene lest boka på forhånd. Alle informantene leste boka på oppfordring fra meg. Årsaken er at det var vanskeligere enn forventet å finne noen som hadde lest boka på forhånd.

3.2.3. Intervjueren

Steinar Kvale og Svend Brinkmann understreker at kvalitativ kunnskap konstrueres i *samsillet* mellom informanten og intervjueren. (Kvale og Brinkmann 2009 s. 22) Jeg tolker informantenes svar fra mitt perspektiv og fra min forventningshorisont, og derfor er det like viktig å presentere meg selv som det er å presentere informantene. Det første aspektet ved meg jeg vil trekke frem er min egen bostedsbakgrunn. Jeg er oppvokst på ei lita bygd utenfor Hønefoss og det gjorde det nok enklere å oppnå en god kontakt med informantene, som alle er bosatt i Hønefossområdet. Det andre aspektet er min egen litteratursmak og forventningshorisont. Jeg har et funksjonelt forhold til litteratur. På sengekanten ønsker jeg ofte lett underholdning og da er spenningslitteratur et naturlig valg. Andre ganger ønsker jeg mer åpen og problematiserende litteratur som får meg til å reflektere og tenke. Jeg leser alt fra klassikere som Henrik Ibsens *Vildanden* til moderne litteratur som Michel Houellebecqs *The Possibility of an Island*. Science fiction er en sjanger jeg alltid har vært begeistret for. Et viktig og gjennomgående tema i denne sjangeren er menneskets møte med det fremmede og ukjente, og det fortsetter å fascinere meg. Tidligere slukte jeg alt av science fiction, men med årene har jeg blitt mer kresen og foretrekker mer litterær science fiction. Blant favorittene er dystopien *Oryx and Crake* av den kanadiske forfatteren Margaret Atwood, postapokalypsen *The Road* av den amerikanske forfatteren Cormac MacCarthy og romanen *Solaris* av den polske forfatteren Stanislaw Lem.

3.3. Gjennomførelse av intervju

Jeg utarbeidet en intervjuguide til alle intervjuene. (Se vedlegg 9.1) Jeg fulgte Kvale og Brinkmanns anbefaling om å lage så enkle og tydelige spørsmål som mulig. Jeg brukte spørsmål som startet med ”hva” og ”hvordan” fremfor ”hvorfor”. Jeg var spesielt interessert i å finne ut om informantene oppfattet boka som en krimroman eller ikke, hvordan de vurderte boka og hvilke kriterier de brukte, og hva de mente boka handlet om. Jeg gjorde ett testintervju med et familiemedlem som på min oppfordring hadde lest boka. Det ga meg noen nyttige erfaringer og førte til at jeg gjorde noen endringer i intervjuguiden. Jeg avtalt på forhånd med hver av informantene hvor og når vi skulle møtes. Ringerike folkebibliotek var veldig snille og stilte sitt møterom til disposisjon. Jeg startet hvert intervju med å fortelle om meg selv, oppgaven min og formålet med intervjuet. Jeg fortalte informantene om lydopptakeren jeg la på bordet og ba dem om å skrive under en erklæring om informert samtykke. (Se vedlegg 9.2) Selve intervjuet bestod av en innledningsrunde, hvor informantene ble bedt om å fortelle litt om dem selv, og en hovedrunde, hvor jeg spurte dem ut om boka.

3.3.1. Transkribering og analyse

Jeg valgte å gjennomføre en ordrett transkribering, hvor jeg tok med pauser og ”eh”-er. Med det så mener jeg ikke at jeg skrev det på deres dialekt. Normert norsk. Ligger som vedlegg. I analysen foretok jeg en meningsfortetting av informantenes utsagn. ”Meningsfortetting medfører en forkortelse av intervjupersonens uttaleleser til kortere formuleringer.” (Svend og Brinkmann 2009 s. 212) I meningsfortetting leter forskeren etter ”naturlige meningsenheter og uttrykker deres hovedtema”. (Svend og Brinkmann 2009 s. 212) Litt av hensikten er også å gjøre det mer leselig. Under følger et utdrag fra samtalen mellom meg og informanten Olga:

”Lars: Nei, men da tenker jeg vi bare starter å spørre deg: Hva handler denne boka her egentlig om? Hva er det som skjer?

Olga: Det skjer jo veldig mye da. Egentlig, det som, det handler jo om han som er journalist på dette lokalkontoret i Odda.

Lars: Mhm?

Olga: Om det som skjer i Odda. Og det som skjer mellom han og broren, som er politimann, og om denne unge gutten som blir pressa ut i elva og alt som kommer i tillegg til det, liksom.”

Denne dialogen mellom Olga og meg meningsfortettet jeg til et kortere og mer konsis uttalelse fra Olga på fire setninger:

”Det skjer jo veldig mye i boka. Den handler jo om Robert Bell, som er journalist på dette lokalkontoret i Odda. Den handler om det som skjer i Odda, og det som skjer mellom Robert og broren, som er politimann, og om denne unge gutten som blir presset ut i elva og som kommer i tillegg der.”

I analysen foretok jeg også en meningsfortolkning. Meningsfortolkning er når ”[f]ortolkeren går utover det som direkte blir sagt, og finner frem til meningsstrukturer og betydningsrelasjoner som ikke fremtrer umiddelbart i en tekst.” (Svend og Brinkmann 2009 s. 214) Jeg undersøkte utsagnene deres og om de reflekterte kvalitetskriterier og hvordan de så på romanen som en krimfortelling.

En implikasjon av det fortolkende synet på kunnskap om den sosiale verden er at jeg på ingen måte har oppdaget den fulle og hele sannhet om informantenes mening om boka. For det første er kunnskapen blitt til en interaksjon mellom dem og meg. For det andre kan være ting i transformeringen fra tekst til tale som ikke er riktig eller mangler. For det tredje kan det være andre måter å tolke meningen i tekstdataene som foreligger. Det er ikke nødvendigvis noe negativt. Kvale og Brinkmann taler om legitimt fortolkningsmangfold:

”Hvis vi godtar at intervjuanalysen åpner for et legitimt fortolkningsmangfold, blir det meningsløst å stille strenge krav om fortolkningskonsensus. Det viktige da blir å formulere på en eksplisitt måte de bevis og argumenter som ligger i en fortolkning, slik at fortolkningen kan testes av andre lesere.” (Svend og Brinkmann 2009 s. 219)

Og jeg håper jeg med teoridelen og metoddelen har avklart hvordan jeg har tolket dataene.

4. ANALYSE AV *FLYTANDE BJØRN*

Frode Gryttens roman blir av mange kritikere plassert i sjangeren hardkokt krim. Kritiker Ann Kristin Ødegård i *Bergensavisen* kaller romanen ”en mesterlig og stilsikker vestlandsk noir i Chandlers ånd” og Trygve Riiser Gundersen i *Dagbladet* gir en tilsvarende kategorisering når han omtaler boka som en ”stilsikker Vestlandsnoir” (Gundersen 2005). Andre kritikere mener romanen bruker elementer fra amerikanske storbykrim for å fortelle en annen historie (Prinos 2005). Det store spørsmålet er derfor: Er *Flytande Bjørn* hardkokt krim? I dette kapitlet vil jeg analysere romanen i lys av Caweltis modell for hardkokt krim. (Se kapittel 2.2) Jeg vil undersøke om romanen følger konvensjonene i handlingsmønster, persontegning, miljøtegning og moralsk fantasi.

4.1. Handlingsreferat

Før jeg begynner vil jeg gi de leserne som trenger det et kort handlingsreferat. Handlingen i *Flytande Bjørn* foregår i den vestlandske småbyen Odda sommeren 2002. Det er hetebølge i lufta og fotball-VM på TV. Robert Bell er journalist og lokalkorrespondent for *Bergens Tidende* i Odda. Robert holder til i et nedslitt kontorbygg i Odda sentrum og leverer trivielle småsaker om smått og stort i den lille byen. Robert har en bror, Frank Bell, som er politisjef i Odda. Det foregår et trekantdrama mellom de to brødrene og Franks kone Irene. Robert har en affære med henne bak brorens rygg. Robert utvikler etter hvert et nært vennskap til den tjukke asyløker gutten Ronaldo, som bor alene på stedets asylmottak.

Dramatikken starter da en ung gutt drukner da bilen hans blir dyttet i elva. Gutten var medlem av en ungdomsgjeng kalt Heimevernsgjengen, som lå i konflikt med mange, blant annet med beboerne ved Oddas asylmottak og mistanken kastes fort over tre serbere. Drapet på gutten vekker stor oppsikt nasjonalt og den ellers så søvnige småbyen blir plutselig invadert av nysgjerrige journalister. Roberts sjef i *Bergens Tidende* stoler ikke på at Robert skal klare å gjøre alt alene, så han sender stjernejournalisten Erik Bodd og fotografen Martinsen for å yte assistanse. Mistanken mot serberne forsterkes da politiet finner et utbrent bilvrak. En BMW eid

av serberne. Robert havner i konflikt med Erik Bodd. Erik Bodd tror serberne er skyldige og vil finne ut mer om dem, mens Robert er i tvil om de har funnet rette gjerningsmenn. En mystisk mann ringer Robert og spør om Robert har åpnet pakken han har sendt. Robert reiser hjem og finner en video i pakken. Videoen viser bilder av maskiner og industri fra det nedlagte smelteverket i Odda, men Robert forstår ingenting av hva avsenderen ønsker å si. Robert blir avbrutt av en telefon fra Irene. Hun ønsker å møte ham og snart kommer hun kjørende i i en bil og plukker ham og sammen kjører de til ei hytte. Der elsker de hele natta.

Dagen etterpå våkner Robert opp på hytta alene. Både Irene og bilen er vekk. Robert begynner å traske nedover mot sentrum, men er heldig og får sitte på med søplebilsjåføren Ask som tilfeldigvis kommer kjørende forbi. Ask forteller at asylmottaket ble påsatt i natten som gikk. Robert blir urolig for Ronaldo, men finner ham i god behold på flytebrygga. Robert spør Ronado om han så noe den kvelden. Ronaldo sier han så en hvit Subaru Impreza dytte gutten ned i elva. Robert blir engstelig for den tjukke gutten og tar ham med hjem til leiligheten. Der gir han ni-åringen pizza og cola og lar ham se TV. Ronaldo er lei seg fordi han ikke kan svømme. Robert syns synd på gutten og lover å lære ham kunsten. Robert forlater gutten i leiligheten og reiser til kontoret. På kontoret får Robert plutselig besøk av broren Frank. Han forteller at Irene har forsvunnet og lurert på om Robert tilfeldigvis har hørt noe fra henne. Robert svarer nei. Når Frank har gått, Ringer Robert Irene. Ingen svar. Full av bekymring for elskerinnen, oppsøker Robert hytta hvor han sist så henne, for å lete etter spor. Der møter han broren, sittende med ei rifle. Frank anklager Robert for å ha drept Irene. De to brødrene krangler og truer hverandre, men det ender med at Robert tar med seg rifla, kaster den i bagasjerommet på bilen og reiser hjem.

Dagen etter lover Robert Ronaldo å ta ham med på Folkebadet senere på dagen, men først må han forfølge en ny ledetråd som har dukket opp. Den hvite Subaru Imprezaen som Ronaldo så dytte Guttorm Pedersen i vannet, ble meldt stjålet samme dag. Bilen eies av den tidligere Speedwaystjernen Samson Nilsen. Nilsen er en av de rikeste og mest velstående i den lille byen og har stor innflytelse.

Robert finner Nilsen i det han er på vei ut fra hjemmet sitt i bil, og følger etter ham. Samson Nilsen kjører til parkeringsplassen ved en foss, går ut av bilen og setter seg inn i en annen bil som står parkert. Robert ser ikke hvem den andre er. Samson sitter i bilen en stund, før han går tilbake

til sin egen og så drar de to bilene hvert til sitt. Robert følger etter den andre bilen. Da sjåføren stanser i Odda sentrum for å gå inn på ei kro, ser Robert hvem han er. Det er Arthur Larsen, tidligere fagforeningsmann og nå den eneste ansatte igjen ved det nedlagte smelteverket. Med ett går det opp et lys for Robert: Larsen er den mystiske mannen som pratet i telefonen. Robert går inn på kroa og konfronterer Arthur Larsen med videoen og spør hva den betyr. Larsen sier han er redd for å prate inne på kroa. De blir enige om å møtes et annet sted en halvtime senere, men Larsen møter ikke opp til avtalt tid. Robert går tilbake til bilen og finner Erik Bodd sittende i den. Stjernejournalisten fra Bergen gir ham et fotografi av Robert sammen med Irene på hytta, og forsøker med det å presse Robert til å fortelle sin versjon av trekantdramaet. Robert mister besinnelsen, slår Bodd rett ned og reiser hjem til leiligheten. Ronaldo spør om de skal dra til Folkebadet, men Robert har andre ting han må gjøre og bryter løftet. Han etterlater den tjukke gutten alene i leiligheten. Utenfor sittende i Roberts bil finner han naboen Ask. Ask sier han vet om en del ting ved Roberts forhold til Irene og krever penger for å holde kjeft. Robert viser Ask fotografiet han fikk av Erik Bodd, og Ask forlater bilen uten å ha fått en eneste krone.

Robert oppsøker faren for å vise ham videoen. Roberts far jobbet hele livet på smelteverket før den ble lagt ned, og forstår med en gang hva videoen viser. Noen skrur ned fabrikkens innmat ulovlig. Robert forstår at noe stort er i gjære og oppsøker Arthur Larsen for å få flere svar. Arthur Larsen forteller at smelteverkets utenlandske eiere slakter fabrikkens ulovlig. Og ikke nok med det. De gjør det med Oddas penger. Serberne gjorde den fysiske jobben og Samson Nilsen organiserte det hele. Guttorm Pedersen oppdaget ved en tilfeldighet hva som foregikk og noen dager senere druknet han i elva. Arthur Nilsen tror ikke det er tilfeldig, men er for involvert i ulovlighetene til at han tør å stå frem. Robert takker for seg og reiser tilbake til leiligheten. Der har Ronaldo forsvunnet. Robert setter seg ved datamaskinen og skriver en artikkel om komplottet han har oppdaget. Da han er ferdig, innser han at han ikke har noen kilder som vil god gå for historien, så han sletter den og går på puben for å ta seg en øl.

Robert sitter og tar seg en øl da ambulansen plutselig kjører forbi, i retning flytebrygga. Robert aner det verste og løper etter. Nede på flytebrygga finner han den tjukke gutten liggende på ei bære. Ambulansepersonellet forteller Robert at Ronaldo falt i vannet og holdt på å drukne. Robert blir med Ronaldo i sykebilen og fremme på sykehuset sitter han lenge ved guttens side i

sykesenga. Da Robert forlater sykehuset, er det fortsatt usikkert om han vil overleve. Robert mistenker Samson Nilsen for å ha forsøkt å kvitte seg med et brysomt vitne og bestemmer seg for å ta et oppgjør med ham. Han kjører bilen opp til Samsons hjem, henter frem rifla fra bagasjerommet og går inn. Inne er det full fest og alle respektable borgere i Odda er på plass. Robert finner Nilsen, truer ham med rifla og beskylder ham for å ha dyttet Ronaldo i vannet. Nilsen benekter for å ha noe med saken å gjøre og Robert blir forbannet og slår Nilsen rett ned. Til sin overraskelse, blir ikke Robert mottatt som noen helt. Folkene rundt står i stedet og ser på ham i vantro. Robert går ut, kaster fra seg rifla og kjører hjem.

Dagen etter får han en trist melding: Ronaldo har dødd på sykehuset. Med ett går verden rundt for ham. Han har mistet Irene, han har mistet Ronaldo, og Samson Nilsen vil gå fri for det han har gjort. Ingenting har gått etter planen. Plutselig ringer Irene og forteller at hun er tilbake i Odda. Robert spør hvor hun har vært og hvorfor hun reiste. Hun forteller at hun hadde behov for å reise bort noen dager for å tenke litt. Hun forteller at hun ønsker å avslutte forholdet med Robert for godt. Før hun legger på, sier hun at hun alltid vil tenke på de gode stundene de hadde sammen. Dagen etter reiser Robert til moren og faren for å delta i familieselskap. Broren står og griller, Frank og Irenes barn løper ivrig rundt og alle oppfører seg som om verken trekantdramaet eller Irenes forsvinning hadde hendt. Inne i huset møter Robert tilfeldigvis på Irene, men unngår ham. Det siste vi ser til henne er når Robert titter inn kjøkkendøra og ser henne stå med ryggen til. Boka avsluttes med at Robert går ut av huset, setter seg i bilen og lukker døra.

4.2. Handlingsmønster

Cawelti sier at i hardkokte fortellinger vektlegges den heroiske handlingen over etterforskningen. Det sentrale i fortellingene er heltens moralske oppdrag, ikke mysteriet i seg selv. I *Flytande Bjørn* fokuseres det mer på heltens moralske oppgjør med det korruperte samfunnet og mindre på selve etterforskningen, selv om det også er en viktig del av romanen. Cawelti sier at den hardkokte fortellingen begynner med introduksjon av detektiv og sak, fortsetter med etterforskning og avsluttes med løsningen av saken og oppgjør med skurken. Den hardkokte skurken blir personlig involvert i saken, han avdekker de velstående korrupsjon og

etterforskningen endrer mål underveis. *Flytande Bjørn* følger disse formelforventningene på flere punkter, men ikke alle. La oss begynne med etterforskningen. Et trekk som skiller den hardkokte fortellingen fra den tradisjonelle kriminalfortellingen er noe Cawelti kaller ”eksponeringsrytmen”. Med det mener han at heltens mål endres underveis i etterforskningen, og at den opprinnelige forbrytelsen viser seg å være et røykteppe for en langt mer alvorlig forbrytelse. I *Flytande Bjørn* følges denne formelforventningen. Etter hvert som Robert graver i saken oppdager han ikke bare at serberne er uskyldige. Han oppdager også at mordet er en dekkoperasjon for noe langt større, nærmere bestemt en ulovlig nedslaktning av Oddas nedlagte smelteverk satt i gang av en hemmelig kriminell allianse bestående av fabrikkens utenlandske eiere og Samson Nilsen:

”Eg hadde komme fram til at Guttorm Pedersen måtte ha blitt kjørt på elva fordi han hadde prøvd å presse Samson Nilsen for pengar. (...) Det handla om pengar. Det handlar alltid om pengar. Folk kan snakke om verdiar og verdikamp så mykje dei vil, til sjuande og sist handlar det alltid om pengar.” (Grytten 2006 s. 219)

Et annet konstituerende trekk ved den hardkokte fortellingen er at helten engasjeres personlig i saken. Her følger boka formelforventningene. Robert Bell er helt fra starten personlig engasjert i etterforskningen av mordet på Guttorm Pedersen. Den unge gutten var en bråkemaker og ugangskråke, men han var også en beboer i Odda og sønnen til noen Robert kjenner. For Robert er ikke dødsfallet et distansert og intellektuelt spennende mysterium, men en nær og beklagelig tragedie. Noe som understrekes ved at han konsekvent omtaler offeret som ”guten til Pedersen”. Cawelti skriver at endring av mål med etterforskningen ofte får den hardkokte helten til å bryte med arbeidsgiveren sin. Robert Bell er hele tiden i opposisjon til vaksjefen og til slutt bryter han fullstendig med deres arbeid med saken, både fordi han mener at etterforskningen går i feil retning og fordi han oppfatter metodene deres som forkastelige. Vaksjefen i Bergens Tidende og stjernejournalist Erik Bodd er sikre på at politiet har funnet de rette gjerningsmennene i serberne og ønsker å forfølge saken derfra. Robert Bell er uenig:

”Bodd sa han hadde fått klarsignal frå vaksjefen om å identifisere serbarane dersom dei ble arresterte. Vaksjefen hadde diskutert det med sjefredaktøren, og dei to var einige. Bodd spurte kva eg meinte. Eg sa at ikkje kunne sjå poenget med identifisering.

Ikkje? spurte Bodd. Har ikkje serbarar rundt omkring gjort så mykje drit at det no er på tide å henge bjølla på katten?

Eg sa ingenting.” (Grytten 2006 s. 87)

Robert tror politiet har kastet sin mistanke over feil personer, og forsøker i stedet å finne den virkelige drapsmannen. Cawelti skriver at den hardkokte helten underveis møter vold, trusler og utpressing. Robert Bell trues aldri på livet, men han opplever utpressing to ganger, den ene gangen fra stjernejournalisten Erik Bodd og den andre gangen fra naboen Ask.

Cawelti skriver at hardkokte fortellinger alltid avsluttes med at saken blir oppklart, skurken straffet og helten belønnet. Det er en viktig del av den hardkokte krimens funksjon som moralsk fantasi. *Flytande Bjørn* følger ikke formelforventningene her. Riktignok får saken en slags oppklaring og helten tar et slags moralsk oppgjør med den hardkokte skurken, men det er ingen andre enn Bell som egentlig vet hvordan ting henger sammen og den hardkokte skurken blir heller ikke revet ned fra sin posisjon:

”Eg blei ståande og tenke at eg var ferdig her. Det var eg som hadde falle, ikkje Samson Nilsen. Det var eg som hadde gått ned for teljing framfor heimepublikum.

Eg veit ikkje kva eg skal gjøre med deg, sa eg til han. Eg veit faen ikkje kva ein gjør med folk som deg.” (Grytten 2006 s. 232)

Helten får heller ingen belønning for sine bestrebelser, snarere tvert imot. Ronaldo dør, Irene forlater ham og skurken slipper unna, og det eneste helten sitter igjen med er følelsen av avmakt og nederlag. I tillegg forblir bokas siste kriminelle hendelsen, Ronaldos dødsfall, uoppklart. Robert Bell er tidlig ute med beskyldte Samson Nilsen for den vesle guttens død, men det er ingenting å teksten som begrunner denne beskyldningen. Det er heller ting i teksten som antyder at helten selv hadde noe skyld i dødsfallet. Robert lovet å lære Ronaldo å svømme, men bryt løftet, og det reagerte Ronaldo kraftig på. Kanskje han prøvde å lære å svømme på egen hånd? Robert Bell håpløst forelsket i Irene og forsøker så godt han kan å beholde et forhold som truer med å ødelegge ham. Forholdet ryker til slutt, men det er hun som avviser ham og ikke omvendt. Helten ender tilsynelatende opp som den tapende part og det fungerer dårlig som virkelighetsflukt. Bokas åpne slutt nærmer seg den mimetiske litteraturen, som har til hensikt å

problematisere og ikke å bekrefte gjeldende holdninger, og det er ikke spesielt gode grep hvis målet for lesningen er virkelighetsflukt.

4.3. Persontegning

Cawelti sier at den hardkokte detektivfortelling har konvensjoner i persontegningen. Det hardkokte persongalleriet består av den hardkokte helten, det sympatiske offeret, den hardkokte skurken, en kvinnelig persontype kalt ”femme fatale” og bifigurene som representerer verdenen det hele foregår i.

Cawelti beskriver den hardkokte detektiven som en ensom ridder som legger ut på et korstog mot det korrupte samfunnet. Robert Bell legger ut på et korstog mot det korrupte Odda, og passer således inn i denne beskrivelsen. Han avviker riktignok fra formelen med å være journalist og ikke detektiv, men utover det har han mange fellestrekk med den hardkokte detektiv. Robert Bell har få venner, et kynisk perspektiv på livet og har kontor i et nedslitt kontorbygg:

”Eg gikk på kontoret. Det låg i eit syttitallsbygg som dei kalte Etablerarhuset. BT hadde fått plass der som del av ei større satsing. Aviser, arkitektar og reklamebyrå skulle boltre seg i Etablerarhuset og skape det nye Odda. No stod det ei diger, lysande bowlingkjede på taket. Inne var det festa lapper på dei fleste dørene: *Lokale til leige*. Aetat okkuperte heile første etasje. Dei hadde flytta inn då konsulentane flytta ut.” (Grytten 2006 s. 53)

Robert Bell er ingen superhelt med usedvanlige evner. Han er en helt vanlig fyr, noe han selv er bevisst på: ”Eg såg heilt ordinær ut. Eg kunne ha vore kven som helst.” (Grytten 2006 s. 42) Samtidig er han ikke uten evner. I virvaret av politietterforskere og journalister er han den eneste etterforskeren som ser forbi det overfladiske og går dypere ned i saken, og han klarer også å gi en slags oppklaring på forbrytelsen. Robert er ikke like nevenyttig som den gjengse hardkokte detektiv, men han tyr til vold to ganger i løpet av fortellingen. Den første gangen mot Erik Bodd, og den andre gangen mot Samson Nilsen. Bell er en ekte ”storbyridder”, en godhjertet mann av ære og integritet. Han nekter å følge den hensynsløse revolverjournalistikken til Bergens Tidende

og forsøker hele tiden å beskytte de svake. Et godt eksempel på dette er en scene i starten av boka hvor han motarbeider Bodds ønske om å intervju faren til Guttorm Pedersen:

”Du intervjuar ikkje en familie i sorg, protesterte eg. Du held deg langt unna ein familie i sorg.

Bodd venta ein augenblik før han sa at også offeret hadde krav på å bli hørt. Det var eit prinsipp i rettstaten å lytte til alle partar. Sidan guten av naturlige grunner ikkje kunne snakke for seg, var familien å rekne som hans talsmann.” (Grytten 2006 s. 69)

Cawelti skriver at den hardkokte skurken tilhører de velstående og mektige i samfunnet og har kontakter med den kriminelle underverdenen. Samson Nilsen er en av de mest velstående og innflytelsesrike i Odda, og det viser seg at han har inngått en hemmelig allianse med eierne av Smelteverket for å selge unna dets verdifulle deler ulovlig. Nilsen introduseres tidlig i fortellingen. Samson Nilsen eier Oddas eneste helikopterutleie, og etter forespørsel fra BT ringer Robert ham for å leie helikopter. Samson har lånt ut alle helikoptrene til en konkurrerende avis. ”Beklager, men det er business!” For Samson er big business viktigere enn å prioritere lokale krefter. Det kommer også frem at deler av formuen bygd opp på lyssky virksomhet. I følge ryktene har han tjent gode penger på pyramidespillvirksomhet.

Cawelti skriver at offeret i hardkokte detektivfortellinger er en person helten har sympati for. I *Flytande Bjørn* er det sympatiske offeret er på plass. Faktisk er det to sympatiske ofre i romanen. Det første offeret er den lokale gutten Guttorm Pedersen. Riktignok tilhørte han en heimevernsgjeng som lagde mye kvalm, men han er også sønnen til en lokal mann som Robert kjenner, og Robert omtaler ham konsekvent som ”guten til Pedersen”. For Robert er ikke drapet på Guttorm Pedersen et spennende mysterium han. For ham er drapet en tragisk sak. Det andre offeret er Ronaldo, asyløker gutten som Robert utvikler et slags far-sønn-forhold til. Asyløker gutten Ronaldo spiller også en viktig rolle i romanen. Robert syns synd på gutten og forsøker å hjelpe ham, men mislykkes. Det ender med at den vesle gutten havner i elva og dør. Ronaldos dødsfall er utslagsgivende for at Robert tar det endelige oppgjøret med Samson Nilsen. Likevel er det uklart om det var Samson Nilsen som stod bak det tragiske dødsfallet. Det blir aldri noen ordentlig oppklaring på hvem som gjorde det. Og med tanke på at Ronaldo ønsket å

lære å svømme, kan det hende at gutten ble offer for eget grep. Det gjør faktisk Robert delansvarlig i hans død. Det kan også diskuteres om det er et tredje offer, nemlig Odda selv.

Cawelti skriver at ”femme fatale”-personen er en attraktiv og farlig kvinne som både er et kjærlighetsobjekt for helten og en trussel. I *Flytande Bjørn* er ”femme fatale”-personen er på plass. Irene er både Roberts kjærlighetsobjekt og en ”feminin fare” som truer med å ødelegge ikke bare ham, men Roberts forhold til broren og resten av familien. Irene er en konstant trussel mot Roberts psykologiske helse, og også i et tilfelle, i scenen hvor broren Frank i sjalusi truer ham med ei rifle, hans fysiske helse:

”Legg bort rifla, sa eg.

Eg føler meg tryggare med rifla, sa han. Då eg såg bilen komme opp dalen, tenkte eg det var best å væpne seg. Du veit aldri kven som kan dukke opp. Om det er venn eller fiende.”

(Grytten 2006 s. 158)

Cawelti skriver at den hardkokte helten håndterer den ”feminine trusselen” på en måte som til slutt er til heltens fordel, enten ved at han får dama eller at han unnslipper hennes grep. Det er ingenting hardkokt over Roberts håndtering av Irene. Det er Irene som bestemmer premissene for forholdet. Den ene dagen vil hun ha Robert, den neste dagen ikke. Hun lokker ham til seg gang på gang og han lar seg styre. Det er også Irene som avslutter forholdet. Midt i boka reiser Irene bort, uten å si et ord til noen, for å tenke. Da hun kommer tilbake helt på slutten, velger hun å avslutte forholdet til Robert og gå tilbake til Frank, tilsynelatende for godt.

Cawelti skrev at i den hardkokte fortellingen er bifigurene innbyggerne av den hardkokte verdenen. Etersom heltens etterforskning ikke bare et forsøk på å løse et mysterium, men også et korstog mot det korruperte samfunnet, er de enten for eller imot helten. I *Flytande Bjørn* følger flere av bifigurene denne formelforventningen. Cawelti deler heltens motstandere inn i to grupper. Den første består av bifigurer som er del av det korruperte samfunnet fra første stund. En av Roberts største motstandere er journalisten Erik Bodd. Bodd er på mange måter antitesen av Robert. Der Robert er en representant for en myk og menneskelig journalistikk, er Bodd representant for en rå og hensynsløs presse. Det tar heller ikke lang tid før Robert misliker Bodd: ”Det hadde gått tre og ein halv time siden eg plukka opp Erik Bodd på flytebrygga, og no orka eg

knapt fyren lenger.” (Grytten 2006 s. 75) Bodd er ikke utelukkende usympatisk. For det første argumenterer han ofte godt for hvorfor han ønsker å intervju folk. Han mener det er deres demokratiske rett til å bli hørt. For det andre viser han en annen side etter at Robert har slått ham ned. I en scene på den lokale puben kommer Bodd bort til Robert og opptrer vennelig og med respekt. Robert reflekterer over Bodds personlighet: ”Eg lurte på om Bodd var av den typen som måtte bli slått ned før han respekterte noen. Eg vurderte om eg skulle slå han ned ein gong til, slik at han fikk endå større respekt for meg.” (Grytten 2006 s. 224)

Den andre gruppen motstandere består av bifigurer som fra starten av står på heltens side, men som viser seg senere å være ulver i fåreklær. Roberts nabo Ask er det beste eksemplet på denne typen persontegning. Ask er en av de få som deler Roberts oppfatning om at oddingene bør leve i fred med hverandre, noe som kommer frem i scenen hvor Ask forteller Robert at asylmottaket er blitt påtent:

”Ask sa at det var noko faenskap. Sånt gjorde han passe opptrekt. Vi var ikkje så mange i Odda, og vi blei stadig færre. Dei få som var igjen, måtte greie å leve i fred. Det var det minste. Det skulle ikkje vere så forbanna vanskelig.” (Grytten 2006 s. 110)

Ask er Roberts allierte og sjelefrende gjennom hele fortellingen, men da han mot slutten forsøker å presse Bell for penger, viser han sitt sanne korrupte ansikt.

Cawelti skriver at heltens allierte og venner består av personer som har identifisert heltens gode sider og/eller som deler hans syn på verden. Robert har ikke mange venner. Det nærmeste han kommer en venne er kroverten Tor. Tor jobbet tidlige på smelteverket, men da han sammen alle de andre fikk sparken begynte han å jobbe på den lokale kroa. Tor og Robert er på bølgelengde, deler samme verdensoppfatning og den eneste – utenom Robert - som tror asylsøkerne kan være uskyldige. En annen alliert av Robert, kan sies å være Folkedal, bestyreren på asylmottaket. Folkedal deler Roberts sympati for de svakere stilte i samfunnet og han lar Robert ta med Ronaldo hjem i sin varetekt. Til slutt er det faktisk Robert som svikter Folkedal, da gutten drukner under hans varetekt.

Ikke alle bifigurene kan inndeles like entydig som motstandere eller allierte. Den tidligere fagforeningsmannen Arthur Larsen tilhører den hemmelige alliansen og spiller en viktig rolle i

den ulovlige nedslaktningen av smelteverket. Larsen er korrumpert, men det tegnes ikke et entydig bilde av ham som skurk. Larsen handlet først i god tro og deretter fordi havnet i pyramidespillgjeld til Samson Nilsen. Det er Larsen som sender Robert videoen og det er Larsens betroelse som til slutt avslører hva som egentlig har skjedd. En annen tvetydig bifigur er Roberts bror, Frank Bell. Relasjonen deres er kompleks og ikke den beste. Frank er gift med Roberts store kjærlighet, noe Robert gjennom hele romanen er tydelig bitter over: ”Bror min hadde tatt frå meg den eineaste eg nokon gang hadde elska. Ein dag skulle eg gjøre det same med han.” (Grytten 2006 s. 96) I det hele tatt er det mange likheter mellom dem. I scenen på hytta bytter de på å rette rifla mot hverandre. De stiller hverandre de samme spørsmålene. Robert og Bell er brødre, men de er også fiender.

4.4. Miljøtegn

Cawelti skriver at den hardkokte detektivfortellingen vanligvis foregår i tilsynelatende glamorøse storbyer som Los Angeles og at den beskriver storbyen som et menneskeskapt ødeland hvor korrupsjonen råder, der det etablerte råtner på rot og hvor forfallet har satt inn. *Flytande Bjørn* er satt til vestlandske småbyen Odda, noe som *per se* er et brudd med formelen. Likevel er det noe hardkokt over Odda, akkurat som det er noe hardkokt over Bergen i Gunnar Staalesens bøker om detektiven Varg Veum. Småbyen har flere trekk som er typiske for storbyer. Serveringsstedene Robert besøker har internasjonale navn, blant annet en restaurant som heter Chinatown og en kebabsjappe som heter Ali Baba Kebab. Det bor ikke bare innfødte oddingene i den lille byen, men også asylsøkere, ”postordrebruder” og andre innvandrere. Odda er preget av nedleggelse og forfall. Mange gamle arbeidere har mistet jobben etter at smelteverket er lagt ned. Kommunen starter asylmottak i forsøk på å tjene penger. Arbeidsløs ungdom danner gjenger og retter frustrasjonen og sinnet mot de som er annerledes. Gryttens Odda er et tradisjonelt industrisamfunn som ikke har taklet den vanskelige overgangen til kunnskapssamfunnet, og som langsomt holder på å dø ut:

”Han sa at ein kunne gå gjennom ein gammal telefonkatalog og stryke ut alle firma som ikkje lenger eksisterte. Alle kontor som var stengte. Alle etatar som hadde flytta ut. Bare

sjukehuset hadde dei makta å redde, men det var garantert eit tidsspørsmål før det også ble lagt ned. Det var måten å gjøre det på. Å legge ned ein by bit for bit. Å skru han ned litt etter litt. Å avvikle staden så sakte at ingen merka det før det var over.” (Grytten 2006 s. 199)

Mye har forandret seg i Odda og innbyggerne vet ikke lenger hva som er hva. Tidligere politiske skiller mellom høyresiden og venstresiden er uthvisket og gjelder ikke lenger. Robert forteller om en Ap-ordfører som ønsket å bygge tunnel for å gå i gang ny næringslivsvirksomhet, men som ble stanset på grunn av miljøhensyn av en koalisjonsregjering bestående av det tradisjonelt sett næringslivsvennlige partiet Høyre. Roberts venn Tor beskriver oddingenes usikre verdensbilde med et ganske treffende sitat:

”Sånn er det faen meg blitt no, sa Tor. Du har flytande prisar og trådlause nettverk og globalisert økonomi. Du veit ikkje lenger kva som er høgre eller venstre, kva som er rett eller gale, kva som er nord eller sør.” (Grytten 2006 s. 195)

Odda er et smått korrumpert samfunn hvor det er vanskelig å skille de rike og velstående fra de kriminelle, noe Robert reflekterer over i en passasje: ”Eg lurte på om det var slik dei sa, at i ein liten by liknar kjeltringane på heltar. Du kan ikkje vite i ein liten by. Du trur du veit, men du kan aldri vite.” (Grytten 2006 s. 203) Samson Nilsen tjener gode penger på pyramidespillvirksomhet og på å slakte Smelteverket, og pressen beskrives som gjennomført korrumpert og skruppelløse. Journalistene iscenesetter hendelser, for å så dekke dem etterpå. Et eksempel er når Erik Bodd og Robert kjører forbi en demonstrasjon. Bodd sier at demonstrasjonen er i regi av VG: ”Dette var VG sitt opplegg. VG hadde bede folk samle seg for å markere avsky. VG hadde heile regionen. Dei hadde til og med laga plakatene for demonstrantane. Eg spurte om han kødda.” (Grytten 2006 s. 90) Opptrinnet får Robert til å reflektere over hvordan media konstruerer verdensbildet.

”Toget var filma slik at det verka som halve bygda demonstrerte. Eg tenkte at verda blir det ein ser på tv eller les i avisa. Bildet av verda blir verda. Ein kan ta ein bit av verda og koke saman den suppa ein sjølv vil.” (Grytten 2006 s. 138)

4.5. Moralsk fantasi

Cawelti skriver at den hardkokte kriminalfortellingen inneholder flere moralske fantasier. Den hardkokte detektivfortellingen oppstod i USA på 1930-tallet. Den grunnleggende moralske fantasien i heroisk eventyr er at helten overvinner hindringene, slår skurken og vinner en belønning. I den hardkokte fortellingen kan man i tillegg forvente en helt som overvinner de rike og velstående, en helt som håndterer en farlig kvinne. I *Flytande Bjørn* overvinner helten mange hindringer, han løser saken og det ender i et oppgjør med den hardkokte skurken. Men oppgjøret gir noen tydelige konsekvenser for skurken og det gir heller ikke helten noen belønning, verken i form av anerkjennelse, status eller damer. Heltens kjærlighetsforhold ender ikke godt. Det er hun som avviser ham, og ikke omvendt. Helten klarer heller ikke ta vare på asylsøker gutten Ronaldo. Han prøver så godt han kan, men evnene strekker ikke til. Alt dette gir fortellingen tragiske undertoner. Det er et fortellergrep som heller mer mot mimetisk litteratur og mindre mot eskapistisk litteratur, og er et klart brudd med de hardkokte formelforventningene. Etter min mening er faktisk denne formelforventningen *Flytande Bjørn* bryter sterkest med.

4.6. Ikke helt hardkokt

Er Flytande Bjørn hardkokt krim? Nei, den følger mange av konvensjonene, men den har for mange formelbrudd til at den kan kalles ”ekte” hardkokt krim. I miljøtegning følger *Flytande Bjørn* formelforventningene, selv om Odda er en småby og ikke en storby. I persontegning følger romanen de fleste formelforventningene. Alle de hardkokte typene er på plass, selv om det kan diskuteres om alle bifigurene passer inn i båsene. I handlingsmønster følger *Flytande Bjørn* formelkonvensjonene gjennom hele fortellingen, bortsett fra på slutten. Helten oppklarer saken på et slags vis, men han gir ingen endelig oppklaring. Oppgjøret med skurken får ingen konsekvenser for skurken og gir helten ingen belønning. Heltens kjærlighetsforhold ender ikke godt. Det er hun som avviser ham, og ikke omvendt. Helten klarer ikke ta vare på asylsøker gutten Ronaldo. Helten prøvde så godt han kan, men evnene strekker ikke til. En avgjørende sjangerkonvensjon i formellitteratur generelt og hardkokt krim spesielt er at helten overvinner

hindringene, slår skurken og vinner en eller annen belønning. Denne moralske fantasien finner ikke sted i *Flytande Bjørn*.

5. HVA KRITIKERNE MENER

Hvordan vurderer kritikere romanen? Gryttens roman ble anmeldt i mange norske aviser og oppnådde gode kritikker flere steder. I denne delen skal jeg gå gjennom et utvalg anmeldelser og undersøke hva ved boka kritikere ble fascinert av. Jeg gjennomgår hver og en av disse anmeldelsene. Jeg vil undersøke om kritikere bedømmer boka som kriminalroman eller seriøs roman, og om det påvirker vurderingen deres. Her tar jeg utgangspunkt i Todorovs sjangerteori. (Se kapittel 2.3) Hvis kritikere bedømmer romanen ut fra en populærlitteraturmålestokk vil formelforventninger som følges være bra, mens formelforventninger som brytes med være dårlig. Hvis de bedømmer den fra en kunstillitteraturmålestokk vil formelforventninger som følges være dårlig, mens formelforventninger som brytes med vil være bra.

Ved å se på kritikernes utsagn skal jeg også undersøke hvilke kriterier kritikere anvender, og hvordan boka scorer på disse kriteriene. Mitt teoretiske rammeverk her er Erik Bjerck Hagens bok *Litteraturkritikk* og Per Thomas Andersens artikkel "Kritikk og kriterier". (Se kapittel 2.4) Jeg skal se om utsagnene tar utgangspunkt i moralske/politiske, kognitive, genetiske eller estetiske kriterier. Der jeg finner estetiske kriterier, skal jeg undersøke nærmere om det dreier seg om kompleksitet, integritet eller intensitet, eller troverdighet, virkelighet eller fremmedhet. På bakgrunn av dette vil jeg slå fast hva som fascinerer informantene. Er det handlingen, stemningen, miljøskildringene, tematikken, persontegningene, språket eller noe helt annet? Til slutt vil jeg oppsummere og konkludere med hvordan kritikere vurderer boka.

5.1. Valg av kritikere

Boka ble anmeldt da den kom høsten 2005 og for å finne anmeldelsene gjorde derfor jeg et søk i A-tekst. Jeg ønsket mest mulig fylldige anmeldelser og satte en nedre utvalgsgrense på fem hundre ord. Jeg søkte på søkestrengen "wc:>500 AND "flytande bjørn" på alle avisene i databasen. På dette søket fant jeg totalt fem anmeldelser: Aftenposten (550 ord), Dagbladet (920 ord), Dagsavisen (920 ord), Klassekampen (830 ord) og Stavanger Aftenblad (840 ord). I tillegg til disse fem valgte jeg å ta med Bergens Tidendes anmeldelse, som riktignok er ti ord unna

kvalifikasjon (den er på 490 ord) men som er interessant ettersom Gryttens fanbase er størst i dette området.

5.2. Aftenposten: "Så å si hver eneste setning er god å lese"

Kritiker Anne Merethe K Prinos anmeldte romanen i *Aftenposten* 25. september 2005. Prinos beskriver *Flytande Bjørn* som en "gjennomført elegant og politisk roman med elementer fra amerikansk storbykrim." Prinos er begeistret for Gryttens språk og kaller skrivemåten hans "gjennomført elegant, stramt og ironisk" og at "så i si hver eneste setning i romanen er god å lese." I det første utsagnet vurderer hun ut fra det estetiske kriteriet integritet og i det andre utsagnet vurderer hun ut fra det estetiske kriteriet fremmedhet.

Prinos mener Grytten bruker krimmotivet til "å fortelle en mye større historie enn om et enkeltmenneske som dør – her er det faktisk et helt sted som blir slaktet," noe hun mener gjør romanen til "en skarp politisk roman snarere enn en formelpreget krim." Prinos mener Grytten bruker "elementer fra Chandler og Hammett til å refse både presse og industri, og han får kritikken til å sitte nettopp på grunn av den underliggjørende stilen". Her sier hun altså at formen og innholdet utfyller hverandre, og med det anvender hun tre kriterier. For det første sier hun at romanen tar opp viktige politiske spørsmål. For det andre sier hun at Grytten bruker kriminalintrige som et middel til å problematisere de politiske spørsmålene. For det tredje syns hun den politiske kritikken lykkes på grunn av romanens "underliggjørende stil". Dette er vurderinger fra henholdsvis moralske/politiske kriterier, kompleksitet og fremmedhet.

Prinos behandler romanen som en seriøs roman og vurderer den positivt. Prinos er begeistret for Gryttens språk og hans underliggjørende stil. Hun mener boka belyser viktige politiske spørsmål og at forfatteren bruker kriminalintrigen til å problematisere dem.

5.3. Dagsavisen: "Mangefasettert portrett av maktesløshet"

Kritiker Trond Haugen anmeldte romanen i *Dagsavisen* 26. september 2005. Haugen beskriver teksten som en "melankolsk satire i finstemt roman". Haugen bruker det første avsnittet til å oppsummere Frode Gryttens tidligere forfatterskap, før han i det andre avsnittet konkluderer med at "Grytten innfrir forventningene." Her sammenligner han *Flytande Bjørn* med Gryttens tidligere utgivelser, noe som kjennetegner et genetisk kriterium.

Haugen mener romanen starter med å presentere "en klisje av en hardkokt journalist – han som legger kabal og grynter mot avisledelsen og selvsagt har bedre peil på mordsaka han fikk i fanget enn politi og kolleger", men etter hvert utvikler seg til et "mangefasettert portrett av maktesløshet både på individ- og samfunnsnivå." Her vurderer han ut fra det estetiske kriteriet kompleksitet og det kognitive kriteriet. Haugen mener Grytten i romanen forsøker "å blotstille det fatale ved vår hang til lettvinte løsninger". Haugen mener altså at Grytten tar et oppgjør med det han mener er en dårlig holdning hos nordmenn, og dermed benytter han her et moralsk/politisk kriterium.

Haugen gir romanen god score på både kompleksitet og integritet. "Med svart humor vever Grytten like deler mystisk forbrytelse, håpløs kjærlighet og samfunnskritikk sammen i romanen." Her vurderer han ut fra det estetiske kriteriet kompleksitet. "På en ganske stillferdig måte tvinner Grytten effektivt de ulike trådene sammen, men den som venter seg kriminalromanens triumferende oppklaring, må gå til andre bøker." Her vurderer Haugen ut fra det estetiske kriteriet integritet, og interessant nok gjør han det fra to ulike perspektiver. Ut fra et "kunstlitteraturperspektiv" mener han de ulike delene i romanen flettes godt sammen. Ut fra et "populærlitteraturperspektiv" er han advarende og sier at romanen ikke oppfyller krimsjangerens forventninger om oppklaring av saken.

Haugen er også positiv i sin omtale av Gryttens språk og sier at "Gryttens finslipte bilder og hans sans for detaljer og satiriske analogier skaper glipper i alt det triste." Haugen gir boka god score både på det estetiske kriteriet om virkelighet, om forfatterens evne til å skape en troverdig verden, samt det estetiske kriteriet om fremmedhet, det vil si forfatterens evne til å skrive originalt og å skape en distinkt stil.

Haugen behandler boka som en seriøs roman og vurderer den positivt. Han mener boka innfrir forventningene. Han mener den gir et mangefasettert portrett av maktesløshet både på individ- og samfunnsnivå og tar et oppgjør med vår hang til lettvinde løsninger. Han mener bokas enkeltdeler inneholder et kompleks av enkeltdeler som veves sammen til en god helhet. Han er også begeistret for Gryttens språklige detaljer og stil.

5.4. Dagbladet: "Stilsikker Vestlandsnoir"

Kritiker Trygve Riiser Gundersen anmeldte romanen i *Dagbladet* 26. september 2005. Gundersen er begeistret for romanen, men sier samtidig at "selve krimen kanskje ikke er helt god nok. Etter at Grytten har fått etablert den rette sjangerstemning, er det litt etter litt som om han mister interessen for egen intrige." Fra et populærlitteraturperspektiv er dette ingen god integritetsscore.

På den ene siden beskriver han romanen som en "stilsikker Vestlandsnoir" som oppfyller mange av kriminalintrigens formelforventninger: "Likposen, den kyniske antihelten ("Eg var ingen mann å stole på"), de uforstående sjefene, den trykkende varmen, de snuskete bifigurene, etterforskningens stillstand, begjæret etter en uoppnåelig kvinne." Han mener romanen stedvis roper "etter å bli lest i en fettete pocketutgave med tjuke spottlakkerte gullbokstaver på omslaget." Her anvender han de estetiske kriteriene integritet, sett fra et formelperspektiv, og fremmedhet.

På den andre siden beskriver han romanen som en "stemningsstudie, utforskningen av en forvirring." Han mener trekantdramaet mellom Robert, Frank og Irene er "så destruktivt og vakkert og klaustrofobisk at det også for leseren blir vanskelig å puste underveis." Her anvender han det estetiske kriteriet intensitet. Det som gjør størst inntrykk på Gundersen er "alle de nøkterne hendelses-, steds- og personskildringene, som glassklart og usentimentalt tegner opp bildet av et industrielt landskap som forsvinner; språk, stedsnavn og minnesmerker som ingen lenger vil kjenne til." Han gir romanen høy score på miljø- og stemningsskildring og anvender de estetiske kriteriene virkelighet og fremmedhet.

Gundersen behandler boka både som en seriøs roman og som en kriminalroman og gir den mest positiv kritikk. Gundersen mener kriminalintrigen følger formelkonvensjonene i starten men dabber litt av etter hvert, men han er begeistret for bokas miljø- og stemningskildringer. Gundersen mener boka fungerer best som seriøs roman.

5.5. Klassekampen: "Begrenset repertoar"

Kritiker Kaja Schjerven Mollerin anmeldte romanen i *Klassekampen* 27. september 2005. Hun mener det som regel er "grunn til å glede seg over en ny bok fra Gryttens kant, men denne gangen har han ikke lyktes like godt." Her anvender Schjerven det genetiske kriteriet. Hun sammenligner boka med Gryttens tidligere bøker, og er ikke imponert.

Schjervens mener bokas hovedproblem er at den starter for mange ulike tråder uten å nøste dem opp godt nok: "Det er som om Flytande Bjørn er satt sammen av en rekke ufullførte noveller snarere enn å være en godt komponert roman". Hun mener boka starter temaer som "fordel kunne ha blitt problematisert mer." Hun nevner blant annet Roberts kompliserte forhold til broren og hans rolle som journalist. "Som journalist er han selv en del av det han kritiserer, men i bunn og grunn kan det virke som om han er mer opptatt av å tenke på det flokete kjærlighetslivet sitt enn å reflektere over dette dilemmaet." Denne kritikken berører både kognitive og estetiske kriterier. Det kognitive kriteriet går på at romanen gir overfladisk innsikt og det estetiske kriteriet går på at tekstens enkeltdeler ikke henger godt nok sammen, noe som faller under kriteriet integritet.

Schjerven er også kritisk til Gryttens språk. Hun siterer to personbeskrivelser fra romanen, en hvor fortelleren beskriver seg selv og en hvor fortelleren beskriver en personen som skygger ham, og påpeker deres nesten identiske likhet. Hun mener disse to personbeskrivelsene er eksempler på en tendens hos Grytten om å gjenta seg selv for mye, og mener dette "kan vitne om et litt for begrenset repertoar av beskrivelsesmåter." Hun vurderer altså Gryttens språk som gjentakende og lite originalt, og med det anvender hun det estetiske kriteriet fremmedhet.

Schjerven anmelder boka som en seriøs roman og gir den negativ kritikk. Hun mener bokas enkeltdeler ikke henger godt nok sammen, at temaene som problematiseres ikke gir noen dyp innsikt og at Gryttens språk er gjentakende og lite originalt.

5.6. Stavanger Aftenblad: "Han lukkast godt med å underholde"

Steinar Sivertsen anmeldte romanen i *Stavanger Aftenblad* 27. september 2009. Han beskriver romanen som "velforma om journalist i skuggen av død og kjærleik." Sivertsen mener helten virker troverdig i sin sorg over industrisamfunnet Oddas forfall: "Nokon akademisk turist i proletariatet sitt eksotiske rike er forteljaren ikke. Han formidla reit klasseperspektiv utan ideologiske fyrstårn. Den døyande byen er definitivt hans eigen og innbyd til melankoli, sorg, sinne, ikkje til falsk, proletær folklorisme."

Sivertsen mener romanen følger formelforventningene for hardkoktkrim flere steder i handlingsmønster og persontegning. For det første mener han Grytten behersker kriminallitteraturens fortellerteknikk: "Han stiller spørsmål, byggjer opp spenning, aukar eller dempar handlingstempoet, introduserer nye gåter, kjører opp sidespor, sveisar ulike komponentar saman og legg inn "comic reliefs" når Alvoret trugar med å bli for massivt." Sivertsen mener at tekstens enkeltdeler til sammen utgjør en god helhet og finner fortellingen underholdende: "Om artisten sitt første bod er å underhalde publikum, lukkast forfattaren godt." For det andre mener han persontegningen av helten Robert Bell ligger tett opp mot formelforventningene. "Det er ikke fritt for at eg-personen ligg tett på ein klisjéfigur kjent frå tallause krimromanar: Den passe alkoholiserde, røffe etterforskarer, han som spyttar ut stadig nye sarkasmar, men eig eit mjukt hjarte – og det trass i at han til tider let knyttnevane tale." Persontegningen av helten følger formelforventningene i stedet for å bryte med dem. Her anvender Sivertsen det estetiske kriteriet om fremmedhet, og gir Grytten god score på stil men dårlig score på originalitet.

Samtidig mener Sivertsen at romanen også bryter med noen av med formelforventningene. Det at helten er journalist og ikke privatdetektiv, gir etter hans mening implikasjoner for fortellingen. Han mener teksten til tider blir en "poleman, ein roman der forteljaren polemiserer både mot eit velferdssamfunn i krise og den ekle medieverda han sjølv representerer." Han trekker også frem

forholdet mellom helten og Ronaldo som et brudd med den typiske kriminalformelen. Han beskriver skildringen av de to som ”vakker og sår, sanselig og tankevekkjande.” Her ser han ut til å vurdere ut fra flere kriterier, både det moralske/politiske kriteriet (”tankevekkjande”), det estetiske kriteriet fremmedhet (”vakker og sår”) og det estetiske kriteriet virkelighet (”sanselig”).

Sivertsen er begeistret for Gryttens språk. Han mener mange av scenene i boka er ”lojalt observert, fint avlytta”, dialogene er ”kvikke” og ”i hardkokt Chandler-stil”, og landskapsskildringene har ”poetisk-symbolsk klang”. Han mener teksten har mange litterære allusjoner, blant annet til Haruki Murakami og Frank O’Hara. Her vurderer han ut fra de estetiske kriteriene virkelighet og fremmedhet. Selv om Sivertsen mener språket er godt og at mange av Gryttens ”kritiske fintene og stikka minna om fyndord”, mener han samtidig det kan diskuteres hvor mye ny og spennende innsikt de gir. Sivertsen sier han lot seg underholde av *Flytande Bjørn*, men samtidig påpeker han at han ble ”mer fascinert av *Bikubesesong*”. Her sammenligner han romanen med forfatterens tidligere verker, og anvender dermed det genetiske kriteriet.

Sivertsen behandler boka som seriøs roman og gir den mest positiv kritikk. Han mener fortellerens sinnsstemning virker troverdig, syns fortellingens enkeldeler er godt skrudd sammen og fortellingen er underholdende. Han er begeistret for dialogene, miljøskildringene og stemningen, men han syns ikke boka gir noen spennende ny innsikt. Han syns ikke *Flytande Bjørn* er Gryttens beste bok.

5.7. Bergens Tidende: ”Forbausende standardisert og typetegnet”

Pål Gerhard Olsen anmeldte romanen i Bergens Tidende 6. oktober 2005. Olsen betrakter ikke Gryttens bok som en kriminalroman, man omtaler den i stedet som en ”forbausende standardisert og typetegnet roman”. Olsen mener Grytten tar opp viktige samfunnsproblemer og enkeltes holdninger til dem, men at ingen av dem er ”noe vi ikke alle kan beklage” og ”heller ikke noe vi ikke visste fra før.” Denne kritikken berører både det kognitive kriteriet og moralsk/politiske kriterier. Olsen mener dette har implikasjoner for teksten ellers også: ”I stedet for forskyvninger

og forgreininger, en tematisk vidvinkelvirkning og en tilsvarende utbrodering av hovedpersonen selv, får vi en repetisjon av og en dveling ved allerede introduserte og etablerte sannheter. ”

Olsen er ikke noe mindre nådig når han plasserer boka i en større litteraturhistorisk sammenheng. Han beskriver romanen som ”enda et eksempel på hvor grunn og plakatkunst-aktig den gjengse norske samtidslitteraturen ofte blir når den tar mål av seg til å være uttalt politisk”. Olsen vurderer også romanen opp mot forfatterens tidligere novellesamlinger. Olsen skriver:

”Grytten viser mange eksempler på lakonisk og snerten skrivekunst på vegne av sin primus motor, små hooks og riff som søkker frydefullt inn i leseren, men fortellingen har ikke var lenge før det står klart at Grytten er kortbaneløpets, det vil si novellenes mann, og at romanen blir en for besværlig bær å bære.” (Olsen 2005)

Olsen mener altså at Grytten er bedre på å skrive noveller enn å skrive romaner, hvilket er et genetisk kriterium. Kritikken berører dessuten det estetiske kriteriet integritet, ettersom Olsen mener Gryttens deler hver for seg er gode, men at de ikke utgjør noen god helhet. Olsen avslutter anmeldelsen med konklusjonen: ”*Flytande Bjørn* kan under alle omstendigheter ikke kvalifisere til betegnelsen en stort tenkt og utført roman fra Frode Gryttens side.” (Olsen 2005)

Olsen behandler boka som seriøs roman og gir den negativ kritikk. Han mener boka ikke gir noen ny innsikt, ingen ny kritikk av livsholdninger, ikke henger godt sammen komposisjonsmessig og at Grytten behersker novelleformatet bedre enn romanformatet,

5. 8. To leire

Kritikerne kan deles inn i to grupper: De som hovedsakelig er positive og de som hovedsakelig er negative. På den ene siden står Aftenpostens Anne Merethe K. Prinos, Dagsavisens Trond Haugen, Dagbladets Trygve Riiser Gundersen og Stavanger Aftenblads Steinar Sivertsen. De er alle positive til romanen. Alle vurderer boka fra et kunstlitteraturperspektiv og betrakter dens hardkokte elementer som et fortellergrep for å fortelle en større historie. Prinos mener forfatteren bruker elementer fra hardkokt krim til å klargjøre politiske poeng. Gundersen synes boka er en ”stilsikker Vestlandsnoir” men at selve kriminalintrigen kanskje ikke er god nok. Sivertsen synes

fortellingen er underholdende og fortellingens enkeltdeler er skrudd godt sammen. Haugen mener bokas enkeltdeler inneholder et kompleks av enkeltdeler som veves sammen til en god helhet. De fire er stort sett enige om bokas tankekraft og moralske/politiske implikasjoner, men det er også noen mindre uenigheter. Prinos mener boka belyser viktige politiske spørsmål. Haugen mener boka tar et oppgjør med vår hang til lettvinde løsninger og kaller den et ”mangefasettert portrett av maktesløshet både på individ- og samfunnsnivå”. Sivertsen syns ikke boka gir noen spennende ny innsikt, men syns fortellerens sorg over lokalsamfunnet Oddas nedgangstider virker troverdig. Alle legger vekt på språket i vurderingen, og de vurderer det alle som godt. Prinos er begeistret for Gryttens språk og hans underliggjørende stil. Haugen er begeistret for Gryttens språklige detaljer og stil. Sivertsen er begeistret for dialogene, miljøskildringene og stemningen. Gundersen er begeistret for bokas miljø- og stemningsskildringer.

På den andre siden står Klassekampens Kaja Schjerven Mollerin og Bergens Tidens Pål Gerhard Olsen. Begge vurderer boka negativt, bedømmer romanen som seriøs roman og ingen av de to ser ut til å være spesielt opptatt av bokas kriminalintrige. Schjerven nevner faktisk ikke kriminalintrigen i det hele tatt. Olsen syns ikke Gryttens fortelling henger godt nok sammen komposisjonsmessig. Olsen mener boka verken gir noen ny innsikt eller noen ny kritikk av livsholdninger. Schjerven mener temaene som problematiseres ikke gir noen dyp innsikt. Olsen syns Gryttens språk fungerer godt på mikronivå men at han ikke klarer å knytte det godt nok sammen. Han mener boka viser at Grytten er bedre på novelleformatet enn på romanformatet. Schjerven finner språket gjentakende og lite originalt.

5.8.1. Kritikernes vurdering

Hvordan vurderer kritikerne romanen? Alle kritikerne vurderer boka etter målestokken for kunstm litteratur og ikke for populærlitteratur. Riktignok gir Sivertsen og Gundersen en vurdering fra begge målestokker enkelte steder i deres respektive vurderinger, men de holder seg hovedsaklig til den kunstm litterære målestokken. Når det kommer til vurderingen deler kritikerne seg i to grupper. De fire som vurderer romanen positivt, trekker alle frem språket som det de liker best. Også den ene kritikeren som gir romanen negativ vurdering trekker frem språket, selv om

han ikke synes det helhetlig henger godt nok sammen. Bare én kritiker går mot strømmen og vurderer språket som gjentakende og lite originalt. Romanens fascinasjonskraft, sett fra kritikernes perspektiv, ligger helt klart i språket.

6. HVA INFORMANTENE MENER

Hvordan vurderer vanlige lesere romanen? I denne delen skal jeg undersøke et utvalg vanlige lesere som har lest boka og undersøke hva de mener om boka. Jeg følger samme fremgangsmåte her som i kapittel fem. Jeg vil undersøke om informantene bedømmer boka som kriminalroman eller kunstroman, og hvordan det påvirker vurderingen deres. Hvis informantene bedømmer romanen ut fra en populærlitteraturmålestokk vil formelforventninger som følges være bra, mens formelforventninger som brytes med være dårlig. Hvis de bedømmer den fra en kunstillitteraturmålestokk vil formelforventninger som følges være dårlig, mens formelforventninger som brytes med vil være bra.

Ved å se på informantenes utsagn skal jeg undersøke hvilke kvalitetskriterier vedkommende anvender, og hvordan boka scorer på disse kriteriene. Jeg skal se om utsagnene tar utgangspunkt i moralske/politiske, kognitive, genetiske eller estetiske kriterier. Der jeg finner estetiske kriterier, skal jeg undersøke nærmere om det dreier seg om kompleksitet, integritet eller intensitet, eller troverdighet, virkelighet eller fremmedhet. På bakgrunn av dette vil jeg slå fast hva som fascinerer informantene. Er det handlingen, stemningen, miljøskildringene, tematikken, persontegningene, språket eller noe helt annet? Til slutt vil jeg oppsummere og konkludere med hvordan informantene vurderer boka.

6.1. Valg av informanter

Jeg definerer ”vanlige lesere” som lesere som ikke har noen profesjonell litteraturkompetanse. Bortsett fra et knippe korte leseranmeldelser på Bokelskere.no, finnes det ingen relevante tilgjengelige tekstdata og jeg måtte derfor skaffe dem til veie selv. Se metodekapitlet (kapittel 3) for mer informasjon for hvordan jeg gikk frem.

6.2. Turid: "Hm, er det ikke flere sider her?"

Læreren Turid er den første jeg intervjuet. Se vedlegg 9.3 for transkripsjon av hele intervjuet. Intervjuet ble gjort på Ringerike folkebibliotek i midten av april 2010. På åpningsspørsmålet om hva boka handler om, svarer Turid som følgende:

"Boka handler om journalisten Robert Bell og til dels også broren hans Frank Bell, som er politi. For meg virker det er en konflikt eller kanskje litt rivalisering mellom de to brødrene, for det kommer frem at Robert gjerne vil ha kona til Frank. Også handler den selvfølgelig om samfunnet Odda, om asylmottaket der og motsetningen mellom nordmenn og asylsøkere."

Turid nevner ikke kriminalintrigen før jeg følger opp med spørsmålet om hva som skjer i Odda. Da forteller hun om gutten som havnet i vannet og den påfølgende etterforskningen. Etter å ha gitt et godt referat av etterforskningen, kommer det frem at hun ikke er fornøyd med oppklaringen av saken. Hun mener at skurkens skyld aldri ble "bevist" og at hans antatte skyld aldri ble noe mer enn en luftig "teori" fra heltens side. Hun påpeker at hun oppfatter den utpekte skurken, Samson Nilsen, som en skikkelig kjeltring og at mange indisier peker mot hans skyld, men likevel ble hun aldri overbevist om at journalisten har pekt ut rett mann: "Jeg leste jo faktisk slutten en to-tre ganger for å se om jeg hadde gått glipp av noe. Jeg syns de konkrete svarene mangler. Det skal ikke henge igjen noe i lufta. Jeg skal vite hvem som har gjort det, og så skal jeg vite hvordan du kan bevise det." Hun lurte på om noen av sidene i boka manglet:

"Da jeg hadde lest boka ferdig, tenkte jeg litt sånn: "Hm, er det ikke flere sider her?"

"Hvor ble det av slutten?" Jeg føler den konkrete slutten mangler. Jeg vil vite hvordan det ble løst. For hvis ikke, så henger det jo bare der. Og så henger det en mistanke over noen, som kanskje ikke er reell en gang."

Turid mener med andre ord at kriminalintrigen mangler en sentral komponent: Den entydige og klare oppklaringen. Turid mener altså at boka helhetlig ikke henger godt nok sammen, og med det anvender hun det estetiske kriteriet integritet. Den manglende oppklaringen er ikke det eneste Turid har å utsette på boka. Hun syns også at handlingstempoet hemmes av for mange miljøskildringer:

”Jeg liker å få bilder inne i hodet mitt når jeg leser, men det er grenser for hvor mye du kan ta. Når du omtrent kjører fra kinasjappa til hamburgerbaren, og så skal det beskrives først inne på kinasjappa og så skal veien beskrives, folk du møter, biler, og så beskrives det inne på denne hamburgerbaren. Altså, hvor er handlingen da? Når du får fire sider med sånne dystre beskrivelser?”

Det er ikke språket i seg selv hun kritiserer. Hun sier: ”Jeg synes jo boka er godt skrevet. Men med noen bøker så har jeg det sånn at jeg ikke klarer å legge den fra meg. Jeg har lest hele natta fordi jeg *må* vite. Sånn opplevde jeg ikke denne boka. Den var lett å legge fra seg.” Turid mener med at boka til tider hadde problemer med å holde på oppmerksomheten hennes. Her vurderer hun ut fra det estetiske kriteriet intensitet. Turid kjenner seg heller ikke igjen i Gryttens beskrivelse av Odda: ”Hvis jeg ikke hadde kjent til Odda, så ville jeg tenkt at der lukter det pommes frites hele tida og at det sitter lugubre fylliker overalt.” Hun synes Gryttens skildring av Odda blir for dyster og mener han valgte Odda som miljø bare for å ha et navn, og fordi han kjenner til stedet:

”Det er det jo mange forfattere som gjør. Du har jo for eksempel Tove Nilsen og boka *Skyskraperengler*. Der har du jo mange stedsnavn å forholde deg til, som Lambertseter, og du kan ta med deg boka og gå rundt der oppe og finne igjen de forskjellige stedene. Det kan du ikke i *Flytande Bjørn*.”

Turid mener altså at boka ikke skildrer Odda på en troverdig og ekte måte. Her vurderer hun ut fra det estetiske kriteriet oppriktighet.

Selv om Turid synes at det mangler en konkret oppklaring, at beskrivelsen av Odda ikke er troverdig og at boka hadde problemer med å holde på interessen hennes, så fascineres hun av persontegningen av helten. Hun synes det tegnes et mangesidig portrett av Robert Bell: ”Jeg oppfatter Robert som en litt sånn rotløs fyr som ikke har funnet plassen sin. Jeg tror han egentlig er flink journalist, men han har noe ”Harry Hole” over seg. Han virker litt subbete, og er glad i å gamble, røyker og drikker. Han kjører til og med i fylla og ringer broren sin etterpå.”

Turid mener journalisten Robert forsøker å beskytte oddingene mot tabloidpressens hensynsløshet og opptrer presseetisk godt, men synes samtidig at han har en hang til å dilte etter

de andre journalistene. Som eksempel nevner hun episoden hvor Bodd ønsker å intervju foreldrene til gutten, og forlanger at Robert må bli med siden han kjenner dem:

””Nei”, sier Robert, ”Jeg kan kjøre dere, men ikke noe mer. Okei?” Og det er okei. Så kjører de opp til familiens hus, hvor de stoppes i porten av en venn av familien. Denne vennen forteller dem at faren kun vil prate med Robert og ingen andre. Og så går Robert opp til denne faren og prater med ham, enda han har sagt at han bare skulle kjøre dem og at han selv ikke vil ha noe med den druknedes familie å gjøre.”

Og dette oppfatter hun som en konsekvent persontrekk hos Robert: ”Jeg synes det er litt gjennomgående at han gjør ting som han sier han ikke skal gjøre og som jeg tror han ikke synes er riktig”. Turid reagerer også på måten Robert tar seg av Ronaldo. ”Robert tar med seg gutten hjem, og forer ham med cola og sjokolade og TV-spill. Og så bare etterlater gutten der og da tenkte jeg: ”Lot han bare ungen ligge der? Og så dro han?” Og det gjorde han. Og det eneste han finner når han kommer tilbake, er jo brusen og sjokoladepapiret”.

På spørsmål om hva hun synes om bokas avslutning, hvor Robert setter seg inn i bilen og lukker døra, stiller hun seg lett undrende: ”Jeg satt en stund og lurte på hvor han skulle. Men så tenkte jeg at kanskje forfatteren at vi skal tenke at Robert kjører ut i det nye livet sitt nå, at han er ferdig, siden han så henne stå med ryggen til. Altså for meg hadde dette symbolet vært mer riktig hvis *han* hadde vendt ryggen til, men det er flisespikkeri.” Turid tolker altså slutten som at Robert har gjort seg ferdig med Irene en gang for alle og er på vei inn i et annet liv.

Turid mener bokas hovedtema er motsetningen mellom nordmenn og asylsøkere. Hun mener Grytten problematiserer et viktig og dagsaktuelt tema og hun synes han gjør det på en god måte. Hun illustrerer dette med å trekke frem en passasje fra boka:

”Jeg vet ikke om du husker den historien om opprettslaks og vill-laks? Den synes jeg var fin. Jeg husker ikke hvem som kom med den, men det ble sagt at snart så kom all oppdrettslaksen ut i elvene, de rømte ut i elvene og spiste opp all maten og ødela akt for vill-laksen. Og det var det samme som asylsøkerne, *muslimene*, gjorde med oss nordmenn. Og det kan være en ganske farlig oppfatning da.”

Her ser det ut til at Turid gir boka god score på moralske/politiske kriterier. Et annet viktig tema hun identifiserer, er lokalsamfunnet Oddas økonomiske situasjon. Hun synes likevel ikke Grytten belyser denne problematikken ordentlig og at den dermed faller litt i skyggen av det andre temaet. ”Hvis han ville drive ordentlig journalistikk, så ville han vel ha gått dypere ned i materien enn det jeg føler han gjør i denne boka. Det snakkes mye mer om motsetningen mellom nordmenn og asylsøkere.” Turid vurderer her ut fra et kognitivt kriterium.

På spørsmål om hvordan hun vil vurdere boka, er hun litt nølende. ”Jeg vil sette boka omtrent midt på treet. Den er ikke strålende, det synes jeg ikke.” Kriminalintrigen fungerer ikke godt nok. Hun synes Grytten er språklig god men at det blir for mange beskrivelser, noe som går utover handlingen. På spørsmål om hun synes boka fortjente Riverton-prisen, er hun ganske klar i sin tale:

”Nei, jeg synes ikke det. Det er på grunn av slutten, og den konklusjonen som jeg føler mangler. Det var vel Nils Nordberg som en gang sa at en god krimroman skal snøre opp og snøre opp og snøre opp, gjerne ha en overraskende slutt, men til slutt skal leseren hvorfor det var akkurat den som ble tatt som ble tatt, ikke sant? Og jeg synes ikke det kommer tydelig nok frem i denne boka.”

På spørsmål om hun ville ha vurdert bok annerledes om hun ikke gikk inn med forventningene om at det var en krimroman:

”Som krimroman så er den middels, kanskje også under middels. Som en ikke-krimroman så tenker jeg over. For jeg synes jo språket er veldig fint. Grytten beskriver veldig godt. Det er bare det at jeg synes det blir litt mange beskrivelser. Han er behagelig å lese, men det er ikke så spennende at jeg må.”

6.3. Bjørnar: ”Han overbeviser ikke meg”

Pensjonisten Bjørnar er den andre informanten jeg intervjuet. Intervjuet ble gjort på Ringerike folkebibliotek i midten av april 2010. Se vedlegg 9.4 for transkripsjon av hele intervjuet. På åpningsspørsmålet om hva boka handler om, svarer Bjørnar som følgende: ”Boka handler først

og fremst om Odda i nedgangstider. Det er hva boka har som hovedtema, men det er jo veldig mange temaer og det er mange historier flettet inn i hverandre.” En av historiene han er ikke er så fornøyd med, er selve kriminalintrigen. Bjørnar synes det er ”merkverdig” at boka vant Rivertonprisen:

”Etter min mening skal en krimroman handle om en forbrytelse som blir oppklart, og den blir *ikke* oppklart her. Robert mener selv han har oppklart saken, men han overbeviser ikke meg. Han har ikke noe tynt grunnlag, men forbrytelsen kan ha foregått på andre måter. Jeg føler ikke det er noen endelig løsning på hovedforbrytelsen med bilen.”

Han mener altså at det er store hull i etterforskningen og at han som leser aldri får noen ordentlig oppklaring på hva som har skjedd, noe han mener strider med forventningene til kriminalromanen som sjanger. Han synes heller ikke bokas tyngde ligger på kriminalfortellingen.

”Selv om det er en krimhistorie inne blant her, så har jeg ikke inntrykk av at den er det viktigste. Det viktigste i boka er jo Robert og hans rådville situasjon. Så jeg synes det er veldig rart at den får den prisen, men nå er det sagt, så kjenner jeg ikke statuttene der. Det gjør jeg ikke.”

Bjørnar opplever boka mer som en samfunnskritisk bok: ”Den er mer en samfunnskildring rundt dette småbysamfunnet som er i forfall. Jeg vil ikke kalle det en krimroman.” Bjørnar mener boka gjorde inntrykk på ham. Humrende sier han at han aldri kommet til å bosette seg i Odda. ”Vi har jo mange sånne steder i Norge, sånne små industribyer, og etter å ha lest boka virker Odda som et av de tristeste av dem alle. Jeg ble fryktelig melankolsk av å lese om Odda.” Bjørnar synes romanen beskriver ”de mekanismene som råder i bygdesamfunn” og mener ”bygdedyret er veldig fremme i romanen”. Bjørnar liker også naturskildringene hans: ”Sånne korte glimt at fjordlandskap og elva og litt høyere opp når han er der, og vann, det er sånne glimt som det der, det likte jeg.” Det estetiske kriteriet virkelighet.

Bjørnar er begeistret for bokas persontegninger som han karakteriserer som ”spenstige”. Robert Bell er et viktig tyngdepunkt i romanen. Bjørnar oppfatter bokas hovedperson som en kompleks type, som han ikke helt får taket på:

”Robert har en slags sannhetssøken i seg. Han vil vite hvordan ting egentlig er. Men han er jo fryktelig melankolsk også, oppe i dette, og så har du jo disse svingningene hans med forholdet til Irene. Han er besatt av Irene, men mot slutten så begynte det å dempe seg litt. Det kan jo være fordi han har resignert lite granne. Han virker i grunn ganske resignert.”

Trekantdramaet mellom Robert, Frank og Irene beskriver han som ”merkelig”, for han føler det aldri bli forløst: ”Boka slutter i et åpent spørsmål om det er tilbake til utgangspunktet på en måte”. Bjørnar synes ikke han får like godt innsyn i personene Irene og Frank som helten Robert. Bjørnar er også fascinert av Roberts relasjon til Ronaldo: ”Robert prøver å ta seg av ham. Han blir litt fascinert av denne gutten som sitter nede ved elva og prøver å verne om andeungene, som er der og som måkene tar en etter en.” Bjørnar synes Ronaldo er et veldig godt bilde på mye av det vi har mange steder omkring i Norge. På det som er det uskyldige oppe i det hele men som må prøve å klare seg, og som blir møtt av en nokså kald skulder:

”Det er tydelig at Ronaldo ikke har våget å komme fram ennå. Han holder denne avstanden som jeg så godt kjenner igjen, fordi det er farlig å berøre... Han forteller jo ingenting om seg selv. Og dette lukkede kjenner jeg godt igjen i fra mange, mange ting gjennom mitt liv som lærer, og også meg selv, gjennom hva jeg har opplevd.”

En annen han person fra boka han trekker frem er ”den hersens Bergens Tidende-journalisten”. Han oppfatter karakteriserer Erik Bodd som ”regne karikaturtegningen”, men sier samtidig at han kjenner igjen typen: ”Han er en ambisiøs mann som har kommet så langt som han kanskje kan komme, og er fornøyd med å spille storkar, men han har i grunn liten kjerne.” Bjørnar føler Grytten tar norsk presse på kornet innimellom.

”Det er et lite avsnitt der, hvor du får vite hva innringerne sier, og der jo i sammenheng med denne bilulykken hvor alle ringer inn og skylder på asylsøkerne. Det kjenner jeg igjen fra visse ting på nettet. Først er det artikler, og under hver artikkel kommer det kommentarer, det er sånne gjengangere som kommenterer da. De er veldig ensporet, og sånn virket det her også. De var som tatt ut av nettet.”

Bjørnar har lest andre bøker av Frode Grytten, og mener han i Flytande Bjørn møter et helt annet forfatterskap enn i *Bikubesesong*: I *Bikubesesong* skriver han også om Odda og der er det

livskraft i personene. Det savnet jeg i *Flytande Bjørn*. Det er veldig lite livskraft i personene der.” Underveis i intervjuet leser Bjørnar utdrag av anmeldelsene bak på boka. Han legger spesielt merke til ordene til anmelderen fra AVIS: ”En mesterlig og stilsikker vestlands-noir i Chandlers ånd”. Bjørnar sier seg ikke enig i den vurderingen: ”At denne boka er i slekt med Raymond Chandlers bøker, det kan jeg ikke se.” Her vurderer han ut fra forfatterens forfatterskap og ut fra bokas plassering i et sjangerlandskap. På begge disse punktene anvender Bjørnar det genetiske kriterium.

Det er flere ting Bjørnar syns er bra med romanen. ”Det fineste med lesningen var språket.” Den er en god samfunnsskildring av en småby i forfall.” Bjørnar liker språket, samfunnsskildringen og naturbeskrivelsene. Han syns hele romanen bærer preg av å være uforløst. Det blir aldri oppklart hvordan det går med forholdet til Irene. Bjørnar mener det blir ikke noen konkluderende løsning med hva som skjedde med Ronaldo heller. Han sier: ”Det er liksom status quo når boka slutter. Det er ingenting som er avrundet og oppklart.” Han er usikker på om han ville anbefalt den til andre: ”Jeg ville ikke gitt den bort i julegave. Jeg tror ikke jeg ville anbefalt den heller. Men hvis folk spurte meg hva jeg syns om den, så vil jeg si at den er verdt å lese, absolutt. Det er den. Men den får ikke noen sånn høy stjerne der for meg. Det er noe veldig sånn, hva skal jeg si da, trist ved den.”

6.4. Vilde: ”Har jeg misforstått greia?”

Intervjuet ble gjort på Ringerike folkebibliotek i begynnelsen av mai. Se vedlegg 9.5 for transkripsjon av hele intervjuet. På spørsmål om hva boka handler om, svarer Vilde som følgende:

”Boka er om en gutt som blir funnet død i ei elv og om en journalist som prøver å finne ut hva som egentlig har skjedd. Vel, det er ikke bare én journalist, men det er han vi følger hele veien. Og så er det om asylmottaket i Odda og den vesle gutten med trøya, Ronaldo. Det er rundt der det dreier seg om hele tida.”

Vilde syns ikke det kommer ikke tydelig nok frem hvem som faktisk tok livet av gutten. Flere ganger forteller hun om venninnen hun måtte ringe for å spørre om hun hadde gått glipp av noe: ”Jeg måtte ringe til Turid for å spørre. ”Har jeg misforstått hele greia?”” Vilde tror Roberts mistanke om Nilsens skyld kan stemme, men samtidig blir hun ikke helt overbevist av bevisene Robert legger frem. Hun mener oppklaringen først og fremst skjer i hans hode: ”Vi vet jo egentlig ikke,” sier hun. På slutten av boka skriver Robert en artikkel hvor han gjør rede for hva han mener komplottet henger sammen, men han sletter artikkelen med en gang. Vilde mener Robert sletter artikkelen av hensyn til kildene: ”Robert vil ikke gjengi det han finner ut til noen, for vitnene hans har spurt om de kan være anonyme.” Hun syns slutten var ”overraskende” og ”spesiell”: ”Som regel går jo alt bra, vet du hehe. Så det var en litt uvant slutt.”” Men selv om hun syns slutten var annerledes enn hun er vant med, tror hun boka godt kan være inne på som gjenspeiler virkeligheten: ”Men det er sikkert sånt som skjer noen ganger, vil jeg tro.”

Hun mener en god bra krimroman må være ”at en hele tida har muligheten til å tippe hvem det kan være.” Hun liker med andre ord at fortellingen presenterer de bevisene som foreligger og at hun som leser har muligheten til å gå gjennom de bevisene og selv finne den skyldige. Her syns hun *Flytande Bjørn* er god. ”I denne boka så vet en jo egentlig ikke vet hvem som har gjort det før på slutten. Men jeg tenkte meg hvem det kunne være lenge før. Fra den hvite bilen dukket opp tenkte meg at det kunne være Samson Nilsen. Og sånn sett var jo boka litt artig, at det går an å tippe riktig skurk liksom.” Hun syns også at etterforskningen må ha en ordentlig oppklaring og at ”det skjer noe med den som faktisk gjorde det”. *Flytande Bjørn* har etter hennes mening ingen ordentlig oppklaring og det gjør at det heller aldri blir noe ordentlig oppgjør med skurken.

Selv om Vilde ikke besøkt Odda selv, syns hun Grytten beskriver Odda veldig bra. ”Jeg så for meg et sånt lite samfunn, hvor det ikke er langt å reise, for eksempel å komme seg litt unna til hytta og sånne ting.” Samtidig mener hun Odda virker koseligere i virkeligheten enn det hun leste om i boka: ”Alt virket liksom litt negativt, på en måte. Fabrikken ble borte og asylmottaket var der, det er jo ikke negativt i seg selv sikkert, men det virket som det var et sted som bare ble mindre og mindre. Det ble mer og mer stusselig å være der.” Vilde tror Odda beskrives som et trist og dystert sted fordi det blir beskrevet gjennom øynene til Robert:

”Jeg tror vel ikke egentlig Odda er sånn i virkeligheten. Han som fortalte drakk hver dag fra morgen av og var nok ikke den som våkner opp og roper: ”Yes! Nå er jeg våken! Det blir den dagen.” For alt er liksom litt tungt. Så jeg tenker at med noen andre som forteller så hadde man kanskje fått en litt annen beskrivelse, ja.”

Vilde mener Robert er besatt av Irene og at romanens utelukkende foregår henne premisser: ”Jeg føler hun var sånn: ”Ville og ville ikke, ville og ville ikke.” Det var liksom opp til henne hele tida. Han må jo være litt dott han også, ettersom han synes det er greit. Hehe.” På slutten slår Vilde tilsynelatende opp med Robert, men Vilde tror romansen vil fortsette. Helt sikker er hun lievel ikke: ”Det kan jo hende at det skjer forandringer etter hvert, men det tror jeg ikke. For på slutten kom hun tilbake, og da var alt vanlig igjen. Så hun fikk det vel som hun ville. Hun fikk i både pose og sekk.” Hun påpeker at broren fikk vite om forholdet og at det også kan ha noe si: ”Men jeg bare *anta* at ettersom Frank har fått greie på det, så kan det jo hende at det ikke skjer noe mer heller.” Vilde konkluderer med at man ikke kan vite for sikkert hvordan det gikk med Robert, Frank og Irene, og hun mener det er noe som går igjen i romanen: ”Alt er egentlig litt usikkert på slutten i den boka der. Hehe.”

Hun oppfatter ”de asylgreiene” og persontegningen av Robert Bell som bokas hovedtema. Hun synes romanen er en ”grei nok bok” men understreke at hun har ”lest bedre”. Hovedankepunktet hennes mot boka er den uklare slutten: ”Jeg ble litt sånn: ”Har jeg misforstått noe?” Så jeg ble litte granne forvirret. Jeg trodde kanskje ikke hadde fått med meg alt. Men det er fordi slutten var annerledes enn det jeg vanligvis pleier å lese sikkert.” Hun gir boka dårlig vurdering ut fra det estetiske kriteriet integritet, men samtidig åpner hun for at hun kan oppfatte boka som uklar fordi den er annerledes enn de bøkene hun vanligvis leser. Hun måtte ikke slite med å komme gjennom boka, men det var heller ingen bok hun ikke klarte å legge den fra seg. ”Den det virket som om forfatteren skrev, ikke på en kjedelig, men kanskje på en litte grann uvant måte.” Hun understreker at det ikke var på grunn av at den var skrevet på nynorsk, men heller at hun fant den språket litt oppstaket: ”Jeg følte at når jeg leste så ble det litt oppstaket. Den var ikke tung å lese, men litte grann oppstaket.” Det var noen ganger iblant hvor hun tenkte: ”Oi, nå må jeg lese ferdig her”, for da synes hun boka var litt fengende. Men ellers så synes hun ikke den var

”kjempefengende”. Her gir Vilde en vurdering ut fra det estetiske kriteriet intensitet. På spørsmål om hun syns boka fortjente Riverton-prisen, er hun klar i sin tale: ”Nei.”

Vilde syns boka var allright å lese, men hun kunne lett legge den fra seg. Samtidig var det noen steder hvor den var veldig spennende å lese. Hun skulle gjerne hatt en bedre oppklaring på hva som skjedde, Bokas tema er på den ene siden Robert og hans trøblete forhold til seg selv og andre. På den andre siden om asylmottaket og konflikter mellom beboerne der og Oddas lokalbefolkning.

6.5. Olga: ”Han utleverer Odda ganske kraftig”

Olga er den fjerde og siste personen jeg intervjuet. Se vedlegg 9.6 for transkripsjon av hele intervjuet. Intervjuet ble gjort på Ringerike folkebibliotek i begynnelsen av mai. På spørsmål om hva Flytande Bjørn handler om svarer hun følgende:

”Det skjer jo veldig mye i boka. Den handler jo om Robert Bell, som er journalist på dette lokalkontoret i Odda. Den handler om det som skjer i Odda, og det som skjer mellom Robert og broren, som er politimann, og om denne unge gutten som blir presset ut i elva og som kommer i tillegg der.”

Olga syns miljøskildringen av Odda er levende og god: ”Jeg så jo liksom for meg kaféene og de andre stedene og alt. ”Nå dro han hit og nå dro han dit”. Man kunne nesten lagt et kart, vet du. Hehe. Så en kunne liksom se at der bor den og der bor den.” Dette utsagnet bunner i det estetiske kriteriet virkelighet. Hun syns det var interessant å lese hvordan lokalbefolkningen opplever nedgangstidene i kjølvannet av at smelteverket ble lagt ned: ”Vi hører jo om disse småplassene innover i Hardangerfjorden som har mistet industrien sin, og det er nok ikke bare bare.” Hun syns også boka gir et innblikk i hvordan asylsøkere opplever å havne på asylmottak i småbyer, og hvordan de blir tatt imot av lokalbefolkningen: ”Det er jo ikke bare å sende asylsøkere til et sånt sted hvor det ligger så mye under. På et sånt sted så går mange arbeidsledige og det er bønn i bøtta. Det er tydelig det er noe som ligger under samfunnet og ulmer litt.” Hun syns Grytten utleverer Odda ”ganske kraftig” og lurer på hvordan andre som bor i Odda oppfatter boka. ”Det

skulle vært moro å vite”. Olga mener med ord boka gir innsikt ulike menneskegrupper skjebner, noe som er typisk for vurdering ut fra et kognitivt kriterium.

Olga liker personschildringen av Robert, som er en persontype hun kjenner igjen. Hun oppfatter han som en type som ”ikke har så altfor mye å gjøre” og som ”driver med alt mulig annet rart enn det han skulle”. Hun trekker frem at han kjører bil i alkoholberuset tilstand, og det er noe hun mener ”det gjør på sånne plasser”:

”Jeg var visitor i fengsel i et par år, og der traff jeg på en som kommer fra et lite sted i Buskerud og han sa det at: ”Nei, førerkortet, det hadde han jo mistet for mange år siden.” Men han kjørte allikevel og lensmannen i bygda bare stod og hilste til ham. Han visste at det ikke nyttet å stoppe ham likevel. Hehe. Det var ingen som brydde seg om det, og om de hadde drukket litt, så var det ingen som brydde seg om det heller. Så det er jo sånn på sånne småplasser. Hehe. Det er helt utrolig.”

Olga syns ikke romanen fortjente Riverton-prisen: ”Jeg syns ikke det er den beste krimromanen jeg har lest. Det syns jeg ikke.” Hovedproblemet er at den mangler driv: ”Det er liksom litt, det er ikke så mye som driver ting fremover, syns jeg.” Det er også noe annet som plager henne, men hun klarer ikke helt å sette fingeren på det: ”Det er ikke det at boka ikke er interessant, men... Jeg har lest temmelig mange krimromaner. Jeg har vel lest alt som finnes av Mankell og andre. Men det denne boka... Det er liksom noe som mangler.” Hun syns boka er ”virkelighetsnær” og ikke ei bok en leser for spenningens skyld. ”Hvis du leser boka med det for øyet, så tror jeg du får leia etter de tjue første sidene. For det tok litt tid før det kom i gang, liksom.” Olga mener romanen er bedre som samfunnsschildring av mennesker på et lite sted som Odda enn som en krimroman. ”Jeg syns nok kriminalintrigen kommer litt mer i bakleksa.”

På spørsmål om hvordan hun – hvis hun var kritiker – ville bedømt boka, svarer hun med å plukke opp boka fra bordet og kommenterer kritikernes utsagn på baksiden. Først siterer hun Trygde Riis Gundersen i Dagbladet: ”Destruktivt og vakkert, så klaustrofobisk at det også for leseren blir vanskelig å puste”. Olga er ikke helt enig i hans bedømmelse: ”Altså, jeg syns ikke det var så vakkert. Destruktivt, det var det vel kanskje. Men, altså, eh, det ble ikke så vanskelig for meg å puste altså.” Deretter siterer hun Ann Kristin Ødegård i Bergensavisen: ”Mesterlig

stilsikker vestlandsnoir i Chandlers ånd”. Deretter siterer hun Bjørn Gabrielsen i Dagens Næringsliv: ”Frode Grytten lever velskrevet, melankolsk og smått surrealistisk”. Det utsagnet sier hun seg helt enig i. Så trekker hun frem Trond Haugen i Dagsavisen: ”Gryttens språklige finstemte roman om kjærlighets sorgen til en gift kvinne og til Odda smitter den ene tristessen over i den andre mens galgenhumoren holder oss flytende.” Hun er enig i at bok har en viss galgenhumor. Til slutt gjengir hun Anne Merethe K Prinos i Aftenposten: ”Så å si hver eneste setning i romanen er god å lese.” Det er hun ikke enig i: ”Det var jo ikke ei bok som jeg liksom nesten ikke kunne legge fra meg. Jeg har jo vært borte i mange sånne bøker som jeg bare måtte lese ferdig. Og dette var ikke en sånn bok.”

På spørsmål om hvordan hun – kritikerne satt til side – ville vurdert boka, svarer som følgende: ”Jeg syns boka var god, men jeg kommer ikke til å lete etter flere bøker av Frode Grytten, for å si det sånn. Men jeg syns egentlig at lokalkoloritten og at han skriver om Odda var veldig fint.” På spørsmål om hun hadde vurdert boka annerledes hvis hun ikke på forhånd hadde fått vite at den hadde vunnet RIVerton-prisen, og at hun dermed ikke ville møtt den med forventingene om å lese en krimroman, svarer hun som følgende:

”Det kan godt hende. Ja, der er du faktisk inne på noe der, altså. For jeg tror nok det at hvis jeg hadde lest boka som en samfunnsskildring om mennesker på et lite sted som Odda og ting som kan skje der, hadde jeg lest den annerledes. Det er ikke noen blodige mord eller noe sånt styr. Det er faktisk noe som kunne skjedd nesten hvem som helst. Sånn som folk lurer på og spør seg selv om: ”Hva er dette for noe? Er det et uhell eller er det noen som har gjort et eller annet og...”

Hun syns også den er virkelighetsnær og har gode miljøskildringer. ”Jeg syns det var ei interessant bok. Forfatteren er jo fra Odda, så mye av det han skriver er sant, for å si det sånn. Det er ikke bare oppdiktet, men selvfølgelig er jo personene oppdiktet.”

6.6. "Det mangler noe på slutten"

Alle informantene mener boka har svakheter når de vurderer den som krimroman. De mener den mangler noe, og flere mener hovedproblemet er den mangelfulle oppklaringen av kriminalgåten og det tafatte oppgjøret med skurken. Olga forteller levende om bokas miljøtegnings og personbeskrivelser, men på spørsmål om å gjenfortelle kriminalintrigen blir hun stille. Det kan være fordi hun, som hun selv mener, ikke hadde lest boka godt nok og ikke husker kriminalfortellingen, men det kan like gjerne være fordi kriminalfortellingen ikke fascinerte henne eller fordi hun ikke oppfattet den som bokas hovedanliggende og dermed ikke la spesielt merke til den. Vilde påpeker et klart brudd med den hardkokte konvensjon, nemlig Roberts tafatte håndtering av kjærlighetsobjektet Irene. Å være en "dott" som blir hundset med av damene er ikke spesielt hardkokt. Ingen av informantene synes *Flytande Bjørn* er en god krimfortelling eller at den fortjente Riverton-prisen. Når det er sagt mener flere at boka fungerer mye bedre som samfunnsskildring. Bjørnar og Olga synes boka er en god skildring av et småbysamfunn i nedgangstider. Turid og Vilde mener boka tar opp viktige samfunnsspørsmål knyttet til motsetningen mellom nordmenn og asylsøkere. To av informantene er begeistret for språket i boka. Bjørnar er veldig positiv og mener språket er noe av det beste ved boka. Turid er mer ambivalent. Hun vurderer språket som godt, men synes samtidig at de mange beskrivelsene blir et hinder for handlingen.

Informantene anvender flere kvalitetskriterier. De estetiske kriteriene intensitet og integritet går igjen blant alle. Ingen av dem mener boka var vanskelig å legge fra seg. Vilde forklarer det med at hun finner handlingen noe oppstaket. Turid oppfatter forfatterens mange miljøskildringer og beskrivelser som et hinder for handlingsfremgangen. Bjørnar mener... Olga synes boka var tung å komme i gang med, men interessant når hun først kom inn i den. Alle informantene mener slutten er for uklar til at boka er en god krimroman. Det kognitive kriteriet ble anvendt av to informanter. Turid og Bjørnar mener boka gir innsikt i Oddas triste situasjon, noe som gjenspeiler anvendelse av det kognitive kriteriet. Bjørnar mener også at personskildringene i boka er gode og finner dybde spesielt i karakteren Ronaldo. Politiske/moralske kriterier ble brukt av to personer. Turid og Vilde mener boka tematiserer holdningen til asylsøkere. Oppriktighet ble også benyttet av to informanter. Olga synes Grytten tegner et troverdig bilde av Odda som småbysamfunn og av

Robert Bell som karakter. Turid synes ikke Gryttens skildring av Odda virker troverdig. Vilde tror – som Turid – ikke at det er like trist i Odda som boka gir inntrykk av, men hun tror tristessen kan skyldes at Odda blir skildret gjennom Roberts øyne. Genetiske kriterier anvendes av to personer. Bjørnar skjønner forstår ikke hvorfor enkelte kritikerne sammenligner boka med forfatterskapet til Raymond Chandler. Han sammenligner også boka med Gryttens tidligere forfatterskap, nærmere bestemt boka *Bikubesesong*.

6.6.1. Informantenes vurdering

Hvordan vurderer vanlige lesere romanen? Alle informantene vurderer boka ut fra målestokken for populærlitteratur og ikke for kunsthitteratur. De lar seg *ikke* fascinere av bokas kriminalintrige. Tvert imot så mener vurderer de den som mangelfull og utilfredsstillende. Det gjelder spesielt den noe utydelige oppklaringen av saken, det mangelfulle oppgjøret med skurken og den åpne slutten. Det som derimot ser ut til å fascinere dem, er skildringen av Odda og dets beboere, samt konflikten mellom asylsøkere og nordmenn. Noen av dem fascineres også av språket. Boka har vunnet Riverton-prisen, noe det også reklameres for på forsiden, og dette ser ut til å bestemme informantenes forventninger. De ønsker en krimroman med en kriminalintrige som henger på greip *samtidig* med samfunnstemaene, og de forventningene oppfylles ikke i *Flytande Bjørn*.

7. MELLOM HARDKOKT KRIM OG KUNSTLITTERATUR

La meg vende tilbake til forskningsspørsmålet jeg stilte innledningsvis: Hva er det ved *Flytande Bjørn* som fascinerer både kritikere og vanlige lesere? Min hypotese var at *vanlige lesere fascineres av bokas hardkokte kriminalintrige, mens kritikere fascineres av bokas språk og eventuelle brudd med den hardkokte kriminalintrigen*. For å teste denne hypotesen undersøkte jeg tre forhold.

Er Flytande Bjørn hardkokt krim? Flytande Bjørn er ikke hardkokt krim. Den følger formelforventningene i persontegning og miljøtegning, men bryter med avgjørende konvensjoner i handlingsmønsteret. Det blir ingen ordentlig oppklaring av saken, skurken slipper unna og helten får ingen belønning. Den fungerer ikke i tråd med formellitteraturens funksjon som virkelighetsflukt.

Hvordan vurderer kritikere romanen? Fire kritikere er positive og de er spesielt begeistret for bokas språk og hvordan forfatteren bruker elementer fra den hardkokte kriminalintrigen for å problematisere aktuelle samfunnsspørsmål. To kritikere er negative og oppfatter personene typetegnet, språket dårlig og tankegodset lite originalt. Selv om kritikere vurderer ulikt, legger alle vekt på språk og sjangerbrudd i persontegning og handlingsmønster. De negative kritikere kritiserer boka for å følge sjangerkonvensjonene i persontegning for slavisk og for å ha uoriginal tematikk, mens de positive kritikere berømmer boka for å bryte med sjangerforventningene i handlingsmønsteret i den forstand at forfatteren bruker elementer av den hardkokte formelen for å fortelle en større historie. Både den positive og negative kritikken samsvarer med min hypotese om at kritikere fascineres av bokas språk og eventuelle brudd med den hardkokte kriminalintrigen.

Hvordan vurderer vanlige lesere romanen? Ingen av mine fire informanter gir boka noen god vurdering. De ble ikke fascinert av bokas kriminalintrige, rett og slett fordi de finner den mangelfull, utydelig og ufullstendig. Alle informantene finner andre ting i boka de fascineres av, som bokas samfunnstemaer, men bokas brudd med forventningene i det hardkokte handlingsmønsteret er likevel så store at de ikke kan vurdere boka som noe mer enn middels. Dette avviser min opprinnelige hypotese om at informantene fascineres av bokas hardkokte kriminalintrige, men bekrefter samtidig at informantene vektlegger følgende av

sjangerkonvensjoner i deres vurdering. De fascineres ikke av bokas hardkokte kriminalintrige nettopp fordi den ikke følger sjangerkonvensjonene godt nok.

7.1. Konklusjon

Den røde tråden i denne oppgaven har vært Tzvetan Todorovs påstand om at de finnes to målestokker for vurdering av litteratur - den populærlitterære som verdsetter sjangerfølging og den kunsthitterære som verdsetter sjangerbrudd – og at verk som scorer høyt på den ene målestokken ofte ikke scorer høyt på den andre. *Flytande Bjørn* av Frode Grytten er en roman som havner et sted mellom kunsthitteraturen og den hardkokte detektivfortelling, og dette setter også føringer på hvordan boka oppfattes og vurderes. Kritikerne og informantene vurderer boka ulikt, legger vekt på ulike elementer og fascineres av ulike ting. Kritikerne har til felles at de ønsker en bok med godt språk og som bryter med sjangerforventningene, mens informantene har til felles at de ønsker bok der kriminalintrigen tilfredsstillter sjangerforventningene. De fire positive kritikerne fascineres av bokas språk og anvendelse av hardkokte sjangerkonvensjoner. De to negative kritikerne er uenige om bokas språk, men begge kritiserer boka for slavisk formfølgning i persontegning og tematikk. De fire informantene fascineres ikke av bokas kriminalintrige. De synes boka bryter for sterkt med sjangerens konvensjoner, noe de også iligger stor vekt i den endelige vurderingen.

8. LITTERATURLISTE

ANB (2007). Flytande Bjørn på engelsk. *Hardanger Folkeblad* (nettavis), lokalisert 16. juni 2010 på Verdensveven: <http://www.hardanger-folkeblad.no/hfkultur/symp/article2918586.ece>

Andersen, P. T. (1987). Kritikk og kriterier. I: *Vinduet* (h. 3), s. 17-25.

Bokhandlerforeningen (2010). *Boklista*. Oslo: Bokhandlerforeningen. Lokalisert 16. juni 2010 på Verdensveven: <http://www.bokhandlerforeningen.no/Statistikk/Bestselgerlisten>

Cawelti, J. (1976). *Adventure, Mystery, and Romance*. Chicago: University of Chicago Press

Fox, T. C. (1995). Storbyriddere. I: Alexander Elgurén og Audun Engelstad (red.), *Essays om kriminallitteratur*, s. 155-171. Oslo: Cappelen Akademiske

Grytten, F. (2006). *Flytande Bjørn*. Trondheim: Samlaget

Gundersen, T. R. (2005, 26. september). Hardkokt fra Odda. *Dagbladet*, del 1 s. 28

Hagen, E. B. (2004). *Litteraturkritikk*. Oslo: Universitetsforlaget

Haugen, T. (2005, 26. september). Trist som Odda. *Dagsavisen*, s. 21

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal

Naper, C. (2008). *Kvinner, lesning og fascinasjon: "Bestselgere" i bibliotek og kiosk*. Oslo: Pax

Olsen, P. G. (2005, 6. oktober). Klagesang i kriminalformat. *Bergens Tidende*, s. 51

Prinos, A.M.K. (2005, 25. september). The Big Sleep: Odda. *Aftenposten* (Morgenutgaven), del 2 s. 20

Ringdal, V. (2007). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskaplig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Rivertonklubben (2010). *Vinnere av Rivertonprisen*. Oslo: Rivertonklubben. Lokalisert 16. juni 2010 på Verdensveven:

<http://www.rivertonklubben.no/nor/public/default.asp?menu=202&template=1>

Schjerven, K. M. (2005, 27. september). Ingen fulltreffer. *Klassekampen*, s. (ikke oppgitt)

Sivertsen, S. (2005, 27. september). Odda-krim med noko attåt. *Stavanger Aftenblad* (Aftenbladet), s. 36

SSB (2010). *Norsk mediebarometer 2009*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Lokalisert 16. juni 2010 på Verdensveven: http://www.ssb.no/medie/sa113/sa_113.pdf

Todorov, T. (1990). The Origin of Genres. I: Tzvetan Todorov, *Genres in Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.

Todorov, T. (1995). Kriminalromanens typologi. I: Alexander Elgurén & Audun Engelstad (red.), *Essays om kriminallitteratur*, s. 202-214. Oslo: Cappelen Akademiske

9. VEDLEGG

9.1. Intervjuguide

Briefing

Definere situasjonen

Formålet med intervjuet

Lydopptakeren

Innledningsspørsmål

Alder?

Bosted?

Yrke?

Utdanning?

Ofte på biblioteket?

Hva slags litteratur leser du?

Hva slags litteratur liker du best? Favorittsjanger/-forfatter/-bok?

Hvilke andre interesser har du?

Forskningsspørsmål

Hvordan vurderer informantene romanen *Flytande Bjørn*? Vurderer de den som krim eller som kunstroman? Hva syns de om eventuelle brudd med formelforventingene (personer, miljøskildring, intrige, osv.)? Hvilke kvalitetskriterier ligger til grunn for vurderingen deres? Kognitive, estetiske, moralske/politiske, genetiske?

Intervjuspørsmål

Hva handler *Flytande Bjørn* om? Hva syns du om handlingen?

Kriminalintrigen. Trekantforholdet. Slutten.

Hvordan beskrives personene? Hva syns du om dem?

Robert Bell. Irene. Frank Bell. Erik Bodd. Ronaldo. Samson Nilsen. Ask.

Hvordan er miljøskildringen av Odda? Hva syns du om den?

Hva er bokas hovedtema? Hva syns du om det?

Hva slags inntrykk gjorde boka på deg?

Riktig å gi romanen Riverton-prisen?

Hva syns du om språket?

Debriefing

Nevne hovedpunkter intervjuet har gitt innsikt i

”Nå har jeg fått svar på spørsmålene mine. Er det noe du ønsker å si før vi avslutter intervjuet?”

Fortelle hva jeg skal gjøre med materialet. Transkribere. Spørre om de ønsker det tilsendt.

9.2. Samtykke til opptak av intervju

Samtykke til opptak av intervju

Jeg samtykker i at Lars André Flaten tar opp intervju med meg på bånd. Intervjuet skal brukes i arbeidet med en masteroppgave ved Høgskolen i Oslo. Navnet mitt vil ikke bli nevnt i oppgaven eller offentliggjort på annen måte.

Hvis jeg ber om det, kan jeg få en utskrift av intervjuet til godkjenning slik at eventuelle feil og misforståelser kan rettes.

.....
Sted

.....
Dato

.....
Intervjuobjekt

.....
Intervjuer

9.3. Intervju 1: Turid

Lars: Ja, du har da fått i oppdrag av meg å lese Flytande Bjørn av Frode Grytten, og eh, først tenkte jeg skulle spørre deg, eh, hva handler denne romanen om egentlig?

Turid: Ja, ehm, den handler om denne journalisten og til dels også broren hans som er politi. For meg ser det ut som om de har en konflikt, kanskje litt rivalisering, til å begynne med der de snakker om at han er blitt tynnere og broren har fått mage og sånne ting...

Lars: Ja?

Turid: ...til at det kommer fram at han faktisk da, eh, veldig gjerne vil ha kona til broren sin... Eh, og til dels også har det, i så måte, men det ser jo ut, for meg da, til at hun velger familien, eh, på slutten. Eh, også handler det selvfølgelig om samfunnet, om Odda... Også handler det selvfølgelig om, eh, asyl... Ja, serbere er veldig her. Og jeg mener å huske, nå har jeg ikke sjekka fakta, men jeg mener å huske at det var et sånt opprør som kan ligne på det som skjedde på den fabrikk... En, hvor en gjeng med, og jeg tror ikke det var serbere, men jeg mener at de ble kasta ut også...

Lars: Ja?

Turid: ...fordi de hadde jobba ulovlig, og de var tatt ulovlig inn i landet, disse her da, og det er jo ikke disse (asylsøkerne i romanen), for det er jo i asylmottak... For selvfølgelig, de gjør jo alt de kan for å bli her.

Lars: Ja?

Turid. Og dermed får jo de de jobbene, men også denne andre motsetningen som er, jeg vet ikke om vi skal kalle det nazigruppe, jeg, men de blir jo beskri-

Lars: Nazi-gruppe blir vel kanskje litt...

Turid: ...ja, det er akkurat det ja, men det blir liksom litt sånn, beskrivet litt sånn Vigrid-aktig da, med kort hår og de er hvite og... eh, og så har du jo han som heter Ask da, og hvorfor gjør han det? Men da er jeg kanskje langt inne på-

Lars: Hvorfor tror du det? Hvorfor heter han Ask? Hva, hva, er det med navnet Ask som-

Turid: Det er jo et gammelt norrønt navn, det er jo en gud... Eh, så jeg tenkte litt på den og han (Ask) var jo litt i det miljøet også... eh, så det er vel ikke helt tilfeldig at han heter Ask, tenker jeg. Og derfor fikk jeg den litt Vigrid-, eh, følelsen.

Lars: Ja?

Turid: Med det at jeg tenker at det norske og bare måten han skulle bytte ut kona si på, han hadde ikke bruk for henne mer, han ville ha ei ny og ei svart ei, veldig poengtert på at de skulle være ei svart ei.

Lars: Ja, for Ask han var ikke, eh, den fyren som holdt seg til en kone av gangen-

Turid: Nei, han ville jo gi bort kona si, men når hun stakk da, da var det ikke fullt så greit.

Lars: Nei, da var det ikke så greit lenger?

Turid: Nei, for da hadde han jo ikke valgt det selv, og det er jo noe med det også.

Lars: Ja, så når hun forlot ham, så hadde ikke han, det var hun som valgte og ikke han, og det var et slag-

Turid: ...ja, et nederlag.

Lars: ...et nederlag for ham.

Turid: Ja, sånn oppfatter jeg det i hvert fall.

Lars: Så-å-å, eh-

Turid: Og så han der journalisten, han-

Lars: Så hva er det som egentlig skjer i Odda, hva er det som-

Turid: Det første som skjer, eller det som skjer er at, eh, det blir jo, eh, (liten pause), de finner jo en gutt drukna...

Lars: Ja?

Turid: ...Guttorm Pedersen?

Lars: Stemmer.

Turid: Guttorm også, det er sånn, det kan godt hende jeg overanalyserer her nå, men Guttorm er også veldig norsk, og etter hva jeg vet ikke veldig typisk vestlandsk. Det er ikke, Guttorm er mer sånn Gudbrandsdalen, og...

Lars: Åh ja, så det er ikke så vanlig navn borte på Vestlandet-

Turid: Nei.

Lars: ...men mer vanlig på de østre delene av landet?

Turid: Ja, men i hvert fall, nei, det er ikke noe, men derimot sånne navn som Robert og Frank og sånn, det er veldig mye brukt. Og så må man tenke at det, eh, dette er jo folk som er født for noen år siden, la oss si førti år da, og hvis du tenker tilbake, så la oss si 70 da...

Lars: Ja?

Turid: ...på 70-tallet, og tenker de navnene som var populære da, og så ser du på landet, så ser du at Guttorm er et veldig sånn gårdsnavn, og gjerne er arva etter en far eller bestefar, eller altså, navnene har gått i arv.

Lars: Ja, akkurat. Men hva er det som skjer med denne Guttorm Pedersen da?

Turid: Han drukner. Eh, og så er det vel serberne som får skylda da, og det blir en liten sånn lynsjestemning i Odda. Eh...

Lars: Og hvor kommer helten vår, Robert Bell, inn i bildet?

Turid: Han skal jo skrive om dette, da...

Lars: Ja?

Turid: Eh, og til å begynne med så syns jeg at han er ganske etisk og fin, for han vil jo blant annet ikke publisere bilder og sånn, eh, og han finner jo bilder som han har laget, men han publiserer dem ikke. Så på en måte har han det etiske, syns jeg, men jeg syns han dilter etter også, for han får en kompanjong, eller en kollega da, som skal...

Lars: Ja, det kommer en flygende inn fra Bergen...

Turid: Ja, han med golfbagen.

Lars: En som heter Erik Bodd, heter han vel.

Turid: Eh, og han er ikke fullt så etisk. Han har ikke så mye følelser for verken stedet eller etikken eller noe, tror jeg, han skal bare ha tingene gjort og store oppslag. Sånn kan det se ut for meg. Men jeg syns jo også at han Robert, han bare følger etter også, for han gjør jo tingene.

Lars: Ja, hvordan følge etter da, tenker du på?

Turid: For eksempel så sier han Bodd at de må intervju foreldrene til denne gutten, og da må du bli med, ikke sant, for du kjenner dem jo. "Nei," sier han, "Jeg kan kjøre dere, okei?" Og så kjører de da til et punkt hvor de blir stoppet, eh, og han som sitter der husker jeg ikke hva heter, Rasmus eller noe sånt, så går han opp for å snakke med denne faren, og da kommer han ned igjen og sier "Han vil snakke med og med ingen andre". Og så går han og gjør det, enda han har sagt at han bare skal kjøre dem, og at han ikke vil ha noe med det å gjøre.

Lars: Ja, så selv om han på forhånd har sagt at jeg har ikke lyst til å gjøre noe med dette, så gjør han det likevel?

Turid: Ja, og det syns jeg er litt gjennomgående, nemlig at han gjør ting, som han sier han ikke skal gjøre, og som han ikke syns er riktig, tror jeg. Men det andre er jo at han går og snakker med

denne faren, og de snakker jo litt, men han går jo tilbake til disse andre og sier ”Nei, det er for tidlig. Vi kan ikke enda.” Så sånn sett, men det er jo veldig vinglete da.

Lars; Ja, så han løser liksom situasjonen, men på en feig måte da? Så i stedet for å være ærlig og oppriktig og si ”Nei, dette vil jeg ikke”, så finner han en sånn mellomløsning?

Turid: Ja, jeg syns det.

(Kort pause)

Lars: Eh, og så har vel han Robert, han har vel en liten gutt som han blir kjent med?

Turid: Ja, Ronaldo.

Lars: Hva slags gutt er dette?

Turid: Han er vel fra asylmottaket, ja, eh, og så fantaserer han veldig om en far som skal komme med sjøfly og hente ham, og han beskriver faren som tynn og... Dette er jo en ikke veldig tynn gutt...

Lars: Ja, for gutten er litt tjukk?

Turid: Ja, og det er jo han Robert også, eller, ja, litt tett, tror jeg. Ser jeg for meg. Og han ser for seg denne faren som skal komme med sjøfly og han har masse penger, har jeg også skjønt. Eh, nå tror jeg det bare er en fantasi, for det ser ikke ut som det er noen realitet i det, og så prøver han å ta seg av denne lille gutten da. Men det går jo galt.

Lars: Ja, hva er det som skjer?

Turid: Han tar med seg denne gutten hjem, og forer han med cola og sjokolade og TV-spill. Også får jeg for meg, jeg leste det to ganger, så jeg tenkte: ”Lot han bare ungen ligge der? Og så dro han?” Og det gjorde han.

Lars: Så det gjorde han.

Turid: Og det eneste han finner når han kommer tilbake, er jo brusen og sjokoladepapiret, og så finner de jo han i vannet også da. Men der får jeg det inntrykk av at det er en ulykke. Han har falt til vanns. Men det er jo, altså, han har jo antagelig gått og gledet seg, for han Robert hadde jo sagt at ”Vi skal ut og svømme”...

Lars: Ja?

Turid: ...”Og jeg skal lære deg å svømme.” Og så går tida, og så skjer ikke det.

Lars: Så Robert bryter løftet han ga til Ronaldo? Om å lære ham å svømme?

Turid: I hvert fall har han utsatt det. Jeg vet jo ikke om han kanskje hadde tenkt til å gjøre det,

men han satte ganske mye annet foran, tenker jeg. Og han dør jo, da, på sykehuset. Han var ikke død da de fant ham, tror jeg.

Lars: Nei, for de fant ham vel livløs i vannet.

Turid: Ja.

Lars: Eh, og denne Samson Nilsen da, hvem er han?

Turid: En kjeltring.

Lars: Han er en kjeltring?

Turid: Det tror jeg. En luring, i hvert fall.

Lars: Ja?

Turid: Eh, på meg så virker det som om... Kanskje det var et pyramidespill? Jeg tenker kanskje det, og jeg tror det kanskje står det også, at det kan være det.

Lars: Ja, for hva er det Robert finner ut om Samson Nilsen?

Turid: Altså, nå husker ikke jeg hva han heter, meg og navn, men han finner jo at han (Arthur Nilsen) skylder ham (Samson Nilsen) penger.

Lars: Ja, blant annet Arthur Nilsen, denne gamle fagforeningsmannen-

Turid: Ja, stemmer.

Lars: ...som gikk fra å, ja-

Turid: Han Arthur Nilsen, han ringte til han Robert, og lurte på om han hadde sett filmen eller et eller annet, for Robert fikk en film da, som skulle forestille noe, og det skjønte han ikke noe av der og da, men det var jo det som kom fram på slutten, ikke sant, at det hadde jo med salg av utstyr...

Lars: Ja, med smelteverket å gjøre?

Turid: Ja, og alt det som var verdifullt, og det var det disse serberne gjorde. De demonterte og fjernet, og det ble solgt til Kina.

Lars: Ja, i hvert fall ut av landet?

Turid: Ja, jeg tror det står Kina.

Lars: Ja.

Turid: For det ble spekulert i det da, at det muligens var Tyskland og sånn til å begynne med, men jeg tror at det ble sagt at det... At det ble solgt, og at det bare var skrap igjen.

Lars: Og hva, eh, hadde dette med denne gutten, Guttorm Nilsen å gjøre?

Turid: Skal vi se... Guttorm...

Lars: Altså Guttorm Nilsen, han som først ble-

Turid: Pedersen.

Lars: Pedersen, ja! Selvfølgelig.

Turid: Hehe.

Lars: Han som ble slengt ut i sjøen.

Turid: Ja... Det lurer jeg litt på. Men det spørs om denne gruppa, eller han, at de har fått greie på noe. At de må bli kvitt han på et vis, fordi han vet for mye, og jeg mener at han kanskje prøvde å presse noen for penger også.

Lars: For da ville han, Arthur Nilsen, sa også til Robert Bell, mot slutten av boka... eh, at denne Guttorm Pedersen hadde oppdaget hva Samson Nilsen og kompani drev med...

Turid: Ja.

Lars: ...og at det kanskje var årsaken til at han noen dager senere havnet på-

Turid: Ja, men det er jo ikke bevist. Det er jo en teori.

Lars: Nei, det er ikke bevist. For det er jo bare noe som han Arthur Nilsen og han Robert Bell, eh-

Turid: For det var derfor jeg ikke, jeg leste jo faktisk slutten en to-tre ganger for å se om jeg hadde gått glipp av noe...

Lars: Ja?

Turid: ...men det syns jeg henger i lufta altså.

Lars: Ja, så du føler at kriminalgåten, eh, den ble liksom aldri løst?

Turid: Nei, den ble ikke løst, syns jeg. Altså, jeg skal gjerne ha de konkrete svarene da.

Lars: Ja?

Turid: Det skal ikke henge igjen noe i lufta, jeg skal vite hvem som har gjort det, og så skal jeg vite hvordan du kan bevise det.

Lars: Mens her så har vi liksom noen indiser om hvem som har gjort det, Samson Nilsen, men, eh, vi har liksom ikke noen konkrete bevis, som-

Turid: Nei.

Lars: ...leder i den retning da, føler du?

Turid: Og da ble jeg jo litt sånn der "Hm, er det ikke flere sider her?"

Lars: Hehe.

Turid: ”Hvor ble det av slutten?”

Lars: Så du føler at det er noe som mangler?

Turid: Ja, den konkrete slutten skulle jeg gjerne hatt. Altså, jeg vil vite hvordan det ble løst. For hvis ikke, så henger det jo bare der. Og så henger det en mistanke over noen, som kanskje ikke er reell enngang.

Lars: Ja-ja, for han, eh, han Frank, nei han Robert, mener jeg...

Turid: Mhm.

Lars: ...vår store helt, han var jo, etter at Ronaldo havnet i sjøen og døde, så var han veldig sikker på at det, han var helt sikker i sin sak, at det var Samson Nilsen som hadde forårsaket begge dødsfallene, og han drar jo opp til Brucevillaen og der gjennomfører han et slags oppgjør nærmest, Mot Samson Nilsen. Hvordan-

(Telefonen ringer)

Turid: Et lite øyeblikk-

Lars: Bare ta den, du.

Turid: Jeg skal se hvem det er først. (Ser på telefonen) Den skal jeg ikke ta. (Setter den på lydløs)

Lars: Ingen du ønsket å prate med?

Turid: Nei, det er én telefon jeg må ta, fordi de holder på oppe i leiligheten min...

Lars: Åh ja, nei, men du må bare ta telefonen hvis de ringer-

Turid: Nei, ja, vet du hva? Dette var bare ei som ville skravle. Det er ikke viktig. Ja, hvor var vi?

Lars: Ja, han helten, han reiser opp til denne Brucevillaen for å ta et oppgjør med-

Turid: Ja, syns du det ble noe oppgjør da?

Lars: Altså, jeg spør deg jeg. Syns du det ble noe oppgjør?

Turid: Nei, jeg syns ikke det.

Lars: Men han slår jo Samson Nilsen ned?

Turid: Men hvorfor gjør han det da?

Lars: Ja, hvorfor-

Turid: Nei, jeg tror at det kan være hans egen frustrasjon, jeg, over at han ikke vet... Og at han må ha noen å legge skylda på, og at han er veldig... eh, han blir veldig tydelig, han Samson. Men jeg, igjen, så har ikke jeg fått noen bekreftelse på noe vis, så derfor mener jeg at... jeg har ikke fått, eh, løsningen.

Lars: Du flere at Samson Nilsen kanskje er en skurk, men han er ikke nødvendigvis den skyldige i det som har skjedd?

Turid: Altså, så vidt jeg vet i dette landet her, så er du uskyldig inntil dommen har falt.

Lars: Ja?

(Kort pause)

Lars: Og Robert, han går liksom bort fra de rettsprinsippene-

Turid: Ja.

Lars: ...når han-

Turid: Når han tar saken i egne hender. Det er jo, ja. Altså da måtte det jo være greiere å få med seg politiet da. Broren kanskje, eller...

Lars: Hehe.

Turid: Nå ja, de var jo ikke akkurat... Men, eh, men...

Lars: Får det noen konsekvenser for noen av dem, eh, når han gjør dette som han gjør? (Pause)

Altså etter han har slått ned Samson Nilsen...

Turid: Mhm.

Lars: ...får det noen konsekvenser for Samson Nilsen, eller får det konsekvenser for han Robert?

Turid: Jeg synes jo, så vidt jeg husker da, så får det jo større konsekvenser for han Robert. For det er vel ikke til å stikke under en stol, han Samson, han er jo en kjeltring. Det er bare det beviset jeg er ute etter. Men, og antagelig har han jo fortjent å få seg en også, av sikkert mange grunner... men... Jeg synes jo at, hvis du tenker på han Robert som en person, så tenker jeg at dette er liksom en litt sånn rotløs fyr som ikke har funnet plassen sin, på en måte. Jeg tror han er en flink journalist, men han har en litt sånn Harry Hole over seg. Han virker litt på meg som litt subbete og, eh, er glad i å spille, røyker og drikker, og så... Ja.

Lars: Han kjører jo til og med i fylla.

Turid: Ikke sant? Og ringer til broren sin etterpå.

Lars: Ja.

Turid: Eh, så på meg så virker han som en litt sånn rotløs fyr som ikke helt har funnet plassen sin. Eh, og så vet jeg ikke om forfatteren har tenkt at vi som lesere skal tenke at "Hva er det han mangler?"

(Telefonen ringer)

Lars: Beklager. (Setter telefonen på lydløs).

Turid: Eh, og at det er denne Irene som mangler i livet hans. Fordi hun har jo valgt den ene broren en gang... På en nyttårsfest eller noe sånt. Eh, og det kan jo sikkert være ting han angrer på som han ikke har gjort i forhold til det, men jeg tror at med det i bønn, så blir mye av det han gjør en konsekvens av at han ikke har noe stabilt liv da.

Lars: Ja, for han er på en måte forelsket i-

Turid: I Irene. Det er helt tydelig-

Lars: Kona til broren, og ja, hva syns du om hun Irene da? Hvordan oppfører hun seg?

Turid: Vel, uhm, hva skal jeg si? Teaser? Det er jo ikke noe særlig annet å si om det, men nå får vi et veldig overfladisk inntrykk da. Han går jo ikke inn på den personen, men ut i fra det hun sier, og uten at jeg skal dømme det, eh, så er det sånn "Jeg vil, jeg vil ikke. Jeg vil allikevel." Og så reiser de på denne hytta, og så blir hun borte noen dager...

Lars: Ja, for hun forlater Robert på denne hytta uten at han har noe bil og-

Turid: Ja, ja! Og, og, eh, jeg syns jo hun har et veldig... Jeg tror ikke hun er noe bra for ham, for å si det sånn, men samtidig så tror jeg ikke hun er så veldig bra for han andre heller.

Lars: Nei.

Turid: ...så, men for han Robert da så, eh, altså når jeg leser slutten av boka, når du tar helt den siste siden...

(Turid plukker opp boka fra bordet)

Lars: Ta gjerne å sitér.

(Turid blar frem til siste side)

Turid: Skal vi se her... Først så møter han henne, han er hjemme hos foreldrene, ikke sant.

Lars: Ja?

Turid: Eh, og hun går forbi han og sier "Jeg må hjelpe moren din på kjøkkenet". Og så kjenner han parfymedufta idet hun går forbi, og så går han og ser. Og så kommer han ut: "Broren min hadde oppdaget meg. Han stirret opp mens han spylte ungene med hageslangen. Ungene hylte og ropte på meg. "Blir du med, onkel?" skrek de. Jeg vinket. "Bli med da, onkel!" Jeg snudde meg og gikk inn igjen. Lufta i stua var doven og stille. Jeg hørte en radiostemme si at det kunne gå mot rekordsommer. Fra kjøkkenet kom lyden av kjøtt som ble stekt i fett. Moren min nynet og gjennom døråpningen så jeg Irene stå med ryggen til. Jeg gikk ut i bilen og satte meg inn."

(Turid lukker boka og legger den ned på bordet.)

Lars: Så han står og så ser han henne gjennom døra med ryggen vendt mot ham. Og så går han og setter seg i bilen og kjører av gårde.

Turid: Ja.

Lars: Ja, hvordan, hva syns du om den slutten?

(Kort pause)

Turid: Jeg satt en stund og lurte på hvor han skulle. Men så tenkte jeg at kanskje forfatteren har tenkt at vi skal tenke at han kjører ut i det nye livet sitt nå, at han er ferdig, siden han så henne stå med ryggen til, altså for meg hadde symbolet vært hvis han hadde vendt ryggen til, men det er flisespikkeri.

Lars: For det er på en måte hun som snur ryggen til ham, og... ikke omvendt, men når hun snur ryggen til han så snur jo på en måte han ryggen til henne også?

Turid: Jada, han gjør jo det, og han går jo ut. Så jeg tror jo det at da er det meningen vi skal tenke at han går ut i et nytt liv, at han er ferdig med henne.

Lars: Ja. Han har skjønt at nå er det ikke mer å hente?

Turid: Og det har noe med, og det var hvorfor jeg leste det sitatet fra hagen der også, for det har noe med den familieidyllen å gjøre.

Lars: Ja?

Turid: Altså at han ser at dette er en enhet, en familie, og at det er barn og sånn. Selv om han sikkert har sett at de er der hele tiden, så har han nok hatt en veldig distanse til det. Blant annet så hører du ikke om disse ungene før, en gang før i boka, og før helt på slutten der.

Lars: Ja, så det er tydelig at han, for det er jo han som er forteller, at han ikke er spesielt opptatt av de ungene, når han, eh, forteller så sjelden om dem.

Turid: Ja. Og egentlig så snakker han jo litt lite om broren sin også. Men som sagt, hvis du hadde tatt vekk en del beskrivelser her, for det er veldig mange beskrivelser, skildringer, altså det er...

Lars: Ja, det virker jo nesten som om Odda er en egen karakter i denne boka, for det er veldig mange miljøskildringer, og, eh, du sier at du helst ville hatt mange av dem bort, eller de miljøskildringene var, eh, allrighte?

Turid: Øh, jeg syns det, altså jeg liker å få bilder inne i hodet mitt når jeg leser, men det er grenser for hvor mye du kan ta.

Lars: Ja?

Turid: Når du omtrent kjører fra kinasjappa til hamburgerbaren, og så skal det beskrives først inne på kinasjappa og så skal veien beskrives, folk du møter, biler, og så beskrives det inne på denne hamburgerbaren, altså hvor er handlingen hen da? Når du liksom får fire sider med sånne dystre...

Lars: Ja... for hvordan vil du miljøskildringen av Odda? Er den... dyster, sier du.

Turid: Nei, altså, hvis jeg ikke hadde kjent til Odda, så ville jeg tenkt at der lukter det pomes frites hele tiden-

Lars: Ja, hehe.

Turid: Og så sitter det lugubre fylliker... Han har også en betegnelse her som jeg kanskje ikke liker helt: "Alkisen". For hva er for en slags... Hvorfor det?

Lars: Ja, så du liker ikke ordet "alkis"? Hvorfor liker du ikke ordet "alkis"?

Turid: Nei, men det er jo et menneske bak det. Jeg blir litt sånn "hvorfor gjør han det?" Det er mulig han har en mening med det, men jeg reagerte litt på den. Eh, og så tenker jeg at det er fryktelig varmt der.

Lars: Ja?

Turid: Eh, og som sagt, jeg er så gammel at jeg husker Odda i fabrikktiden.

Lars: Har du vært i Odda, og har et visst kjennskap til Odda?

Turid: Jeg har ikke vært der på mange år, men, eh, men vi reiste mye rundt i Norge i ungdommen min, og blant annet så var vi i Odda da, flere ganger. Og det er omtrent som å være i Hønefoss, det, så når Follum bestemmer seg for å ta over distriktet, jeg har bodd helt borte ved Follum, og den røyken som legger seg, den tror jeg kanskje henger igjen litt selv om du ikke ser den... Går det an å si det? Jeg tror den fabrikkfølelsen er igjen i Odda.

Turid: Selv om smelteverket-

Lars: Industriområdet, ja.

Lars: ...er lagt ned, og det ikke ryker av pipene lenger, så er det fortsatt litte granne-

Turid: Ja.

Lars: ...industristemning igjen i byen, ja?

Turid: Ja, jeg tror det. Og den tror jeg ikke blir borte før kanskje neste generasjon heller, så lenge det er gjenlevende som har jobbet der.

Lars: Ja, så hvordan syns du... syns du Frode Grytten gir en korrekt beskrivelse av Odda, eller blir det litt sånn... for dystert?

Turid: Vel, den er for dystert for meg, for det er ikke sånn jeg oppfatter Odda, men jeg tror han ikke bare beskriver Odda. Jeg tror han har puttet på flere flak, for alt dette er ikke Odda. Jeg mistenker ham for å bruke noe fra andre steder også, som kan være... greit.

Lars: Du tenker kanskje han bruker Odda for å beskrive noe annet, noe større?

Turid: Mhm.

Lars: Ja, hva da, kan du tenke deg?

Turid: Vel, eh, det vet jeg egentlig ikke, emn for det første tror jeg han bruker Odda for at vi skal ha et navn. Og det er det jo veldig mange forfattere som gjør, som skriver, gud, hva heter hun for noe igjen da, hun som skriver om... ja, jeg kommer vel på det. (Turid mumler litt lavt) Hun skriver om drabantbyer og sånn i Oslo – Tove Nilsen! Som er skyskraperengler og sånne ting. Og da har du jo mange navn å forholde deg til, altså Lambertseter og, ikke sant, og du kan ta boka og du kan gå rundt oppe på der og finne igjen de forskjellige stedene. Det kan du ikke her.

Lars: Åh, ja, du kan ikke det, nei. Så da blir det på en måte, ah, den referer ikke til steder som finnes i Odda, men mer sånne tenkte steder i Odda.

Turid: Ja, eller som kanskje ligger andre steder. Men Odda tror jeg er der for at, for det første at han har tilknytning selv der, men jeg tror Odda er der for at leseren skal ha et sted.

Lars: Og liksom ha et navn, rett og slett.

Turid: Mhm. Henning Mankell bruker Ystad, ikke sant.

Lars: Ja, og Staalesen bruker Bergen.

Turid: Ja, ikke sant?

Lars: Hm, eh, ja, hva mener du er hovedtema i denne romanen? Det er sikkert flere temaer, men-

Turid: Ja, det er nok flere temaer.

Lars: ...ja, så hva føler du er det temaet som slår deg mest da?

Turid: Det er nok den asylmotsetningen, altså mellom nordmenn og asylsøkere. Det blir jo veldig godt beskrevet her. Jeg vet ikke om du husker den fra boka, men den med oppdrettslaks og villlaks – Den syns jeg var fin. Altså den var morsom, den hadde jeg faktisk ikke hørt før.

Lars: Hvordan gikk den da?

Turid: Jeg husker ikke hvem som beskrev det sånn, men det ble sagt at snart så kom all

oppdrettslaksen ut i elvene, de rømte ut i elvene og spise opp da, ja, ødela alt for vill-laksen. Og det var det asylsøkerne, *muslimene*, gjorde med oss nordmenn. Og det kan jo være en ganske farlig oppfatning da, tenker jeg. Så det føler jeg liksom var litt budskapet her, at han hadde lyst til å ha det frem i lyset, og ikke så mye den økonomiske siden egentlig, for den er egentlig veldig lite belyst. I hvert fall i forhold til hva jeg er vant til å lese.

Lars: Ja, for den økonomiske situasjonen føler du kanskje er et annet tema-

Turid: Ja, den kommer nær sagt i neste bok, eller noe sånt-

Lars: Hehe.

Turid: ...for jeg føler ikke at det er belyst her ordentlig. Og hvis han ville drive ordentlig journalistikk, så ville han vel ha gått dypere inn i det enn det jeg føler det er gjort her. Men det snakkes mye mer om den motsetningen mellom nordmenn og asylsøkere, tenker jeg.

Lars: Eh, denne romanen, den fikk jo faktisk Riverton-prisen i 2005, og det er da en pris for beste krimroman. Syns du romanen fortjente den?

Turid: Nei.

Lars: Hva er det som gjør at du mener den ikke fortjente den?

Turid: Det er den der slutten da, den der konklusjonen jeg gjerne skal ha, og det med at, jeg syns, det var vel Nils Nordberg (riktig?) som sa en gang at en god krimroman skal ha det der, den skal snøre opp og snøre opp og snøre opp, gjerne ha en overraskende slutt. Men leseren skal vite hvorfor den blir tatt, ikke sant? Det skal være slutten.

Lars: Ja, for en god krimroman skal liksom snøre opp på slutten og en skal vite hva som har skjedd, og det føler du ikke kommer tydelig nok frem i *Flytande Bjørn*?

Turid: Nei, jeg syns ikke det.

Lars: Så hvordan vil du vurdere romanen som krimroman?

(Kort pause)

Turid: Tenker du på å sette den på en skala, eller tenker du-

Lars: Ja, altså, eh. Enten skala om du vil, men er den middels, er den under middels, over middels, super, bønn i bøtta? Og i så fall, hvorfor er den det?

Turid: Jeg ville sette den omtrent midt på treet. Den er ikke strålende, det syns jeg ikke.

Lars: Men som en krimroman?

Turid: Vel, som tidtrøyte, men som sagt, jeg har lest mange andre som jeg syns har mye større

og... både bedre... og som sagt, det blir veldig mange beskrivelser, som egentlig ikke har noe med ”hvorfør gjør han det?”

Lars: Ja, med selve krimmen å gjøre, liksom?

Turid: Ja, altså, og hvorfor skriver han heller ikke om de forskjellige tingene, hva som skjer, kommer med dialoger. Altså veldig mye blir borte, syns jeg.

Lars: Ja. Men hvis du skulle, eh, vurdert den som en ikke-krimroman? Hvis den ikke hadde vunnet Riverton-prisen, og hvis det ikke var krimmen som satte forventningene, hadde du vurdert den annerledes da?

Turid: Ja, det tror jeg nok, antagelig. Hvis jeg ikke hadde tenkt krim.

Lars: Er det noe ved boka som er bra, syns du?

Turid: Jeg syns jo den er veldig godt skrevet. Men med noen bøker så har jeg det sånn at jeg ikke klarer å legge den fra meg. Eh, jeg har lest hele natta for at jeg *må* vite, og jeg gjør ikke sånn, det gjorde jeg ikke her.

Lars: Nei.

Turid: Den var lett å legge fra seg.

Lars: Lett å legge fra seg. Ikke like lett å bla om til neste side?

Turid: Nei.

Lars: Nei.

Turid: ”Og gudskjelov, da var jeg på et kapittel her igjen.” Det blir litt sånn. Men når jeg nå *har* lest boka, så tenker jeg ”Er dette en bok jeg kan anbefale elevene mine?” Og det kan jeg nok. For da kan det bli interessant å høre hva de tenker også om det vi har snakket om nå. Men samtidig tenker jeg at det er ikke der jeg skal begynne med mine fjortenåringer, for da tror jeg at jeg dreper dem litt. Og det tror jeg er dumt. Men jeg har faktisk fire elever nå som leser Henning Mankell og to som leser Liza Marklund, og det er den type krim som jeg mener at krim skal være, og så sitter jeg vel i en boks da. Hehe. For jeg syns den slutten er veldig flytende.

Lars: Den er liksom ikke tråd med, eh, krimens, skal vi si forventninger?

Turid: Nei, du får ikke det du forventer, syns jeg der.

Lars: Men, eh, men hvis man leser Flytande Bjørn som en vanlig roman, så da blir forventningene litt annerledes?

Turid: Ja, da blir det litt annerledes.

Lars: Og da vurderer man kanskje også litt annerledes?

Turid: Som en krimroman så er den middels, kanskje også under middels, og som en ikke-krimroman så tenker jeg over. For jeg syns jo språket er veldig fint, og-

Lars: Hva er det ved språket som du syns er fint?

Turid: Jeg syns jo at han beskriver veldig godt, det er bare det at jeg syns det blir litt mange beskrivelser.

Lars: Litt sånn overkill innimellom?

Turid: Ja. Men jeg syns samtidig at han er flink med ord.

Lars: Så han er behagelig å lese på en måte?

Turid: Ja. Men som sagt, det er ikke så spennende at jeg må.

Lars: Hehe, så han skriver godt men mangler litt i spenningsintrigen, på en måte?

Turid: Mhm.

Lars: Ja, hva slags, vel, vi har vel på en måte vært innom det, men hva slags *inntrykk* satt du igjen med etter at du hadde lest boka ferdig og...

(Kort pause)

Turid: Ja, det er vel egentlig det jeg sa nå. Inntrykket mitt er at ”Er dette en bok jeg ville ha hentet i hylla her?” tenkte jeg. Og det tror jeg kanskje ikke.

Lars: Ja?

Turid: Det tror jeg ikke. Men når det er sagt, så har Astrid prakkert på meg mye rart, hun, som jeg har likt også. Eh, men så, jeg vet jo at jeg hørte om han (Frode Grytten) da han fikk Riverton-prisen. Eh, jeg tror jeg så det på *God morgen, Norge* eller noe sånt. Jeg tror det var der. For da ble jo boka analysert da, og da husker jeg også at jeg tenkte at ”Ehm, skal jeg lese den da, tro? Nei.” Der også beskrev de boka som veldig dyster. Jeg husker veldig den der... og du får veldig den følelsen av fabrikkøyken nedover deg når du leser den.

Lars: Skjønner.

Turid: Vel, ja.

Lars: Men hadde det noe å si at boka var skrevet på nynorsk, liksom? Var det-

Turid: Ikke for meg. Men det kan godt hende du hører litt fra hun andre venninna mi-

Lars: Hehe. Men det gleder jeg meg til å høre.

Turid: Hun er fra Toten, og sånn snakker hun også.

Lars: Hehe. Jeg kjenner flere fra Toten, og de er kule folk.

Turid: Jeg tror hun hadde snakket med en kamerat av deg, eller noe sånt?

Lars: Ja, hun kjenner han Øystein, tenker jeg. Han jobber ned på der.

Turid: Ja, han var på jobben, så...

Lars: Ja, det var han som ringte meg her istad, så... sikkert derfor han ringte.

Turid: Men du! Telefonnummeret til Vilde. Det kan jeg bla opp med en gang. Ellers har jeg gått før jeg husker på det.

Lars: Eh, vi er ikke helt ferdig med intervjuet, så-

Turid: Du vil ikke bare skrive det opp mens jeg husker det?

Lars: Joda!

Turid: Det er veldig fort gjort.

(Utveksler nummer)

Lars: Ja, men da har i grunnen jeg fått veldig gode svar på de spørsmålene jeg hadde forbredt. Eh, jeg syns du ga veldig gode svar, både på hvordan du oppfatter handlingen, og miljøskildringen av Odda, og hva slags inntrykk boka gjorde på deg. Eh, så jeg har vel i grunn ikke flere spørsmål å stille nå, men er det noe du ønsker å føye til eller si før vi avslutter intervjuet, så kan du godt gjøre det nå altså.

Turid: Ikke sånn spesielt, jeg syns vel kanskje vi har belyst det meste og... nå har jo jeg lest den... og lest den, for å si det sånn. Jeg har bladd tilbake, og jeg leste den først og så har jeg gått igjennom. Så nei, jeg står for det jeg har sagt til nå. Det er vel egentlig ikke noe mer å si.

Lars: Ja, men så bra. Da er vi egentlig ferdige da.

9.4. Intervju 2: Bjørnar

Lars: Nå skal vi jo prate om denne boka her, *Flytande Bjørn* av Frode Grytten, og da tenker jeg at jeg starter med å spørre deg: Hva er det denne boka handler om? Hva er det som skjer?

Bjørnar: Den handler først og fremst om Odda i nedgangstider. Det er hva boken har som hovedtema, men det er jo veldig mange temaer da, og det er mange historier flettet i hverandre. Gjennomgangsfiguren er journalisten i lokal-, eh, kontoret for Bergens Tidende. Hva han heter det har jeg ikke helt fått for meg.

Lars: Robert Bell.

Bjørnar: Er det Robert han heter, ja. Det har jo ikke festet seg, for han er jo ”jeg” hele tiden, eller ”eg”. Eh, det er hovedsakelig det og... kanskje drap, kanskje ulykke, eh, drukningsulykker, eh...

Lars: For hva er det som skjer i Odda?

Bjørnar: Det er jo, alt legges ned. Den ene industrien forsvinner etter den andre. Eh, der er svindel, ved at man selger unna fabrikkene før det endelige vedtaket er gjort og det er mange mistenkte i forskjellige retninger, men det er ingenting som blir oppklart egentlig. Og så har du en kjærlighetshistorie da. Hovedpersonen Robert har en bror som heter Frank og han er da lensmann og han har da en kone som heter Irene, som da er elskerinnen til Robert.

Lars: Mhm.

Bjørnar: Og det er av-og-på.

Lars: Og så drar hun sin vei... det er en merkelig kjærlighetshistorie egentlig, for den er egentlig aldri forløst. Den har øyeblikk... så hele boken slutter jo i et stort åpent spørsmål om det er tilbake til utgangspunktet på en måte. Men det er en skikkelse som har betatt meg og det er Ronaldo, blir han vel kalt...

Lars: Ja, stemmer, denne asyløker gutten.

Bjørnar: Ja. Hans syns jeg er litt veldig godt bilde på mye av det vi har mange steder rundt omkring i Norge, eh, på det som er det uskyldige oppe i det hele men som må prøve å klare seg, og som blir møtt av en nokså kald skulder, stort sett, men det oppstår et forhold mellom denne journalisten og Ronaldo, som prøver å ta seg av ham, han blir litt fascinert av denne gutten som sitter nede ved elva og prøver å verne om andeungene, som er der og som måkene tar én etter én. Men hva skal vi si da... og så kommer det jo mange bipersoner av forskjellige art til der, rundt disse to, eh, Frank, Irene, Robert... og så har du Robert og hans familie, men den er ikke så

intest gjennom historien, men med en far som er litt, ja tutter litt og, og en mor som ikke er helt bra hun heller. Og så har du jo, eh, de kalles for ”Heimevernsgutane”, det er... skinheads ville de bli kalt andre steder, kanskje. Og hvordan de oppfattes her i boka overfor asylsøkerne som holder til i et sted i Odda, og disse Heimeversngutane, de syns jo disse asylsøkerne kunne pelle seg vekk og... de har i alle fall noen å ytre hat mot, for stort sett har jeg følelsen av at disse Heimevernsgutane, de er stort sett opptatt av å hate.

Lars: Ja.

Bjørnar: Får ikke tak i dem som personer egentlig. Og ikke disse serberne de snakker så mye om.

Lars: For det som skjer i starten av boka er at jo at en av disse Heimevernsgutta, de havner, han havner i sjøen?

Bjørnar: Ja, det, eh, det er jo fryktelig uklart hva som egentlig har skjedd, og det blir aldri egentlig oppklart-

Lars: Ja, hvem er det som blir mistenkt først da?

Bjørnar: Ja, først er det jo serberne. Det er de første som blir mistenkte, og det varer jo så å si hele veien, dét, med serberne, men etter hvert så virker det som om myndighetene, serberne blir jo tatt i varetekt men så blir de sluppet fri da, for det er jo ikke noen bevis der. Det er jo underliggende *bygdedyret* som kommer fram veldig mye der, med disse Heimevernsgutane.

Lars: Mhm. Men han godeste Robert Bell, journalisten og helten i historien, han får jo en annen mistenkt etter hvert?

Bjørnar: Ja... han får flere. Så han der, men han er jo ikke sikker på noen ting, så han har jo ikke noen... jaja...

Lars: Men hvem er det han spesielt mistenker for å ha dyttet denne gutten på sjøen?

Bjørnar: Det er, øh, ikke fabrikkpampen... hva var det han het da? Nordahl?

Lars: Samson Nilsen.

Bjørnar: Samson Nilsen, ja. Han er jo veldig mye i slutten av boka, som den, som han... Men det blir jo aldri noe forløst her i boka, syns jeg. Det blir ikke oppklart.

Lars: Det blir ikke noen oppklaring?

Bjørnar: Nei, jeg syns ikke det.

Lars: Men han, eh, Robert, han finner jo en slags forklaring på hva som har skjedd, og mot slutten av boka så tar han jo også en tur opp til Samson Nilsen... etter å ha ”identifisert” (gjør

hermegåstegn med fingrene) ham da som den store skurken. Og han tar jo også et oppgjør med Samson Nilsen, hvordan-

Bjørnar: Men det blir jo ikke noe konklusjon på det oppgjøret, det bare ligger der. Så det er det jeg opplever i boka, det er ingenting som blir forløst av det. Det samme gjelder jo "Hvordan døde Ronaldo?" ikke sant, egentlig. Hvordan ble det med den bilen som havnet i vannet med den unge, hva het han igjen, da...

Lars: Guttorm Pedersen.

Bjørnar: Guttorm Pedersen, ja, det ble heller aldri oppklart hvordan det skjedde. Selv om han, eh, Robert mener at der var det også han Nordahl involvert...

Lars: Samson?

Bjørnar: Samson, ja. Og var involvert. Så det er i grunn det jeg opplever som... det er liksom... status quo når boken slutter, det er ingenting som egentlig er avrundet og oppklart, og...

Lars: Ah, så du føler det er tilbake til start, på en måte?

Bjørnar: Ja, mhm. Det er min opplevelse av boka. Og også i at jeg aldri kommer til å bosette meg i Odda...

Lars: Hehe.

Bjørnar: Hehe.

Lars: Ja, du kommer aldri til å bosette deg i Odda, sier du, men, eh, fordi du har lest boka, men hvordan skildrer egentlig Grytten Odda?

Bjørnar: I andre bøker har han jo vært veldig... eh, da har jeg opplevd Odda mye mer frodig enn jeg gjør i denne boka. Her virker Odda veldig sånn goldt og, eh, naturen er selvfølgelig frodig, han snakker jo om "det klorofyllfylte" og du ser jo fargene når han skildrer enkelte steder, og naturen vet jeg jo, jeg har jo reist gjennom der, men... hehe, det er noe veldig patetisk over Odda i denne boka her.

Lars: Hehe. Noe patetisk, sier du?

Bjørnar: Ja-a.

Lars: Ja, kan du utdype det?

Bjørnar: Ja, det med en liten ting, som jeg humret litt av, det var han som hadde store vyer og skulle gjøre Odda til golfparadis i Norge.

Lars: Ja.

Bjørnar: Og der har de, de har jo anlagt en golfbane, som ligger oppe på giftfyllingene i Odda. Eh, det er sånne ting som altså lakonisk ligger... men det må jo være et utrolig rart sted å bo, med disse nedlagte fabrikkene og alle disse slagghaugene og giften i jorda og... det er jo ikke noe, du har... du har kjøpesentre og du har noen stakkarslige kafeer og forsøk på både det ene og det andre, men det blir liksom ikke noe.

Lars: Ja.

Bjørnar: Det er min opplevelse av Odda. Man prøver, men det blir så... Det er noe annet enn jeg opplever med Rjukan, som på tross av at det går dårlig så gyver de løs på'n igjen, og så går det etter hvert, så er det blitt et livskraftig samfunn der. Det måtte jo være helt forferdelig da Hydro trakk seg ut av Rjukan...

Lars: Ja.

Bjørnar: Men de har klart å overleve de altså, men hvordan det er på Notodden, dét vet jeg ikke. For det er også noe lignende som gikk dukken da Hydro trakk seg ut.

Lars: Ja, for dette handler jo om en liten småby som, eh, tradisjonelt sett har vært et industrisamfunn, eh, og hvor nå industrien plutselig har flagget ut.

Bjørnar: Vi har jo mange sånne steder i Norge, vi har Glåmfjord i Nordland, og vi har jo Årdal i Sogn og Fjordane som har klart seg i motsetning til litt lenger ut i fjorden... hva søren heter det da? Ehm, på nordsiden av Sognefjorden... Eh, ja, det kommer. Men, vi har mange sånne steder i Norge, sånne små industribyer, og dette... Odda virker på meg, nå etter å ha lest boka, som et av de tristeste av alle.

Lars: Hehe.

Bjørnar: Jeg ble fryktelig melankolsk da.

Lars: Ja, så du ble, du kom liksom i en melankolsk og litt trist sinnsstemning da du satt og leste, eh,-

Bjørnar: Nei, jeg følte en slags glede (riktig ord?), en glede (riktig ord?) ved det, for Frode Grytten i *Bikubesesong* er en helt annen Frode Grytten enn her.

Lars: For i *Bikubesesong* skriver han også om Odda?

Bjørnar: Jada!

Lars: Og der tegner han et litt annet bilde av den samme byen?

Bjørnar: Ja, der er det livskraft i personene og det er... det savnet jeg her. Det er veldig lite

livskraft i personene og så har du han der hersens Bergens Tidende-journalisten som er regne karikaturtegningen-

Lars: Erik Bodd?

Bjørnar: Ja. Han er... hehe, jeg kjenner igjen typen.

Lars: Ja, hva syns du om Erik Bodd? Om hvordan han blir beskrevet og hvordan han er?

Bjørnar: Han er en ambisiøs mann som har kommet så langt som han kanskje kan komme, og er fornøyd med å spille storkar, men han har i grunn liten kjerne. Det er min opplevelse av ham.

Men det er sånn Frode Grytten tegner ham. Han Robert her, han har en slags kjerne, han. Men jeg får ikke helt tak i ham.

Lars: Du får ikke helt tak i Robert?

Bjørnar: Nei, jeg gjør ikke det.

Lars: Nei.

Bjørnar: Han, han... er liksom ikke kommet fram enda.

Lars: Ja, hva ved Robert, hvis noe, er det du har fått tak i hos ham da? Hvordan vil du beskrive Robert som person ut fra det du vet?

Bjørnar: Han ville jo... han har noe, han har en slags sannhetssøken i seg. Han vil vite hvordan ting egentlig er. Men han er jo fryktelig melankolsk også da, oppe i dette, og så har du jo disse svingningene hans med forholdet til Irene.

Lars: Ja, hva slags forhold har han egentlig til Irene?

Bjørnar: Vel, han er besatt av henne. Men hvor det strekker seg, det virker på meg som det er... mer i det erotiske enn med... nei, det er glimt av andre ting også. Eh, men han er besatt av henne, altså, men etter hvert av har jeg hatt følelsen av, mot slutten så begynte det å dempe seg litt. Det kan jo, hehe, være fordi han har resignert litte granne. Han virker jo i grunnen ganske resignert.

Lars: Ja.

Bjørnar: Men så glimter det til i blant da. Han kjører oppover disse sideveiene og... det er en rar bok.

Lars: Hehe, rar bok, altså. Ja, hva tenker du om Irene da, som Robert er veldig betatt av, *besatt* av? Hva slags type menneske er hun?

Bjørnar: Jeg syns ikke jeg får et veldig klart bilde av hva slags menneske hun er. Hun er jo veldig ustadig, eller hva sier man da, ikke vinglete, for det er galt ord. Hun er veldig... Hmmm...

(kort pause)

Lars: Ubesluttsom?

Bjørnar: Ja, eller brå kanskje. Brå i sinnskastene og, eh, ja ubesluttsom er hun jo absolutt, men hun er jo, hun slites jo mellom lojaliteter og lyst da. Hun har barn med Frank og... Så det er jo dette med lojaliteten der, men samtidig så har hun da det erotiske som kommer... nei, hun er ustadig.

Lars: Mhm.

Bjørnar: Utrolig vakker, i følge boken.

Lars: Mhm. Hun må jo nesten være det, så betatt som Robert er av henne.

Bjørnar: Også er det jo, hehe, både han og broren er opptatt av hvem som er feitest da, hehe.

Lars: Hehe. Ja, hvorfor det, tror du?

Bjørnar: Nei, det går jo mye i øl.

Lars: Ja.

Bjørnar: Ja. Og for Frank sin del så er det jo mye sitting da. Frank, eh, han virker veldig, det er veldig enkelt bilde jeg får av Frank. Robert er mer komplisert, mer sammensatt, og så er han jo veldig engasjert i det som skjer rundt seg. Så han er på en måte den typen som jeg opplever som... ja, som den journalisttypen som jeg opplever som er engasjert i dette her, men det er jo så... så trist. Hehe.

Lars: Mhm. Men er Robert en god journalist?

(Kort pause)

Bjørnar: Han vil i alle fall være det. Og jeg tror han kunne blitt det hvis han fikk muligheten, men han blir jo... en som dirigeres fra sjefen i, eh, Bergens Tidende, som stadig ringer og desken som ringer og... så han virker jo veldig sånn... ruskete. Jeg tror ikke han er på riktig sted journalistisk sett, altså, det tror jeg ikke.

Lars: Ne-hei.

Bjørnar: Det er nok ikke stedet for ham å arbeide. Han burde komme seg vekk fra Odda.

Lars: Hehe, han burde det, ja? Hehe. For han har jo stadig disse feidene med vaktstjefen? Som ringer og ber ham om å gjøre det ene og det andre, men så nekter han å gjøre det. Blant annet denne innringerspalt-

Bjørnar: Jaja.

Lars: ...hvor han nekter å ta imot telefonene, og når han først gjør det, så er-

Bjørnar: Så er det jo fryktelig kjedelig.

Lars: Ja, hehe. Så...

Bjørnar: Det er et lite avsnitt der, hvor du får vite hva disse innringerne sier, og det er jo i sammenheng med denne bilulykken eller mordet eller hva vi skal kalle det, hvor alle ringer inn og skylder på asylsøkerne. Det kjenner jeg jo igjen fra visse ting på nettet, jeg har jo gått inn på... gått inn på... ja, kommentarfeltene. Først så er det da artikler, og så kommer det gjerne noen kommentarer under og det er jo gjennomgang, det er sånne gjengangere som kommenterer da.

Lars: Ja.

Bjørnar: Men, hehe, de er veldig ensporet, og sånn virket det her også. Det var som om de var tatt ut fra nettet.

Lars: Ja, så du føler at, eh, han, eh, han tar noe virkelig på kornet da?

Bjørnar: Ja, der gjør han det. og det gjør han jo i boka, men at han skulle vinne en krimbokpris, det syns jeg er merkverdig. For den er jo... jaja.

Lars: Vel, nei, eh... Da kan vi jo spørre deg med en gang da, syns du det var riktig å gi denne romanen Riverton-prisen?

Bjørnar: Hehe. Nå har ikke jeg... eh, nå vet ikke jeg hva, eh, statuttene er for Riverton-prisen.

Lars: Det er jo en krimpris. For beste krimbok.

Bjørnar: Ja. Jeg opplever ikke dette som en krimbok, altså, det gjør jeg ikke. Jeg opplever den mer som en samfunnskritisk bok av et, av et... ikke et bygdesamfunn, men et småbysamfunn, industrisamfunn i forfall.

Lars: Ja.

Bjørnar: Det er mer det han tegner, selv om det er krimhistorie inneblant her, så er ikke det hovedinntrykket jeg sitter igjen med at det er det som er det viktigste. Det viktigste i boken er jo Robert. Og hans rådville situasjon og vanskelige situasjon med alt det som tilflyter denne enkeltpersonen, pluss da alle bifigurene.

Lars: Så du mener at krimmen er mer et sånt bakgrunnsteppe på en måte-

Bjørnar: Ja, jeg opplever det sånn da.

Lars: ... enn selve hovedscenen?

Bjørnar: Ja, det opplever jeg, ja. Absolutt. Jeg opplever at det er Robert som er boka. Det gjør

jeg.

Lars: Så...

Bjørnar: Så det syns jeg er veldig rart at den da får den prisen, men nå, som sagt, jeg kjenner ikke statuttene, nei. Så det kan jo være noe der... og jeg kjenner ikke begrunnelsen heller, jeg vet ikke om det står noe om det på baksiden.

Lars: Ja.

Bjørnar: Da må jeg ha brillene på meg.

(Bjørnar tar på seg brillene og plukker opp boka)

Bjørnar: Nei, det er et helt annet forfatterskap jeg møter her, syns jeg, enn i de novellene da, som *Bikubesesong* er bygget på. Jeg husker ikke hva novellesamlingen heter, jeg.

(Bjørnar leser på baksiden av boka)

Bjørnar: Mhm. Han har et veldig godt språk, forresten. Det må jeg nok en gang til si, altså. Det syns jeg.

Lars: Hva er det som gjør språket hans godt? Er det noe spesifikt du kan peke på, eller?

Bjørnar: Det er levende.

Lars: Levende?

Bjørnar: Det er levende, ja. Absolutt. Jeg syns det var veldig rart da jeg så det i Bergens Tidende "en mesterlig og stilsikker vestlands-noir i Chandlers ånd". At denne boka er i slekt med Raymond Chandlers bøker, det kan jeg ikke se.

Lars: Nei?

Bjørnar: Det kan jeg ikke se, altså.

Lars: Så det er lite ved denne romanen som minner om en hardkokt krim i Chandlers ånd?

Bjørnar: Ja, absolutt! Den minner meg heller om, hvis jeg skal ta noe, en av de andre sørstatsforfatterne. Eller en av sørstatsforfatterne, hva søren er det han heter da, meget kjent amerikaner som skriver om sørstatene halvveis i forfallstilstand... Å-åh, at det skal stå stille der da.

Lars: Ja, er ikke det typisk? Hehe. Det kommer sikkert etter hvert.

Bjørnar: Jeg kan skylde på alderen, jeg vet du. Hehe.

Lars: Ja, hehe.

Bjørnar: Søren, nei...

Lars: Men hvis du skulle vurdert Flytande Bjørn, eh, på den ene siden som en *krimroman*, og på den andre siden som en *roman* da, altså en ikke-krimroman... Ville du ha vurdert boka annerledes som en krimroman enn som en vanlig roman?

(Kort pause)

Bjørnar: Ja. Den er nå mer en samfunnsskildring rundt dette småbysamfunnet som er i forfall, men synes ikke på *noen som helst måte* at jeg vil, at jeg vil... nei, jeg vil ikke kalle det en krimroman, altså.

Lars: Nei?

Bjørnar: Men det er jo...

Lars: For hva er det ved boka som gjør at den ikke er en krimroman? Vi har jo snakket litt om det allerede, men, eh...

Bjørnar: Det er jo ingen, øh, det er jo ingen, etter min mening skal en krimroman handle om en forbrytelse som da blir oppklart, og den blir *ikke* oppklart her. Han mener selv at den er oppklart, men jeg er ikke overbevist.

Lars: Nei?

Bjørnar: Nei. Hehe. Han overbeviser ikke meg om at den er oppklart, altså Robert.

Lars: Du synes at han sviktende, litt tynt grunnlag å-

Bjørnar: Nei, han har ikke noe tynt grunnlag, men... men det kan ha foregått på andre måter.

Lars: Ja.

Bjørnar: Det kan være flere, så jeg føler ikke at det er noen endelig løsning på den hovedforbrytelsen da med den bilen. Så...

Lars: Det blir vel ikke noen sann... Blir det noen endelig og konkluderende løsning med denne Ronaldo og hva som skjedde med ham, for han havner jo også i sjøen og dør.

Bjørnar: Nei, det er ikke noe der heller, for han blir jo så opptatt med andre ting som han må gjøre. (Blar i boka) Eh, her på slutten, skal vi se han, eh... Han får jo... Han følger jo opp så godt han kan da, men alt griper inn og... så han dør jo på sykehuset denne gutten og da er jo ikke han der. Ehm... men han fikk i alle fall bragt litt lys inn i livet til Ronaldo, tror jeg. Selv om det er tydelig at Ronaldo ikke, han våger ikke komme frem ennå, med seg selv... og han holder denne som jeg kjenner så godt igjen, denne avstanden, fordi det er farlig å... å berøre, eh... han forteller jo ingenting om seg selv, Ronaldo, egentlig.

Lars: Han forteller vel litt om faren og-

Bjørnar: Ja, men det blir litt sånt fjernt.

Lars: Ja.

Bjørnar: ...og dette lukkede det kjenner jeg godt igjen i fra mange, mange ting både i fra skolen gjennom mitt liv som lærer... og meg selv, gjennom hva jeg har opplevd, for jeg har opplevd ganske harde ting i min oppvekst. (Kremter) Men så... nei, jeg følte ikke det var noen forløsning i boken, nei.

Lars: Nei, så forløsningen mangler-

Bjørnar: Ja.

Lars: ...oppklaringen-

Bjørnar: Ja.

Lars: ... og hva syns du, han gjør jo et slags oppgjør med denne Samson Nilsen. Er det tilfredsstillende?

Bjørnar: Nei, det syns jeg er litt patetisk, jeg.

Lars: Hehe, patetisk?

Bjørnar: Ja, jeg syns det. Jeg syns det er litt patetisk, det. Han, eh-

Lars: Ja, for hva er det han gjør?

Bjørnar: Ja, han slår jo til ham til slutt da, og da føler han vel antagelig at da har han fått ut en del ting. Det er noen sånne knyttneveslag i boka her, men... det er også litt patetisk. Hehe.

Lars: Hehe.

Bjørnar: For han må jo ikke stå til rette for noe, denne Samson Nilsen.

Lars: Nei?

Bjørnar: Nei. Det var en annen en han også ga en på tygga...

Lars: Erik Bodd, journalisten.

Bjørnar: Ja, det var det ja. Jaja, men han fortjente det. Hehe.

Lars: Hehe.

Bjørnar: ...så det blir liksom noe annet. Men han Samson, nei... Han minner meg om en del typer jeg har møtt gjennom livet på sånne småsteder hvor... Jeg husker, jeg kan ikke si akkurat hvor det var da, men... det var en sjøfartssmåby som hadde sin overklasse og sin middelklasse, og forresten et par ting i noen større byer også, hvor du lærer, der kommer du i kontakt med alle

lag i samfunnet og... der er det noen... som vil være på topp selv om de kanskje ikke er det helt, men... det er en del sånne skikkelser. Han minner meg lite granne om det han der Samson.

Lars: Ja, litt sånn klassestreber?

Bjørnar: Nja, han vil, han har vel... han har vel vært sett opp til en del, tror jeg, tidligere.

Lars: Han var jo sånn tidligere Speedway-

Bjørnar: Ja...

Lars: ...kjører, så vidt jeg forstod.

Bjørnar: Ja, det var kanskje det han var ja.

Lars: Borte i Polen eller-

Bjørnar: Ja, stemmer det. Mhm. Men... hehe, han minner meg om noen sånne skikkelser jeg har møtt, ja.

Lars: Ja. Artig. Så... men i alle fall, eh, du vil ikke gi boka en god vurdering som krimroman-

Bjørnar: Nei.

Lars: ...rett og slett fordi den-

Bjørnar: Men den er en god samfunnsskildring.

Lars: En god samfunnsskildring?

Bjørnar: Ja, av en småby i forfall.

Lars: Ja.

Bjørnar: Eller nedgangstid da. Forfall det er jo litt sterkt sagt da, for vi vet jo ikke hva som kommer til å skje. Men det er i alle fall litt nedgangstid nå, fordi nå er alt som var der av økonomisk kraft, det er tatt ut av stedet og hva... men det har jo, Odda har jo et utgangspunkt som det burde kunne få til å få gjort noe med. Ehm, på grunn av naturen der det ligger, og som knutepunkt mellom øst- og vestland.

Lars: Mhm.

Bjørnar: For det er det jo absolutt, med den nye tunnelen, eh, Folgefonnatunnelen, som skaper veldig gode forbindelser over til Bergen, som gjør den Haukeliveien mer attraktiv å kjøre, ehm, i alle fall på visse årstider enn Hardanger... Hardangerviddaveien eller de andre overgangene også.

Lars: Mhm. Så du syns det er en god samfunnsroman som skildrer et, eh, en liten småby i nedgangstider-

Bjørnar: Ja. Virkelig, som en døende småby, men... men, eh, jeg treffer ikke, i den her boken

treffer jeg ikke mange som egentlig tror det, eh, kommer til å gå så godt i Odda.

Lars: Hehe. Det tegnes et dystert fremtidsbilde?’

Bjørnar: Ja, det virker jo ganske trist. Det er derfor jeg ikke har lyst til å flytte til Odda og bo der. Hehe. Men, eh...

Lars: Er det noe annet ved romanen som du også synes er veldig bra, eller eventuelt ikke så bra?

Bjørnar: Jo, det er flere ting som jeg synes er veldig bra der, og det er småglimt, dette med naturskildringene hans. Sånne korte glimt av, eh, av fjordlandskap og elva og litt høyere opp, når han er der og noen vann, det er sånne glimt, språk som der, det likte jeg.

Lars: Ja. Gode miljøskildringer, altså?

Bjørnar: Eh, jeg vil ikke trekke det så langt. Eh, natur-

Lars: Naturskildringer?

Bjørnar: Ja.

Lars: Ja?

Bjørnar: Ja. For... jeg kjenner igjen disse tendensene som blir i... i sånn... Odda er jo egentlig ikke så mye by, vel? Det er vel et slags stort bygdesamfunn. Det virker på meg som det er veldig preget av... av de mekanismene som råder i et... mer, et bygdesamfunn selv om det er urbant, altså. Hva heter det for noe? Ehm, det er et populært uttrykk om holdninger hvor man snakker om...

Lars: Bygdedyret?

Bjørnar: Bygdedyret, det synes jeg er veldig fremme her. Bygdedyret, ja, mhm.

Lars: Mhm.

Bjørnar: Og det er han jo god på ellers også, han godeste Grytten. Men det er det jo andre forfattere som er også. Nei, og skal jeg være sånn, helt brutal, så mener jeg at boka ikke er forløst.

Lars: Ja? At det er noe som mangler?

Bjørnar: Ja! Absolutt. Den, eh... Jeg sitter igjen med mange spørsmål etterpå.

Lars: Ja. Så det er mye som henger igjen i lufta?

Bjørnar: Ja, det er mye som henger igjen i lufta. Veldig diffust også. Jeg føler at, eh, en krimroman må ha en oppklaring, og jeg synes ikke den har det. Dette med han Samson, det er ikke helt klart selv om han Robert tror det. Og det er ikke klart hvorfor Ronaldo egentlig falt i vannet.

Det er ikke... hvorfor Guttorm... alt det der er veldig sånn... uavklart.

Lars: Diffust og uavklart og på ingen måte forløst?

Bjørnar: Det er min opplevelse av den. Så det som har vært en... det fineste med lesningen har jo vært språket. Det liker jeg.

Lars: Så det er språket og naturskildringene som trekker opp og-

Bjørnar: Ja, og-

Lars: Person-

Bjørnar: Personskildringene også. De er veldig spenstige.

Lars: Ja. Så summa summarum: som en krimroman, så duger den ikke helt. Men som en *roman*, samfunnsroman, så syns du den er god?

Bjørnar: Jada. Åhja.

Lars: Er det en roman du kunne anbefalt til andre?

Bjørnar: Nei. Jeg ville ikke har reklamert noe spesielt for den. Jeg syns ikke den er så interessant, eller så god da. For jeg syns det var en jobb å lese den, og det har ikke noe med språket å gjøre, fordi nynorsk faller meg like naturlig som bokmål, selv om jeg ikke snakker det sånn nå. For nynorsk var i grunn litt tidlig fremme da jeg begynte på skolen, for da hadde jeg jo nynorsk, og jeg har jo undervist på nynorsktalende skoler i mange år. Jeg var rektor på en nynorsk skole i mange, mange år og det var, det var, jeg hadde, jeg har alltid hatt veldig glede av nynorsk, og jeg gledet meg, jeg gleder meg når jeg leser Vesaas, så, ehm... Så jeg er nok, jeg er en flerspråklig person så jeg er jo vokst opp med uttallige språk rundt meg. Jeg snakker flere også, så... Slik sett føler jeg meg hjemme i språkverdenen til Frode Grytten.

Lars: Ja.

Bjørnar: Men det er ikke noen bok jeg ville gi bort som julegave til min venninne eller til min, eh, bror eller noe sånt noe, nei. Det kommer jeg ikke til å gjøre. Hehe.

Lars: Skjønner. Så... men da har jeg vel egentlig fått svar på det jeg lurte på. Eh, jeg syns du har gitt gode og fine svar på det jeg spurte om. Eh, det som gjør boka god i følge deg, det er språket, og det er samfunnsskildringen, og det er naturbeskrivelsene.

Bjørnar: Mhm.

Lars: De syns du er veldig gode. Og så syns du ta krimintrigen, den er ikke helt der den burde være.

Bjørnar: Den henger som en, eh... ja, som et resultat av det samfunnet som han skildrer-

Lars: Ja.

Bjørnar: Ja. Det springer jo ut av den situasjonen Odda er i. Og hvordan det er der nå i dag, det vet jeg jo ikke. Men da var det i alle fall sånn.

Lars: Og så føler du også at, eh, at boka gir ikke noen sånn forløsende avslutning. Det er veldig mye mer som henger-

Bjørnar: Ja.

Lars: ...ikke bare kriminalintrigen, men også en del andre ting også.

Bjørnar: Ja! Det kommer ikke til noen veldig... jeg følte at dette var liksom... jeg savner en oppklaring da, kan du si.

Lars: En oppklaring, ja.

Bjørnar: Mhm.

Lars: Og du syns også at boka er, eh, summa summarum god, men ikke så god at, eh, du ville anbefalt den til noen andre eller gitt den bort til julegave eller noe sånt.

Bjørnar: Nei, jeg ville ikke gitt den bort i julegave. Nei, jeg tror ikke jeg ville anbefalt den heller.

Lars: Nei.

Bjørnar: Nei. Eller reklamert for den da, for å si det sånn.

Lars: Skjønner.

Bjørnar: Hvis folk spurte meg om hva jeg syns om den, så er den verdt å lese, absolutt.

Lars: Verdt å lese?

Bjørnar: Det er den. Men den får ikke noen sånn høy stjerne der for meg. Det er noe veldig sånn. Hehe. Hva skal jeg si da? Trist ved den. Hehe.

Lars: Ja. Hehe. Men som sagt, da har jeg egentlig fått svar på det, eh, jeg har lurt på. Og jeg vet ikke jeg. Er det noe, eh, du ønsker å si før vi avslutter intervjuet?

Bjørnar: Nei, det var veldig artig å være med på. Det var det.

9.5. Intervju 3: Vilde

Vilde

Vilde er 39 år. Bor på Ask i Ringerike. Opprinnelig fra Raufoss. Storkundeansvarlig på Maxbo. Hun har bachelorgrad i økonomi fra Høgskolen i Buskerud. Hun er ikke ofte på biblioteket. Vikebe er en ordentlig lesehest. Hun liker å lese serier. På sitt meste kan hun lese to seriebøker om dagen. Går i perioder. Liker også å lese krim. Hun har sansen for Mary Higgins Clark. Ellers har hun vanlige interesser som venner og å gå tur. Lesing er den store hobbyen.

Lars: Da tenker jeg vi går rett over på, eh, selve målet forintervjuet, nemlig å prate om denne boka her: *Flytande Bjørn* av Frode Grytten. Så da tenkte jeg at jeg skulle spør deg først, eh, hva er det denne boka her handler om egentlig?

Vilde: Den der, den handler om masse- (blar i boka og ser opp med et lurt smil) en masse bjørner som flyter i elva, neida.

Lars: Hehe.

Vilde: Hehe. Nei, det er, eh, om en gutt som blir funnet i, eh, han blir presset av veien. Han blir funnet død i ei elv. Også er det om en journalist som, eh, prøver å-. Vel det er ikke bare en journalist men det er han vi følger hele veien, som prøver å finne ut hva som egentlig har skjedd.

Lars: Mhm.

Vilde: I dette vesle samfunnet. Også... finner han vel ut at det har skjedd noe... (telefonen ringer). Jeg må bare ta den her, jeg. (Tar opp telefonen. Forteller personen i den andre enden at hun ringer opp igjen. Legger telefonen tilbake på bordet) Og da... er det... nei, det er vel egentlig det at han prøver å finne ut hva som har skjedd med den der... hvorfor det har skjedd. Og så er det noe... eh, somaliere og litt sånn asylmottak og han der Ronaldo...

Lars: Mhm.

Vilde: ...var det ikke det han heter? Ronaldo, Ronaldino... Ronaldo var det-

Lars: Ronaldo, ja. Han lille asylsøker gutten.

Vilde: Den vesle med genseren.

Lars: Ja.

Vilde: Det er liksom... det er rundt der det dreier seg hele tida.

Lars: Jaja, så, ehm, hvem er det som havner på sjøen? Hvem er det som drukner?

Vilde: Det er, ehm, han Ronaldo, tenker du på?

Lars: Nei, helt i starten-

Vilde: Åh, det var han der Pedersen.

Lars: Ja. Og hvem er han Pedersen egentlig?

Vilde: Det er en gutt som egentlig er med en sånn der gjeng, som er litt sånn ugreie og har drevet med masse rart egentlig. Litt sånn, tror at en kan bli litt sånn, driver med litt sånn småting, sånne småkriminelle ting.

Lars: Småkriminelle ting?

Vilde: Ja, men ikke sånn der, eh, sånn, eh... litt sånn bøllete.

Lars. Litt sånn bøllegutter?

Vilde: Ja.

Lars: Rabagastgjeng?

Vilde: Ja! Ordentlige gærninger. Hehe. Fra Veme.

Lars: Hehe.

Vilde: Hehe.

Lars: Ja, de kunne nesten vært fra Veme. Hehe.

Vilde: Ja, det tror jeg nok. Hehe.

Lars: Ja, så... hvem er det som, hvem er det som tar livet av denne gutten da?

Vilde: Vi vet jo egentlig ikke. Jeg måtte ringe til hun Turid jeg for å spørre "Har jeg misforstått hele greia?" Er det han der... Nilsen? Nei?

Lars: Samson Nilsen?

Vilde: Samson Nilsen var det. Ja. For det kommer ikke en sånn der, for det er bare det han har funnet ut selv, det da.

Lars: Ja?

Vilde: Men på grunn av at han er såpass høyt oppe i rang i... i Odda. Og disse som er vitner, han vil ikke angi dem. Så blir det jo, en vet jo ikke det virkelig er ham.

Lars: Ja?

Vilde: Men det er mye som peker imot at det er ham, da.

Lars: Ja? For han helten vår, han journalisten, han, eh, driver og etterforsker saken og så finner han ut at det er denne, eh, Samson Nilsen da-

Vilde: Ja.

Lars: ...som står bak. Og hvordan finner han ut det da?

Vilde: Nei, han, eh... Skal vi se, det finner han ut når han er på, eh, skal vi se... første er vel når han der... han der... det var han der som var ved, eh, elva. Han der som satt ved elva all sin tid. Jeg husker ikke hva han heter for noe, jeg.

Lars: Åh ja, han ja. Han husker ikke jeg hva heter heller. Fylliken?

Vilde: Han hadde vel sett denne hvite bilen, var ikke det han da? Eller var det guttungen? Den der som hadde vært, den som hadde-

Lars: Ja, det var vel kanskje guttungen som hadde sett bilen.

Vilde: Ja, det var guttungen som hadde sett bilen, ja. Og så... det var han, og så var det... han der som satt på den der puben støtt. Han lange, han som jobba på, som fortsatt jobba på fabrikken.

Lars: Ja, han fagforeningsmannen? Han-

Vilde: Ja, han. Hva var det han het for noe igjen da? Han som bodde sammen emd hun som var så kjempestor?

Lars: Ja, ja! Han, hva var det han het for noe igjen da? Han het, eh, Arthur Nilsen.

Vilde: Arthur Nilsen, ja! Stemmer. Og han også fortalte, eh...

Lars: For hva er det Arthur Nilsen forteller?

Vilde: Skal vi ser her nå... (kort pause) Han forteller at de bruker disse serberne til å ta ut utstyr fra fabrikken.

Lars: Ja?

Vilde: Og så sender de det ut, de selger det ut av Norge. For at de skal melke det som er igjen av fabrikken uten at noen merker det, for den skal bli lagt ned allikevel, så å si, det er vel bare igjen denne formannen, denne Nilsen da.

Lars: Ja?

Vilde: Så... (kort pause) Skal vi se...

Lars: Men hva har dette å gjøre med han gutten som dør helt i starten?

Vilde: Jo, han fant ut, vet du.

Lars: han fant det ut?

Vilde: Ja! Han så at serberne drev på der. Og så ville vel han sladre om serberne, og da hadde, eh, hadde han mistet arbeidskraften sin da. Og kanskje de sladra om at de var der for at han hadde

gitt dem beskjed om det. Han Samuel eller-

Lars: Han Samson?

Vilde: Han Samson, ja. Så sånn fant vel han ut det da.

Lars: Ja. Så hva er det han gjør for noe da, når han finner ut hvem som står bak?

Vilde: Da reiser han til han, eh, Samson Nilsen og eh, han har med seg rifle? Var det ikke det?

Lars: Jo! Rifle ja, stemmer.

Vilde: Og så skulle han liksom, han skulle egentlig... men han dro til ham da. Han var vel ikke akkurat blid fordi han hadde gjort sånn at Ronaldo datt i vannet og... han døde jo til slutt han også.

Lars: Ja, for Samson Nilsen mistenkes for... han Robert mistenker Samson Nilsen for ikke bare å ha tatt livet av denne Guttorm Pedersen, men også av Ronaldo, for han havner også i vannet.

Vilde: Ja! Han gjør det, vet du. Så... det er vel det som gjør sint på ham, der og da, for han har vel fått et nært forhold til Ronaldo. Når han reiser opp dit, så er det jo mye folk der da. Men han sier vel ingenting der og da, til folkene der. Han bare, eh, han slår ham ned og så reiser han. Men han sier ikke noe der, tror jeg. Husker ikke det, faktisk.

Lars: Nei... For det som skjer er at han reiser opp til denne villaen og der konfronterer han Samson Nilsen.

Vilde: Mhm.

Lars: Og så slår han Samson Nilsen ned.

Vilde: Ja.

Lars: Og hva skjer da?

Vilde: Nei, han, eh... Mener du med Samson Nilsen?

Lars: Ja, skjer det noe med ham? Blir han revet ned fra sin høye hest eller... får han fortsette i samme dur?

Vilde: Ja, han får vel det. Han, eh, Robert... han sier ingenting til noen, for de som han har som vitner, de som har sett det de har sett og hørt det de har hørt-

Lars: Ja?

Vilde: Han vil ikke gjengi det til noen, for de har spurt om de kan være anonyme. Så derfor skjer det jo egentlig ingenting med ham, hvis ikke jeg misforstod helt, for det var der jeg måtte ringe og spørre Turid i går, for: "Er det noe jeg har gått glipp av her?" Så sånn sett så blir ikke han tatt

eller noe sånt.

Lars: Nei?

Vilde: Men... nei, så det er vel det jeg konkluderte med i alle fall.

Lars: Så... så det som skjer på slutten er at han tar et oppgjør med denne Samson Nilsen, men det får ingen konsekvenser-

Vilde: Nei!

Lars: ...for ham?

Vilde: Nei!

Lars: Så han har ikke noen god sak mot Samson Nilsen og-

Vilde: Nei.

Lars: ...han kan ikke sende politiet på ham og... han får liksom ikke gjort noe da?

Vilde: Nei, han skriver denne rapporten, men han sletter den før han gjør noe med den. Så det er jo liksom... det har ikke kommet noe lenger liksom, ikke uttad, men i seg selv så har han nok det, for han har funnet ut en del selv da.

Lars: Ja?

Vilde: Så... så det var en litt overraskende slutt, sånn sett.

Lars: Ja. Syns du slutten er... god?

Vilde Eh... (kort pause)

Lars: Var den tilfredsstillende liksom?

Vilde: Overraskende og spesiell. Som regel så er det jo.. alt går bra, vet du. Hehe. Ja. Så det var en litt uvant slutt.

Lars: Uvant slutt, ja?

Vilde: Men det er sikkert sånn som skjer noen ganger, vil jeg tro.

Lars: Ja?

Vilde: Jaja. I hvert fall hvis det er noen som sitter litt høyere enn deg. Ja.

Lars. Mhm. Så du føler kanskje at den gjenspeiler virkeligheten på måte?

Vilde: Ja, jeg tror nok kanskje det. Det vil jeg nok tro. Men egentlig, når du tenker på han som journalist, så var han vel egentlig ganske samvittighetsfull da, som ikke anga de som faktisk hadde sagt det de visste.

Lars: Ja. Men hvordan-

Vilde: Og det er jo sjelden. Hehe. Det vet jeg ikke.

Lars: Ja, for det er jo også en annen journalist med i denne boka?

Vilde: Ja, han der-

Lars: En sånn vittigper fra Bergen?

Vilde: Ja. Han som får seg en kilevink?

Lars: Han Erik Bodd.

Vilde: Ja.

Lars: Så hvorfor får han en kilevink?

Vilde: Vet du hva? Det husker jeg ikke. For jeg leste om at han gikk med en sånn fille, og da tenkte jeg ”Hvorfor hadde han fått seg en sånn da?”

Lars: Hehe.

Vilde: Så det husker jeg ikke.

Lars: Nei. Eh... og så er det også med en dame, eh...

Vilde: Ja, Irene?

Lars: Irene, ja! Hvem er Irene?

Vilde: Det er svigerinnen hans. Hun har også vært elskerinna hans i mange år.

Lars: Oi?

Vilde: Jaja. Der er det action, skjønner du.

Lars: Så hva slags action er det snakk om?

Vilde: Nei, de... det blir vel ikke sånn kjempeaction, for hun var jo borte ei lita stund etter de hadde vært på hyttetur.

Lars: Ja?

Vilde: Og når han våkner opp om morgenen, så er det ingen der.

Lars: Nei, for da har hun stukket av?

Vilde: Stukket av, ja. Og etter det så var det ingen som visste hvor hun var hen, men plutselig så var hun tilbake. Det kom aldri fram hvor hun egentlig hadde vært hen. Hun hadde vel bare tatt seg en liten... breakout, tror jeg, og tenkt litt sikkert.

Lars: Så hva slags dame er hun Irene? Er hun... altså, det virker som om hun holder på med både Robert og broren hans?

Vilde: Frank?

Lars: Frank, ja.

Vilde: Ja. Ja, hun gjør jo det da. Så hun vet vel ikke egentlig helt hva hun vil, kanskje?

Lars: Ja, hun er litt ubesluttsom?

Vilde: Ja, det kan virke sånn. Så... nei, så dette kommer de sikkert til å fortsette med, det fortsetter sikker enda. Hadde det vært sann historie.

Lars: Ja?

Vilde: Ja, det vil jeg tro. For det var sånn: "Ville og ville ikke, ville og ville ikke." Det var liksom opp til henne hele tida. Han må jo være litt dott han også-

Lars: Hehe.

Vilde: ...som syns det var greit. Hehe.

Lars: Hehe, ja.

Vilde: Men jeg vet ikke. For nå fikk jo han broren hans også vite om det da. Så kan jo hende at det skjer forandringer etter hvert, men det tror jeg ikke. For det var jo... på slutten så hadde hun jo kommet tilbake, og da var alt vanlig igjen liksom.

Lars: Ja?

Vilde: Selv om han Frank visste det. Så... (kort pause) Hun fikk det vel som hun ville da. Hun fikk i både pose og sekk.

Lars: Jaja. Så det skjedde ikke noen forandring i forholdet deres? De begynte... det begynte med at han var elskeren hennes og det slutter med at han er elskeren hennes?

Vilde: Ja, det slutter i alle fall med at hun har kommet tilbake, og vi får vel egentlig ikke vite noe mer enn det. Men jeg vil bare *anta* at... jaja, ettersom han Frank, eh, har fått greie på det, så kan det jo hende at det ikke skjer noe mer heller. Men det vet en jo aldri.

Lars: Nei? Så det er litt usikkert?

Vilde: Alt er egentlig litt usikkert på slutten i den boka der. Hehe.

Lars: Ja. Hehe. Så, eh... (kort pause) Denne boka her handler jo også veldig mye om Odda.

Vilde: Mhm.

Lars: Hva syns du om, eh, måten Odda presenteres på og portretters på?

Vilde: Ja, egentlig greit. Det er ikke så lenge siden jeg var i Odda, eller vel, det er vel en tre-fire år siden, så jeg savna *Hildal*, jeg da. Hehe. Jeg drev å leita... jeg begynte å lese om Odda, såne ting-

Lars: Hildal?

Vilde: Ja, det er et lite sted rett ved siden av ei elv ved Odda, og jeg tenkte ”Kanskje det er noe der også?” liksom. Så nei, jeg syns han har beskrevet plassen veldig bra. Jeg syns det. Selv om jeg ikke er kjent der i det hele tatt. Jeg har bare kjørt tvers igjennom.

Lars: Ja?

Vilde: Men en ser for seg et sånt lite samfunn, hvor det ikke er så langt å reise, for eksempel for å komme seg litt unna til hytta og sånne ting.

Lars: Ja, så du fikk et *tydelig* bilde av hvordan Odda er, liksom?

Vilde: Ikke sånn kjempetydelig, men jeg fikk sånn der... eh, det jeg så for meg da, var et sånt der lite samfunn som bare ble enda mindre liksom.

Lars: Ja? Enda mindre? Hvordan da?

Vilde: Dødde ut, pga av fabrikken som ga seg og han stengte der og... så... Hva var det han ordføreren sa? Han sa vel at de helt skulle hatt et drap hver uke, så kom Odda på kartet.

Lars: Hehe.

Vilde: Hehe.

Lars: Hehe. Ja, det er jo litt av en holdning.

Vilde: Ja, hehe.

Lars: Ja, så hvordan syns du Odda, syns du det virker som et koselig sted eller som et-

Vilde: Egentlig ikke. Ikke sånn, med tanke på hvor mye som skjedde der, eller, liksom, sånn beskrivelsene av Odda er jo... det er... jeg syns det virker koseligere i virkeligheten enn det en leste om der. Det ble litt sånn, alt var liksom litt negativt, på en måte.

Lars: Negativt, sier du?

Vilde: Men ikke sånn der, ikke uten naturen og sånn, men det var sånn der... Eh, fabrikken ble borte og asylmottaket var der, og, eller det er jo ikke negativt i seg selv sikkert, men det virket som det var et sted som bare ble mindre og mindre. Det ble mer og mer stusselig å være der.

Lars: Hehe, ja.

Vilde: Hehe. Men naturen og sånn, den er jo sikkert grei da. Den har han vel egentlig ikke skrevet så mye om heller da. Bare den elva og oppover mot hytta.

Lars: Ja?

Vilde: Og så opp mot den toppen, der han møtte han der... Arthur og han Samson, eller hva han

het for noe. Det var der de møttes da Robert fulgte etter dem.

Lars: Ja, ved den fossen?

Vilde: Ja, han kjørte etter dem, vet du. Han kjørte etter den ene og så stod den andre der.

Lars: Ja, og så parkerte de ved en foss... Vøringsfossen eller hva den nå het-

Vilde: Låtefossen.

Lars: Låtefossen var kanskje! Stemmer det.

Vilde: For den er jo fin.

Lars: Ja?

Vilde: Nei, så den var helt allright, sånn... beskrivelse av hvordan det var der liksom. Men jeg syns ikke hørtes så kjempetrivelig ut der egentlig.

Lars: Nei? Det er ikke et sted du kunne tenke deg å bosette deg?

Vilde: Nei, ikke akkurat.

Lars: Hehe.

Vilde: Hehe. Litt avlegges.

Lars: Ja, så tror du det bildet han forfatteren tegner av Odda stemmer overens med virkeligheten?

Vilde: Hmm... Det gjør det nok sikkert. Ihvertfall... Nei, jeg vet ikke. Tenker du på selve naturgreiene eller selve Odda?

Lars: Nei, mer sånn på sinnsstemningen kanskje?

Vilde: Nei, tror vel egentlig ikke det, for den var litt sånn der... Eh, drakk hver dag fra morgenen av nesten, og var liksom litt sånn... der. Han var nok ikke den som ”Yes! Nå er jeg våken! Det blir den dagen.”

Lars: Så du føler det kanskje blir veldig mye Odda beskrevet gjennom øynene hans da?

Vilde: Mhm.

Lars: For han er litt sånn depressiv og-

Vilde: Litt depressiv periode.

Lars: ...og ser liksom Odda gjennom den... depressive tåka?

Vilde: Ja, det virker sånn. For alt er liksom... litt tungt.

Lars: Ja?

Vilde: Ja. Hehe. Altså jeg syns, akkurat om stedet, så tenker jeg at det må jo være... og med noen andre så hadde en kanskje fått en litt annen forklaring. Ja.

Lars: Ja. Så hva slags inntrykk gjorde egentlig boka på deg? Hva slags inntrykk sitter du igjen med etter å ha lest den? Er det noe du sitter og tenker over?

Vilde: Grubler på, liksom?

Lars: Ja?

Vilde: Nei, egentlig ikke. Det er jo... det er grei nok bok, men, eh, jeg har lest bedre.

Lars: Ja?

Vilde: Ja, det har jeg gjort. Så det er sånn... jeg ble litt sånn, ettersom jeg ringte til hun Turid da. "Har jeg misforstått noe?" Så jeg ble litte granne forvirret. Jeg trodde kanskje jeg ikke hadde fått med meg alt. Men det er fordi slutten var annerledes enn det jeg vanligvis pleier å lese sikkert.

Lars: Ja, så det er spesielt slutten som gjør at han, eh, kunne vært litt bedre da?

Vilde: Åh, neida, det er ikke sikkert den hadde vært noe bedre, men jeg trodde jeg kanskje hadde misforstått noe. At jeg hadde hoppet over en side eller noe sånt, uten at jeg visste om det selv. Så, men boka i seg selv var egentlig helt grei. Men jeg har lest bedre. Det var ikke sånn at jeg ikke klarte å legge den fra meg. Det var noen ganger inne i her hvor det var: "Oi, nå må jeg lese ferdig liksom her", for da var det litt fengende. Men ellers så var den ikke sånn kjempefengende, sånn summa summarum egentlig.

Lars: Nei. Så du måtte liksom slite litt med å-

Vilde: Nei, ikke slite. Men det virket som om det var, ikke kjedelig, men litte granne sånn... uvant, kanskje, i måten å skrive på, kanskje.

Lars: Ja, fordi den er skrevet på nynorsk?

Vilde: Nei, det hadde ingenting å si, men det var mye "Jeg sa", "han sa", "jeg tenkte" og sånne ting liksom, så det ble liksom, jeg følte at når jeg leste så ble det litt sånn oppstaket, akkurat som om jeg leste sånn... Eh, jeg vet ikke jeg. Men, eh, den var litt sånn... ikke tung å lese, men den var litte granne oppstaket å lese, syns jeg.

Lars: Ja. Så det var liksom, plutselig ble det liksom stopp i handlingen på en måte, tenker du på eller?

Vilde: Ja, nei, egentlig ikke det. mer sånn der... det ble så mye sånn: "Han sa det" og "hun sa det" og "så tenkte jeg det", og det ble veldig mye sånn der... du vet, sånne...

Lars: Gåsetegn?

Vilde: Så, men... De var helt grei, den var det. Men ikke noe sånn der: "Wow!" Hva slags

anmeldelser har den fått, forresten? Jeg har ikke lest det en gang, jeg. Litt sånn terningkast, det er vel ikke det?

Lars: Det er vel ikke så mange terningkast når de anmelder bøker.

Vilde: Nei, det er vel kanskje ikke det.

Lars: Men denne boka har jo da vunnet, eh, Riverton-prisen. Og Riverton-prisen er jo da en pris som gis til beste *krimroman*.

Vilde: Ja-ha?

Lars: Syns du at den fortjente det?

Vilde: Er det i Norge eller?

Lars: Det er i Norge, ja.

Vilde: Ja. Nei, jeg syns ikke det.

Lars: Nei?

Vilde: Nei, jeg, eh, for eksempel, eh... Anne Holt...

Lars: Ja?

Vilde: Det er ikke sikkert hun skrev noe i 2005 da, men det er mange som er, som kanskje skriver, men det er jo-

Lars: Ja, for hva gjør en-

Vilde: Det kommer helt an på hvem som leser det, det. Alle har jo hver sin måte, eller mening om det, vil jeg tro.

Lars: Men hva mener du gjør en krimroman god? Eller hva skal til for å... at en krimroman skal være riktig god da? Altså, hva er det som må være på plass?

Vilde: Det må jo være at man ikke vet hvem som har gjort det før helt på slutten, i hvert fall.

Og... at det... vel, jeg syns det er alright at det blir en slutt også, jeg da. At det skjer noe med den som faktisk har gjort det.

Lars: Ja?

Vilde: Ja.

Lars: At man får en ordentlig oppklaring?

Vilde: Ja. Men sånn som med den her, så vet en jo egentlig ikke noe før på slutten her heller. Men jeg tenkte meg det, lenge før, fra den hvite bilen tenkte jeg meg at det kunne være ham. Og sånn sett så er det jo litt artig, at man kan tippe på folk liksom.

Lars: Jaja.

Vilde: Så det var jo egentlig... jeg syns det er allright, at man har muligheten til å tippe på forskjellige.

Lars: ja, riktig.

Vilde: Så ja, nei, noen bra krimroman... det må være at, syns jeg da, at en hele tida her muligheten til å tippe på hvem det kan være.

Lars: Ja. At du liksom blir presentert for de bevisene som foreligger og at du som leser da, har muligheten til å gå igjennom de bevisene og komme til din egen konklusjon-

Vilde: Mhm.

Lars: Før det hele avsløres?

Vilde: Ja. Sånn som, det er flere ganger jeg har lest, ikke den, men andre bøker, som en måtte bla tilbake i boka for å se: "Var det sånn det var eller?" og det syns jeg er litt artig da, når det blir sånn at en lever seg ordentlig inn i det på en måte.

(kort pause)

Lars: Så i lys av det så syns du at den boka ikke fortjente Riverton-prisen?

Vilde: Jeg vet ikke. Er det en sånn...?

Lars: Altså, det er en pris for beste *krimroman*.

Vilde: Nei, jeg syns egentlig ikke det.

Lars: Nei?

Vilde: Nei. Det syns jeg ikke.

(Kort pause)

Lars: Ehm, hva tror du, eller hva mener du er bokas hovedtema? Altså, hva er det denne boka tar opp egentlig? Boka har sikkert flere temaer, men hva er det som liksom... hovedtema da? Ved siden av kriminalintrigen?

Vilde: Hovedtema er vel egentlig litt den der, eh, asylgreiene, har jeg fått inntrykk av. Eller, det var det jeg tenkte.

Lars: Ja?

Vilde: Utenlandske folk i forhold til kriminalitet og sånne ting. De ble jo hengt ut med en gang da. Så... ja, det var vel egentlig det, også han journalisten han virket jo veldig sånn lei, men det er han jo gjennom hele-

Lars: Hehe.

Vilde: Det virker jo som om han egentlig burde skiftet jobb da. Men det er jo, det er en annen sak.

Lars: Ja?

Vilde: Ja. Så det blir litt sånn der om, eh, asyl og den utenlandsk, rasistgreier. Men det er jo kanskje fordi det er et lite sted, vil jeg tro, for det er vel ikke, jeg vet ikke hvor mange som bor i Odda, jeg...

Lars: Det er vel ikke så mange.

Vilde: Og nå er det enda mindre, ettersom Pedersen døde. Hehe.

Lars: Hehe. Ja, hehe. Og hvis vi tar med Ronaldo, så er det-

Vilde: Ja, hehe. Det ble jevnet ut der da. Hehe.

Lars: Hehe.

Vilde: Men vi fikk aldri vite hvor disse her, det var jo sånne små asylsøkere som ble borte. Det var jo, først så var det... Nei, det var endene det!

Lars: Ja.

Vilde: Endene var det.

Lars: For det var en sånn andemor som begynte med fem unger og så-

Vilde: Ble én og én borte.

Lars: Måkene tok dem.

Vilde: Ja. Det var jo ingen asylsøkere, men det kan jo hende at det var utenlandsk and?

Pekingand!

Lars: Ja, hehe. Kanskje det?

Vilde: Hehe.

Lars: Innflytterand?

Vilde: Hehe.

Lars: Innflyger?

Vilde: Innflyger, ja, hehe.

Lars: Hehe. Ja, men da har jeg vel så langt fått svar på de spørsmålene som *jeg* hadde forbredt.

Vilde: Ja.

Lars: Eh, du syns boka var allright å lese. Eh, men du kunne lett legge den fra deg innimellom,

men det var også noen steder hvor den var veldig morsom å lese.

Vilde: Mhm.

Lars: Og så syns du at slutten er litt uklar. Du skulle gjerne visst litt mer om hva som egentlig skjedde og, eh... Gjerne hatt en litt bedre oppklaring.

Vilde: Mhm.

Lars: Og så syns du at, eh, bokas tema er på den ene siden Robert og hans... trøblete forhold til seg selv og til alle andre-

Vilde: Ja.

Lars: Men også at den handler litt om asylmottaket der og-

Vilde: Rasistiske sånne ja.

Lars: Litt sånn konflikter mellom innvandrere, asylsøkere og noen fra Odda da.

Vilde: Mhm. Ja.

Lars: Og så syns du også at romanen egentlig ikke fortjente Riverton-prisen.

Vilde: Nei. Jeg syns ikke det.

Lars: Så det... Nei, jeg syns du har gitt veldig gode svar. Veldig interessante svar.

Vilde: ja, da har jeg vel fått med meg det som stod er i hvert fall da? Eller? Hehe.

Lars: Jaja. Det er ikke noen eksamen det her, vet du.

Vilde: Neida, hehe.

Lars: Det er jeg som skal opp til eksamen. Hehe.

Vilde: Jeg håper du får brukt det til noe da.

Lars: Det er det helt sikkert. Så, er det noe du har lyst til å legge til eller er det noe du lurer på før vi avslutter intervjuet?

Vilde: Nei, egentlig ikke.

(Opptak ferdig)

9.6. Intervju 4: Olga

Lars: Nei, men da tenker jeg vi bare starter å spørre deg: Hva handler denne boka her egentlig om? Hva er det som skjer?

Olga: Det skjer jo veldig mye da. Egentlig, det som, det handler jo om han som er journalist på dette lokalkontoret i Odda.

Lars: Mhm?

Olga: Om det som skjer i Odda. Og det som skjer mellom han og broren, som er politimann, og om denne unge gutten som blir pressa ut i elva og alt som kommer i tillegg til det, liksom. Og om Odda som, jeg har aldri vært der, men jeg kjenner faktisk flere som er der ifra, og jeg kjenner, en av mine tidligere sjefer, han jobba jo i Odda fra han var ganske ung, han. Han ble for øvrig ansatt som varesjef i Odda da han var nitten år, han.

Lars: Mhm?

Olga: Han som, eh, han var jo disponent på Ringerike samvirkeag i mange år. Han druknet forresten, for noen år siden. Og jeg har jo hørt en del om Odda, og denne boka den forteller hvordan det er i Odda etter at den her store fabrikk ble lagt ned.

Lars: Mhm, smelteverket?

Olga: Smelteverket. Så jeg syns det var ei interessant bok, for det at, eh... Han er jo fra Odda, han Frode Grytten, så mye av det han skriver det er jo sant, for å si det sånn.

Lars: Mhm?

Olga: Det er ikke bare oppdiktet, men selvfølgelig er jo disse hovedpersonene oppdiktet, men, eh... Jeg syns boka var litt tung å komme i gang med. Og så til å begynne med så var det litt uvant å lese nynorsk igjen, for det er det en stund siden jeg har gjort. Men jeg syns boka var... den var litt spennende da jeg først kom inn i den.

Lars: Mhm. Så den var tung å komme i gang med, men spennende når du først kom i gang?

Olga: Ja, jeg syns det. Og jeg syns han skriver godt om, eh... om folk i Odda og hvordan de opplever det der... og likedan med innvandrere som kommer til et sånt sted, eller ja... disse her, eh, som blir plassert på disse flyktningmottakene rundt omkring.

Lars: Mhm, disse asylsøkere?

Olga: Disse asylsøkerne. Det er jo ikke bare å sende folk til et sånt et sted hvor det ligger så mye, eh, under, liksom. Så mye sånn... jeg regner med at på et sånt et sted så har det vært, eh... ja,

folk går arbeidsledige, ikke sant, og det er jo bønn i bøtta.

Lars: Mhm.

Olga: Og så er de kanskje litt misunnelige, misunnelse for at, det forteller han jo også, det er jo noen som har fått fortsette, i alle fall én som har fått lov til å fortsette å jobbe med vedlikehold og sånn, og så er det da noen som synes at ”Det her, det er ikke han som skulle hatt den jobben”, ikke sant? ”Det var enten jeg eller den...” Det er tydelig at det ligger noe under i samfunnet der, som ligger og ulmer litt.

Lars: Mhm?

Olga: Og så midt oppe i dette da, så kommer jo dette asylmottaket. Og så er det jo der også da, som alle andre steder, at det er noen som ikke helt greier å, hehe, følge... ja, både med narkotika og alt det der, det har de jo der også på dette vesle stedet.

Lars: Mhm.

Olga: Det er ganske, han utlever Odda ganske kraftig.

Lars: Hehe.

Olga: Jeg må si det.

Lars: Han utlever Odda, ja?

Olga: Ja. Han gjør det. Han er ikke nådig mot hjemstedet sitt. Hehe.

Lars: Ja, hvordan vil du, liksom, si at skildringen hans er? ”Ikke nådig”, sier du?

Olga: Ja, nei, han er jo liksom... Han er liksom, eh... Han sier vel kanskje ting i denne boka som... Jeg vet ikke hvordan andre som bor i Odda ser på bøkene hans, jeg? Det skulle vært moro å vite. Hehe.

Lars: Hehe.

Olga: Det bor jo fortsatt en del folk der, da men. Det som da skjer i Odda nå er vel at alle de unge reiser og så blir de eldre igjen.

Lars: Ja, så du føler at han Frode Grytten, han gir ikke et veldig flatterende bilde av Odda?

Olga: Han gjør jo ikke det.

Lars: Nei? Hvordan vil du skrive den sinnsstemningen som han-

Olga: Nei, jeg vet ikke riktig. Jeg er ikke så flink til å snakke om sånne ting, men jeg syns det, det ligger hele tida noe under. Og denne kjærlighetshistorien til han journalisten da og kona til broren, svigerinnen hans, det er jo... Han er ikke helt nådig mot henne heller da, men sånn som

jeg oppfatter henne så vil jo hun helst ha begge to, hun da. Både ham hun er gift med og...

Lars: Hehe.

Olga: Hehe. Det blir jo litt rart ut av det der også, da.

Lars: For hva er det som skjer der? Du har liksom Robert, og så har du broren Frank og så har du Irene-

Olga: Ja.

Lars: Og du sier at Irene er interessert-

Olga: Ja, hun er jo litt sånn-

Lars: I begge to?

Olga: Ja, hun vil vel ha i både pose og sekk, hun.

Lars: Hehe.

Olga: Nei, jeg vet ikke, men. Det virker litt rart. Men en skal ikke se bort ifra at det... at det, at sånt kan skje da, men det er jo litt rart likevel. Og det er klart, på et lite sted som... Folk legger merke til og lager seg... ja. Nei, det var ei litt spesiell bok.

Lars: Ja. Men helt i starten så skjer det jo et sånt, eh, det er en gutt som har, fra denne Heimevernsgjengen som havner i sjøen og mets sannsynlig så har han blitt dyttet og han drukner.

Olga: Ja.

Lars: Og så setter jo han journalisten i gang med å etterforske saken på vegne av Bergens Tidende. Hva er det han finner ut?

Olga: Ja, nei, det skjønnte jeg nok ikke helt heller. Men det var jo, klart, han fant vel ut at det var han sønnen til disse her, som jo var nordmenn da som ikke var asylsøkere, eh, som nok hadde vært med på dette her og, eller, nei, hvordan var dette? Nå begynner jeg å surre.

Lars: For først tror politiet og alle de andre journalistene, for det kommer mange journalister til Odda-

Olga: Jada, det er klart.

Lars: De tror jo at det er serberne som står bak, fordi, eh, han heimevernskaren og de andre heimevernsgutta, de hadde hatt en beef med disse serberne. Men han Robert han tror ikke det er serberne.

Olga: Han tror ikke det. Han tror rett og slett at... at det er, hmmm... ja, at det er noen andre som har vært utfor et eller annet da. Han tenker vel på han der som, eh, drikker og bruker litt dop og...

men som faren holder ei hånd over og greier. Jeg tror det var sånn jeg oppfattet det... Jeg tenkte jeg skulle ha lest den én gang til, bare for å ha fått litt mer...

Lars: Det er jo en fyr som Robert kaster mistanken sin mot, og det er Samson Nilsen.

Olga: Det var det han het igjen ja.

Lars: Hva slags kar er han Samson Nilsen?

Olga: Ja, hehe. Han var vel ikke helt god, kanskje. Det, Samson Nilsen, var det han som fikk fortsette å jobbe?

Lars: Nei, det var Arthur Larsen det.

Olga: Ja.

Lars: Samson Nilsen det er han der tidligere Speedway-sjåføren-

Olga: Åh ja. Som har drevet med mye rart.

Lars: Ja.

Olga: Ja. (Pause) Nei, jeg vet ikke jeg.

Lars: Nei? Du husker ikke?

Olga: Nei, jeg burde visst ha lest den én gang til.

Lars: Neida, det er ikke så farlig. Det er ikke en eksamen dette, som sagt. Det som skjer da er at han, eh, han Robert får vite av denne Ronaldo, denne innvandregutten som han blir kamerat med, at-

Olga: Ja, og som vel drukner til slutt?

Lars: Ja, han som drukner til slutt, og Robert får vite av Ronaldo at, eh, Ronaldo hadde sett en hvit Subaru Impreza eller et eller annet. Og så finner han ut hvem som eier denne hvite Subaru Imprezaen og det er da denne Samson Nilsen. Så han tar og skygger ham Samson Nilsen da, og finner vel ut etter hvert at Samson Nilsen, eh, har noe å gjøre med denne, eh, ulovlige slaktingen av smelteverket.

Olga: Ja, akkurat. Ja, ja. Stemmer, ja. For de kjørte jo av gårde med maskiner og alt mulig rart.

Lars: Stemmer.

Olga: Jada.

Lars: Og det får han jo vite fra denne Arthur Larsen, som er tidligere fagforeningsmann. Og... så... (kort pause) Øh... Ja, hva syns du om han Ronaldo, forresten? Han lille asylsøkergutten?

Olga: Ja, han oppfører jeg vel stort sett som, eh, ja, jeg vet ikke. Han er jo bare, var det ti år han

var?

Lars: Ja.

Olga: Det er jo... Han vil jo ikke noe annet enn å ha det godt, han. Fiske og treffe og være sammen med folk som... han, eh. Sånn oppfatter jeg det i alle fall. Men du får liksom ikke tak i ham, om han har noen foreldre eller noe sånt noe.

Lars: Nei?

Olga: Det skjønnte jeg ikke helt. Men Robert tar seg jo av ham og så svikter, gutten føler vel at Robert svikter ham på slutten.

Lars: Ja? For hva er det han lover Ronaldo?

Olga: Ja, at han skal ta seg av ham, og... Ja.

Lars: Mhm. Men det gjør Robert ikke?

Olga: Nei, han gjør jo ikke det! For han reiser jo fra ham, og så stikker Ronaldo av og så drukner han også da.

Lars: Ja?

Olga: Ja.

Lars: Ja... han reiser vel bort og så, eh, kommer han tilbake og så er Ronaldo borte.

Olga: Ja?

Lars: Og så går han ned på puben og så sitter han og tar seg noen øl, og så plutselig kjører det en ambulanse forbi.

Olga: Ja. Akkurat. Og da har han jo falt til vanns.

Lars: Ja. Og hva er det er som skjer da? Hva er det Robert gjør da, når han oppdager at Ronaldo har falt i vannet og-

Olga: Nei, det husker jeg faktisk ikke.

Lars: Hehe.

Olga: Det er visst blitt borte. Hukommelsen er ikke... Jeg burde ha lest den en gang til.

Lars: Ja, nei, men jeg kan hjelpe deg med hukommelsen, jeg. Det som skjer er at han mistenker jo denne Samson Nilsen-

Olga: Ja, for å ha-

Lars: For å ha dytta først han heimevernsgutten-

Olga: For at det han Ronaldo har jo sett noe. Så det krimelementet kommer jo inn der da.

Lars: Ja. Og da tror han at Samson Nilsen har kvittet seg med Ronaldo for å unngå... vitner, da.

Olga: Mhm.

Lars: Så han reiser opp til Brucevillaen for å ta et oppgjør med Samson Nilsen.

Olga: Mhm.

Lars: Blir det noe oppgjør?

Olga: Nei... gjorde det da?

Lars: Husker du hva som skjer?

Olga: Nei. Det gjør jeg faktisk ikke.

Lars: Hehe. Ja, det som skjer er jo at han, eh, Robert han konfronterer Samson Nilsen. Og så ender det med at Robert slår han Samson Nilsen rett ned.

Olga: Mhm. Ja-a.

Lars: Og så er det... men så virker det liksom ikke som han Samson Nilsen har tapt da. For han Robert, det er ingen som griper inn og han Samson faller ikke av sin høye hest eller han blir ikke revet ned... Det er liksom Robert som kryper slukøret ut igjen.

Olga: Ja, og så avisa sender jo, den sender en annen opp dit også for å dekke dette her, så han føler seg vel litt forbigått der også, han Robert.

Lars: BT sender han Erik Bodd.

Olga: Bodd, ja, som tar over hele...

Lars: Ja, hva slags type er han Erik Bodd?

Olga: Eh... ja?

Lars: Er han samme type journalist som Robert?

Olga: Nei, det er han ikke. Absolutt ikke. Hehe. Han er vel mer en sånn, eh, storbyjournalist, for å si det sånn. Ute etter, eh, etter å skrive med store bokstaver. (Kort pause) Ja. Og så blir han jo konfrontert med broren sin også da, når han løper rundt med børsa.

Lars: Ja, for Robert reiser tilbake til denne hytta-

Olga: Hvor han møter hun-

Lars: Hvor Irene forlot ham. Men der møter han ikke Irene, men han møter broren sittende med ei rifle.

Olga: Mhm.

Lars: Hvordan vil du, eh, beskrive det møtet? Eller hva, husker du det møtet?

Olga: (Kort pause) Nei, de satt jo der og pratet om forskjellige ting da. Så... om hun Irene og... jeg vet ikke jeg. Jeg fikk vel...

Lars: Bare si det akkurat sånn som du husker.

Olga: Jeg fikk vel ikke akkurat det... når jeg tenker på det, så: "Kunne det foregått sånn i virkeligheten", liksom? Men her... ja. Han Frank sier: "Jeg trenger ikke skyte deg, du er allerede død." sier han til broren. Og det kan en vel kanskje si han er da. For så vidt.

Lars: Ja, hvordan da, tenker du på?

Olga: Jo, han har jo dummet seg noe skikkelig ut da.

Lars: Ja?

Olga: Ja, hehe, han har jo det. På den lille plassen. (Lang pause) Ja.

Lars: Han har liksom brutt med ett av de, hva skal man si, de ti bud? "Du skal ikke drive med din andres hustru" eller hva det heter? Hehe.

Olga: Ja. Akkurat.

Lars: Hehe.

Olga: Men det er, ehm, mulig jeg leste det litt overfladisk også, men jeg skjønnte liksom ikke helt, for at det hendtes jo til at han Robert og så hun Irene har hatt ei historie før hun giftet seg. Men at hun valgte, hun valgte han Frank da. Hun kunne fått begge to. Og det var vel det hun helst ville kanskje.

Lars: Ja? Hehe.

Olga: Men hun har jo fått unger, hun har jo barn da.

Lars: Ja, det kommer jo frem helt på slutten der at Frank og Irene har to barn sammen.

Olga: Ja. Så det må jo... (snyter seg)

Lars: Men denne boka her, den har jo da vunnet Riverton-prisen -

Olga: Den har jo det.

Lars: Og Riverton-prisen er jo en pris som gis til beste krimroman. Syns du det var fortjent?

Olga: Nei, jeg syns ikke det. Hehe. Jeg syns ikke det er den beste krimromanen jeg har lest. Det syns jeg ikke.

Lars: Hva er det som ikke -

Olga: Nei, det vet jeg ikke. Det mangler litt driv. Det er liksom litt, det er ikke så mye som driver ting fremover, syns jeg. Jeg syns mye av dette, det er ikke det at det ikke er interessant, nei, jeg...

jeg har (blar i boka) Jeg har lest temmelig mange krimromaner. Jeg har vel lest alt som finnes av Mankell og alt som finnes av... ja. Men det er, det var liksom ikke, akkurat det der...

Lars: Det er noe som mangler?

Olga: Ja. På en måte syns jeg vel kanskje det. Selv om jeg syns boka var bedre da jeg hadde lest en stund.

Lars: Er det noe ved selve kriminalintrigen som mangler kanskje?

Olga: Nei, jeg vet ikke det heller, men jeg syns ikke... Jeg kom i hvert fall ikke, jeg greide liksom ikke å komme helt under huden på disse menneskene han skriver om.

Lars: Nei? Hva syns du... altså, slutten er jo litt åpen?

Olga: Ja, og det hadde jeg jo regnet med også. For at dette er, holdt jeg på å skulle sagt, det er jo den slags bok.

Lars: Og det blir jo aldri noen ordentlig avklaring på hvem som egentlig drepte, eh, denne heimevernsgutten og om Ronaldo var utsatt for en ulykke eller, eh, om han ble drept?

Olga: Eller om han ble dyttet til vanns? Ja. Nei... og så er det jo det der, han kaller det "Flytande Bjørn". Han har jo sikkert en mening med det.

Lars: Ja? Hva slags mening da tror du?

Olga: Nei, da tenker jeg vel litt på alt det der som ligger under der, med alle de der, stemningene som, eh... med alle menneskene, liksom...

Lars: Alt som ulmer under overflaten?

Olga: Ulmer under overflaten, ja, regner med det.

(kort pause)

Lars: Hva slags inntrykk satt du egentlig igjen med etter å ha lest boka? Vi har vel kanskje vært innom det litt allerede, men hva slags hovedinntrykk satt du igjen med av boka etter å ha lest den ferdig?

Olga: (Leser "blurbene" på bokas bakside) Nei, når jeg leser det som står her: "Destruktivt og vakkert, så klaustrofobisk at det også for leseren blir vanskelig å puste", sier han Trygde Riis Gundersen i Dagbladet. Altså, jeg syns ikke det var så vakkert. Destruktivt, det var det vel kanskje. Men, altså, eh, det ble ikke så vanskelig for meg å puste altså.

Lars: Nei?

Olga: Og så her står det "Frode Grytten leverer velskrevet, melankolsk og smått surrealistisk" og

det kan jeg godt være enig i. Og så står det Ann Kristin Ødegård, Bergensavisen: ”Mesterlig stilsikkert Vestlandsnoir i Chandlers ånd.” Det sier ikke meg noen verdens ting.

Lars: Ja, Raymond Chandler, han er jo da en sånn hardkokt krimforfatter.

Olga: Ja?

Lars: Har du lest noe av Raymond Chandler?

Olga: Jeg har kanskje det, men jeg husker ingen av dem, i så fall.

Lars: Ja.

Olga: (kort pause) ”Gryttens språklig finstemte roman om kjærlighetssorgen til en gift kvinne og til Odda smitter den ene tristessen over i den andre mens galgenhumoren holder oss flytende”. Ja, det er en viss galgenhumor, det er jeg enig i. Det er det en i Dagsavisen som sier, og så sier Aftenposten: ”Så å si hver eneste setning i romanen er god å lese.”

Lars: ”Så å si hver eneste setning i romanen er god å lese?”

Olga: Ja. Det er jeg vel ikke enig i. Nå er det jo klart da, at en skulle lese litt mer på nynorsk. Men jeg har ikke noe problem med å lese verken dansk eller svensk.

Lars: Eller nynorsk?

Olga: Eller nynorsk, vanligvis. Men som sagt, jeg syns den var litt tung å komme i gang med.

Lars: Hmm.

Olga: Jeg har nok lest mer svensk og dansk enn jeg har lest nynorsk, altså.

Lars: Men når du først kom i gang, så -

Olga: Jada. Da tenker jeg ikke så mye over det.

Lars: Så kommer drivet litt bedre i gang?

Olga: Ja, da tenker jeg ikke over at det er nynorsk engang. Det blir akkurat som å lese... dansk er ikke noe problem. Men nå har jeg vært mye i Danmark, for mannen min var dansk, men... og svensk har jeg ikke noe problem med. Det er enkelte ord og uttrykk, men... det er det jo også på nynorsk. Det er jo mange vanskelige nynorskord da. Hehe.

Lars: Ja, men hva syns du egentlig om, du som er litt språkvant, hva syns du om språket som Frode Grytten har? Er det et vakkert språk eller er det -

Olga: Jeg syns jo egentlig er nynorsk er et vakkert språk jeg. Og sanger på nynorsk, det finnes ikke noe finere, egentlig.

Lars: Hva syns du om den stilen som han -

Olga: Den stilen?

Lars: Som Frode Grytten fører?

Olga: (Kort pause) Joda, den er vel sikkert... for han har vel brukt nynorsk hele sitt liv, ikke sant? Og for ham så er det naturlig å skrive på nynorsk, og det syns jeg det er fint han gjør. Men... det er mulig jeg er litt for gammel? For denne boka?

Lars: "Litt for gammel," sier du?

Olga: Ja. Kanskje?

Lars: Hvorfor det?

Olga: Nei, jeg vet ikke jeg. Jeg får liksom ikke helt... Nei, jeg syns vel ikke boka var så veldig spennende... Kanskje.

Lars: Så boka var ikke så veldig spennende? Hva -

Olga: Nei, jeg vet ikke. Men egentlig... nei, jeg vet ikke om det er riktig å si det heller. Det var jo ikke ei bok som jeg liksom nesten ikke kunne legge fra meg. Jeg har jo vært borte i mange sånne bøker som må bare... og det var det ikke. Men, eh, men jeg syns liksom lokalkoloritten og at han skriver om Odda, det syns jeg var veldig fint egentlig.

Lars: Mhm. Så det som er... det som du syns var bra med boka var egentlig miljøskildringen av Odda?

Olga: Ja, den syns jeg var bra.

Lars: Mer enn selve kriminalintrigen?

Olga: Ja. Den syns jeg kom litt mer i... eh, jeg vet ikke. Jeg syns nok den kom litt mer i bakleksa.

Lars: Ja? Den var liksom ikke hovedscenen, den var mer bakteppe, liksom?

Olga: Ja-ja. På en måte. Jeg så jo liksom for meg... eh, de snakker om det her, ja... disse her kafeene og dette greiene og alt... at de... nå dro han dit og... man kunne nesten lagd et kart, vet du, så... Hehe.

Lars: Hehe.

Olga: Hehe. Så en kunne liksom se at der bor den og der bor den.

Lars: Der bor han Arthur Larsen og der bor, eh, ja.

Olga: Kanskje det hadde blitt mer interessant da?

Lars: Kinarestauranten og der er Ali Baba kebab. Hehe.

Olga: Ja, ikke sant? Det er jo nesten litt, eh... Ja.

Lars: Ja, hva syns du om personbeskrivelsen av helten vår da? Han Robert Bell? Syns du at du får et interessant innblikk i ham eller er det mer overfladisk?

Olga: Jeg vet ikke om jeg syns jeg får så mye... Joda, jeg vet ikke. Det virker på meg som han ikke har så altfor mye å gjøre, for å si det sånn. Hehe. Han driver med alt mulig annet rart enn det han skulle. Hehe.

Lars: Hehe.

Olga: Hehe. Så han må jo ha en ganske fin jobb.

Lars: Ja. (Kort pause) Reise rundt og skrive litt? I ny og ne?

Olga: I ny og ne. Sende inn noe. Ja, jeg tenkte jo litt på det. Vi har jo hatt lokalkontor på Hønefoss også, både for Fremtiden og for... ja, en tid var det jammen lokalkontor for Drammens Tidende/Buskerud Blad, som det het.

Lars: Javel, ja?

Olga: Jada. Jeg kjente jo disse journalistene til, eller de som jobbet på Fremtiden. Vi har jo hatt flere som har blitt ganske... godt kjente etterpå, som har gått i journalistlære på Hønefoss. Skulle vært moro å ha visst, for ingen av dem var jo fra Hønefoss, det hadde vært moro å ha visst hvordan de opplevde Hønefoss og det småbymiljøet og det som var her den gangen.

Lars: Tegnet et lignende bilde av Hønefoss som Frode Grytten tegnet av Odda? Hehe.

Olga: Hehe. Ja, det hadde vært interessant å sammenholdt det litte grann.

Lars: Men hvis du, la oss si at du er en kritiker i en avis... La oss si du skal anmelde boka da? At du skal gi din endelige vurdering.

Olga: Mhm?

Lars: Hvordan ville den vært? Hvordan ville du vurdere denne romanen?

Olga: (Kort pause) Det er vanskelig å si. Jeg ville vel ikke brukt sånne uttrykk. For det første så syns jeg at de som skriver her da, om den der... han som skriver at... Hun Ann-Kristen Ødegård i Bergensavisen, som skriver at "Mesterlig og stilsikker Vestlandsnoir i Chandlers ånd". For det første så vite hva "noir" er for noe, når du leser det der. Det er det ikke sikkert alle vet. Og så hvem han Chandler er også da. Det må en jo også vite.

Lars: Men ikke bry deg om de kritikere -

Olga: Men det er liksom den måten de skriver på. Nei, jeg vet ikke hvordan jeg skulle gjort det selv, hvis jeg -

Lars: Men synes du boka var god eller middels eller -

Olga: Nei, jeg synes jo boka var god, men... Men, eh... jeg kommer ikke til å lete etter bøker av han Frode Grytten etter å ha lest denne. For å si det sånn.

Lars: Jeg skjønner. Men tror du at du ville ha vurdert bok annerledes... Hvis du hadde anmeldt eller vurdert som en... eller hvis du ikke hadde blitt fortalt at det var en krimroman da, at den hadde vunnet Riverton-prisen, tror du at du hadde vurdert den litt annerledes da?

Olga: Det kan godt hende.

Lars: Hvis du ikke hadde begynt å lese boka med den...

Olga: At det skulle være en krim?

Lars: Ja, med de forventningene at den skulle være en krim?

Olga: Ja, der er du faktisk inne på noe der, altså. For jeg tror nok det at hvis jeg hadde lest den boka, eh... som en... ja, som en samfunns... Hva heter det for noe? Jeg er ikke så flink til sånne -

Lars: Samfunnsskildring?

Olga: Ja, at du... om mennesker på et lite sted som Odda og ting som kan skje der.

Lars: Mhm?

Olga: For det er klart det at... dette er ikke, det er ikke noen sånne blodige mord eller noe sånt styr. Det er faktisk noe som kunne skjedd nesten hvem som helst. Sånn som litt, eh, folk lurert på og: "Hva er dette for noe? Er det et uhell eller er det noen som har gjort et eller annet og..."

Lars: Ja?

Olga: Så...

Lars: Så den er litt sånn virkelighetsnær?

Olga: Ja, jeg synes det, på en måte. Det er ikke ei bok du leser for spenningens skyld.

Lars: Nei?

Olga: Det tror jeg ikke. Så hvis du begynner å lese boka med det for øyet, så tror jeg, da får du leia etter de, eh... første tjue sidene, tror jeg. For det tok litt tid før du liksom kom i gang.

Lars: Ja? Tungstartet?

Olga: Men... (lang pause)

Lars: Ja. Så vi kan si at du synes den fungerer bedre som en samfunnsskildring av mennesker på et lite sted som Odda enn som en krimroman? Og at du synes den er virkelighetsnær og at den har, eh, gode miljøskildringer?

Olga: Ja, det syns jeg jo.

Lars: Men samtidig at du syns boka er tungstartet?

Olga: Den er litt tungstartet, det syns jo jeg da.

Lars: Men at den var god når du først -

Olga: Jeg vet ikke. Jeg må liksom, ehm, jeg syns det tok litt tid før jeg fikk fatt, før jeg liksom fikk noe kjøtt på beina på disse her menneskene som... vi møter.

Lars: Du syns ikke menneskene ble godt nok portrettert liksom? At de ble litt endimensjonale kanskje?

Olga: Jo, nei. Det ble kanskje litt, men allerede på side (blar i boka), på de første sidene, på side åtte, så møter du han Ronaldo. Han heter vel egentlig ikke det heller, men han... du hører aldri noe navn på ham.

Lars: Ja?

Olga: For han gikk med denne landslagsdrakta med Ronaldo på ryggen. (Stopper opp på en side) Ni år var han ja.

Lars: Så du føler ikke at du ble godt nok, at du kom godt nok under huden på disse karakterene?

Olga: Joda, han, eh... Han Robert, han drikker øl og kjører bil og det, eh... Det gjør de på sånne plasser har jeg et visst inntrykk av! Jeg har, eh, hehe, ahr vært visitor ute på Ringerike fengsel i et par år, og der traff jeg på en som kommer fra et lite sted, forresten i Buskerud, og han sa det at: "Nei, førerkortet, det hadde han jo mistet for mange år siden." Men han kjørte allikevel og lensmannen i bygda bare stod og hilste til ham. Han visste at det nyttet ikke å stoppe ham likevel, hehe. Og så var det ei som, eh, som var fra Nord-Norge. Hun var visitor, men så måtte hun slutte da, for hun hadde dumma seg litt ut. Hun forelsket seg hun, i han som var... I hvert fall, hun kommer i fra en av disse samebyene, hun var same selv også, og hun fortalte det at "Nei, det der med førerkort, det var ikke så nøye der folk kom ifra." De kjørte alt som var, enten det var biler og motorsykler og snøscootere og alt, det var ikke så nøye. Det var ingen som brydde seg om det, og om de hadde drukket litt, det var det ingen som brydde seg om heller. Så det er jo sånn på sånne småplasser. Hehe.

Lars: Ja-ja.

Olga: Det er helt utrolig.

Lars: Ja, jeg kjenner meg igjen jeg. Kommer jo fra Veme og det skjer litt av hvert der.

Olga: Jada, jeg har jo hørt det. Hehe.

Lars: Hehe.

Olga: Jeg har jo hørt det.

(Kort pause)

Lars: Ja, men vet du hva, Olga? Da har vel jeg egentlig fått svar -

Olga: Ja, jeg vet ikke om jeg, jeg er ikke noe flink til å -

Lars: Nei, nei. Jeg synes du har vært kjempeflink jeg, Olga. Du har gitt meg veldig gode og interessante svar.

Olga: Hvor mange skal du intervju i dette her?

Lars: Du er den fjerde. Og jeg skal ha én til, tenker jeg.

Olga: Ja, akkurat.

Lars: Så... nei, jeg synes du har, som sagt, kommet med mange gode svar. Du synes boka er en interessant samfunnsskildring -

Olga: Ja da, jeg synes det.

Lars: Men ikke en like god krimroman, kanskje.

Olga: Nei, eh -

Lars: Og du synes den er litt sånn virkelighetsnær og... litt tungstartet, men grei nok når man kommer i gang. Og det er ikke ei bok du leser for spenningens skyld, liksom.

Olga: Nei, det er, nei, jeg synes ikke det. Men på den annen side så... Jeg brukte ikke lange tiden på å lese den ut heller, det var ikke sånn at jeg måtte, liksom, lese fordi jeg måtte, fordi jeg skulle gjøre det for deg liksom.

Lars: Ja?

Olga: Det var det absolutt ikke.

Lars: Nei.

Olga: Og...

Lars: Og så synes du også at den tegner et troverdig bilde av, eh, liksom, hvordan ting skjer, eh, i små bygdesamfunn som Odda.

Olga: Ja, ja. Jeg regner med det.

Lars: Ja.

Olga: Jeg har aldri vært i Odda, men som sagt så kjenner jeg noen som både er derifra og som har

bodd der. De har jo ikke snakket så mye om Odda, men jeg... vi hører jo om disse her småplassene som har mistet industrien sin innover i Hardangerfjorden og, innover der og, det har nok, det er nok ikke bare bare.

Lars: Nei.

Olga: Det er klart det kommer, hvis det er litt, eh, det kommer mye frem når folk får for god tid.

Til å tenke på ting. Ja.

Lars: Nei, men da har som sagt jeg fått svar på alle spørsmålene mine. Jeg vet ikke jeg, er det noe du ønsker å si eller legge til før vi avslutter intervjuet?

Olga: Nei, men, nei, jeg syns jo det var artig og jeg syns det var hyggelig å bli spurt, jeg.

Lars: Ja?

Olga: Jeg syns nå det, så vi får håpe at det går bra med deg.